

68876

7/a

IZSELJENSKA KNJIŽNICA - ŠT. 7 1a/

**I. SLOVENSKI
IZSELJENSKI
KONGRES
V LJUBLJANI
DNE 1. JULIJA 1935**

1936

Izdala in založila Družba Sv. Rafaela

Tiskala Zadružna tiskarna v Ljubljani

68876

Uvodne besede.

In tako so dobili tu v naši lepi domovini tudi naši izseljenci svojo besedo.

Prvi slovenski izseljenski kongres 1. julija 1935 je velik dogodek v zgodovini našega slovenskega izseljenstva. Ako nas vsa znamenja ne varajo, je zarezal globoko brazdo v naše državno, narodovo in privatno delovanje za blagor naših izseljencev. Pokazal nam je nove smernice in nove vidike, po katerih bomo morali preurediti vso našo izseljensko politiko, ako bomo hoteli doseči kaj več in kaj boljših uspehov. Nove gospodarske razmere po širnem svetu so ustvarile za naše izseljence popolnoma novo, silno težko situacijo. Zato, če hočemo res skrbeti za svojo kri na tujem, treba vse naše delo usmeriti primerno tem novim razmeram. Izseljenski kongres je to jasno pokazal.

Dalje! Naši izseljenci niso za nas tujci. Naši so, celi naši. To smo **mi sami**, to je naš narod na tujem. Slovenske naselbine po raznih delih in državah sveta niso tujina, temveč so naša domovina, Jugoslavija, Slovenija na tujem, naša deseta banovina, nerazdružljiv del naše države, našega naroda. Tudi to je izseljenski kongres poseb-

no jasno podčrtal. Vse panoge našega narodnega in državnega gospodarstva in udejevanja tu doma so več ali manj v ozki zvezi z izseljenstvom. Skratka, ta kongres je podčrtal, da smo mi doma in naši na tujem eno. Kako prav poje naš Župančič v »Dumi«.

In še nekaj je pa posebno jasno pokazal ta kongres: to, da je vsaka naša državna ali privatna izseljenska politika popolnoma pogrešena, ako se ne vrši v smislu izseljencev samih. **Samo z izseljenci za izseljence!** Če se že v državi sami ne da vladati narod brez naroda, se to da toliko manj med izseljenci. Zadnja leta je naša izseljenska politika silno veliko zagrešila zlasti v tem pravcu. Za izseljence se je hotelo skrbeti, jim pomagati, pa brez njih, da, celo proti njim. Razni naši zastopniki so hoteli kar čez noč narediti iz naših izseljencev strašne patriote, kakršnih še doma nimamo. Namesto da bi izseljence v njih življenju in delovanju samo podpirali, njih organizacije samo vodili, izseljence same pa pustili, da vrše vse kulturno in organizatorično delo sami, tako kakor si ga sami zamišljajo in kakor ga razumevajo, so nastopili med njimi diktatorično. Ustanovili so med njimi preko in proti njihovim že obstoječim organizacijam, brez povoda, nova društva z bombastičnimi imeni in utopističnimi nameni, in začeli z represalijami siliti naše ljudi v ta njih nova društva, obstoječa pa preganjati, po nekaterih

državah celo z denunciantstvom na policijo tujih držav v veliko sramoto vseh naših državljanov. Kako porazno je taka »skrb« za naše ljudi na tujem vplivala marsikje na razmere med izseljenci, je jasno pokazal ta kongres. Na to pot ne smemo nikdar več, drugače je mogoče, da bo država za vedno zaigrala vse simpatije celokupnega našega izseljenstva, ker na koritarje, ki so za vsako plačo, vsako podporo vsakemu naprodaj, kdor jih hoče kupiti, ne moremo gledati. Izseljenstvo kot tako, to je naš Slovenec na tujem, ki je tam prav tak kot doma, hoče pa, da se o njegovih zadevah govori tudi z njim in se jih uredi v njegovem smislu, kakor je v korist v resnici njemu na tujem, državi in narodu tu doma. On je v svojem jedru zdrav, pošten in veren, zato sovraži vsako zahrbtnost, vsako hinavščino, pa tudi vse, kar je proti njegovi veri in njegovi narodnosti in državi.

Izseljenski kongres je zasedal sicer samo en dan, vendar je izvršil ogromno delo. Zapisnik tega kongresa je tako bogat na globokih mislih, krasnih načrtih, da se lahko imenuje »magna charta« naših izseljencev. »Če nam hočete iz domovine pomagati, v tem in samo takole nam pomagajte!« so odločno povedali izseljenci.

Pa naj govori o vsem tem poročilo kongresa samo!

Kongres.

Okrog 150 delegatov iz skoraj vseh držav in delov sveta se je zbralo 1. julija v svečani dvorani kr. banske palače. Še nikdar najbrž ta dvorana ni služila tako vzvišenemu in sebi tako primernemu namenu kakor ta dan. Postala je našim izseljenim bratom in sestram in materi domovini »hišica očetova«, domače ognjišče.

Kongresa so se udeležili poleg vseh v Ljubljani navzočih izseljenskih duhovnikov in izseljencev še prevzv. gg. škofa dr. Srebrnič in dr. Tomažič, podban g. dr. O. Pirkmajer, šef oddelka za socialno politiko g. dr. Karlin, izseljenski referent in komisar g. ravnatelj Fink, zastopnika ministrstva za socialno politiko g. višji svetnik izselj. komisarijata Barac in referent g. Kranjc, za mestno občino Ljubljana g. dr. Rus, za Borzo dela g. Vončina, za OUZD ravnatelj g. dr. Bohinc, g. Kravos za Narodni izseljenski odbor, za Delavsko zbornico g. Marinček, za Jugoslovansko strokovno zvezo g. Rozman, za Društvo za varstvo deklet ga. Grafenauerjeva, za banovinsko Zvezo žena in deklet ga. Zupančičeva, za Družbo sv. Mohorja g. dr. Pogačnik in več prijateljev naših izseljencev.

Ob devetih dopoldne je otvoril kongres p. **Kazimir Zakrajšek**, predsednik Družbe sv. Rafaela in sklicatelj kongresa. Iskreno

je pozdravil vse navzoče zastopnike raznih nasebin iz skoraj vseh delov sveta in poudaril potrebo izseljenskega kongresa. Rekel je med drugim:

»Danes se tu doma vsi, vse državne in cerkvene oblasti, izseljenske organizacije in vsa javnost, jasno zavedamo svojih dolžnosti do vas, dragi izseljenci! Vsi iskreno želimo, da bi vi v tujini krepko napredovali vsestransko, res našli tam tisto srečo, katero ste šli iskat. Vsi iskreno želimo, da bi nam vi v tujini ostali zvesti po veri, narodu in državi. Bojimo se za vas, ker ste naši. Toda kako vam pomagati, da bo uspešno? Da, kako?

V tem smo tu doma ves čas, posebno pa zadnje leto, grešili nad izseljenci.

Dolga leta, najvažnejša našega izseljenstva, smo svoje sto tisoče zunaj naših državnih meja popolnoma zanemarjali. Niti mislili nismo, da smo jim kaj dolžni, razen da smo sprejemali njih bogate darove, ki so v milijonih prihajali sem domov vsako leto — v kolikor so nam jih sami pošiljali, in v kolikor nam jih niso pošiljali, da smo vedeli zanje in smo jih nadlegovali z vednimi prošnjami za podpore. Poleg njihovih domačih smo jih prosili tudi kot skupina za vse mogoče podpore. Če smo zidali cerkve, kapele, društvene domove, če smo potrebovali novih zvonov, novih brizgaln, za slepe, za reveže, skratka, v vsaki naši potrebi smo vedeli zanje. Toda, kaj bi pa mi doma lahko zanje storili, da bi storiti morali, da

bi jim pomagali v njih težkem boju za obstanek sredi brezsrdne tujine, da bi jih ščitili pred izkoriščanjem, da bi jih ohranili narodno, versko, gmotno, na to pa smo pozabili.

Zadnjih deset let smo se nekoliko, morda precej poboljšali, veliko delali, da bi popravili zamujeno. Vendar pa še daleč nismo v skrbi in delu za naše izseljence tam, kjer bi morali biti kot suverena država in zaveden narod. Posebno usodno napako pa smo naredili, da smo premalo pazili, kake osebe pošiljamo za njimi na tuje, če so duševno, srčno, moralno zmožne, da bodo vršile naloge, katere izseljenstvo stavlja nanje. Ali bodo na tujem z izseljenci ravnali kakor mati z ljubljenimi otroki? Tako so pa ti naši zastopniki med izseljenci marsikje nastopali napačno pot in, naravno, izseljenci iz vseh delov sveta so začeli kričati. In začelo je deževati v pisarno Družbe sv. Rafaela kar na kupe pritožb najrazličnejših vrst in prošenj za posredovanje pri raznih tukajšnjih državnih, banovinskih in cerkvenih oblastvih. Da, časov, kakršne smo imeli pri Družbi sv. Rafaela zadnja tri leta, si ne želimo nikdar več nazaj! Še nekaj časa naj bi vladale po naselbinah take razmere, pa smo za vedno zaigrali simpatije velike večine naših izseljencev in smo jih sami pahnili v verski, narodni in jezikovni pogin, marsikje pa tudi v gospodarski. Da, marsikje se je »pomagalo« našim izseljencem tako, da bi najhujši so-

vražniki naše države in našega naroda ne mogli bolj ubijati pri izseljencih ljubezni in zvestobe do države in naroda, kakor so to delali ti možje.

Vsi vemo, da smo tu doma vsi, prav vsi, naj bo to najvišja državna vlada, naj bo to banska uprava, naj bo to cerkvena oblast, naj bo to privatna iniciativa in naša javnost, za izseljence s celim srcem. Zato se vse to ni vršilo ne v smislu in ne po naročilu koga tu iz domovine. Vse oblasti, ko smo jim poročali o vsem tem delu naših zastopnikov, so se za glavo prijemale od začudenja.

Zato, da se te razmere enkrat za vselej uredi in preprečijo, smo videli, da je samo eno potrebno: izseljenci morajo priti sami domov in naj nam tu ustmeno povedo o vsem, kaj se godi med njimi, kako in kaj bi se ne smelo, pa tudi, kaj in kako žele, da se jim pomaga. Če je naši državi na tem, da se za naše izseljence res dobro preskrbi, pa naj posluša glas naših izseljencev in jim ustreže.

Da si ohranimo naše sto tisoče sodržavljanov na tujem zveste državi in narodu spričo vseh teh nepotrebnih šikan, se je zdelo nam vsem nujno potrebno, da pridejo naši izseljenci domov, da tu sami vidijo, kako jih domovina ljubi, kako zanje skrbi, kako jim želi pomagati, da zato kak naš nepreviden ali pa ozkosrčen zastopnik še ni država, še ni narod. Kako mučni in za državni prestiž po tujih državah škod-

ljivi so bili n. pr. dogodki, ki so se pred nekaj leti odigrali v Buenos Airesu, ali ki so se odigrali zadnja leta v Metzju na Francoskem in v Nemčiji! Tako ne sme več dalje!

Zato, bratje in sestre, smo danes tu, da si začrtamo, vi in mi, nova pota in nove cilje v vsej naši državi, banovinski in narodni izseljenski politiki. Zborujemo v dvorani kr. banske uprave vpričo zastopnikov vseh naših kompetentnih oblasti. Zato povejmo vse, kar nas teži in kako naj se zanaprej uredi vse naše in vaše skupno delo. Vse pritožbe ne bodo zabavljanje, ne tožarjenje nikočar, ne bodo napadanje nikočar, ampak naše zborovanje je zaupni pogovor ljubeče matere z otrokom in ljubečega otroka z materjo. Mi hočemo tu samo eno: zaceliti vse rane zadnjih let, povedati pa vsem, ki hočejo skrbeti za izseljence, kako naj vrše svojo dolžnost, da bo njih delo res v korist in blagor naše lepe države, našega naroda in izseljencev.

Samo to hočemo in ničesar drugega.

Opozarjam pa že naprej vse izseljence, da naj ne mislijo, da bo ta naš kongres nenkrat vse dosegel, vsem njihovim željam in prošnjam ustregel, vse dosedanje napake popravil. Ne, čudežev pač ne pričakujmo! Gotovo pa je, da bo dosegel eno: začel bo novo dobo naše boljše, pristrčnejše in resnejše izseljenske politike, kakor pa smo jo

imeli dosedaj. In če boste, izseljenci širom sveta, krepko sodelovali z našimi oblastmi in izseljenskimi organizacijami tu doma, nas v našem delu podpirali, ostali povsod dobri državljani, dobri Slovenci in dobri katoličani, potem se bo v prihodnje veliko, veliko doseglo.

To so začutile tudi vse naše oblasti, svetne in cerkvene, in so zato sklicanje izseljenskega kongresa ne samo odobrile, temveč naravnost z veseljem pozdravile in mu obljubile vso moralno in finančno podporo in sodelovanje. Kongres je sklicala Družba sv. Rafaela in ne vlada. Zato naj se izseljenci ne jeze na Družbo, ako se ne bo vse doseglo, kar bodo tu na kongresu predlagali ali zahtevali. Kar more Družba sv. Rafaela obljubiti, je samo to, da bo vse želje, vse predloge, vse pritožbe in vse resolucije predložila oblastem in napela vse svoje moči, da doseže, da se bodo tam tudi upoštevale. Več pa Družba ne more obljubiti. Zahvalo smo dolžni ministrstvu za socialno politiko, da je dalo toliko finančno podporo Družbi sv. Rafaela, da bo krila stroške tega kongresa, in kr. banski upravi, ki je dovolila za kongres svojo svečano dvorano.«

In v tem smislu pozdravlja predsednik vse delegate slovenskih izseljenskih naselbin sveta in vse zastopnike državne, banske in cerkvene oblasti in vse zastopnike raznih dobrodelnih društev, ki so se kongresa udeležili.

G. pomočnik bana, dr. Pirkmajer, je v imenu g. bana prav iskreno in prisrčno pozdravil I. slovenski izseljenski kongres in mu želel kar najboljšega uspeha. Rekel je med drugim: »Pozdravljam vas, ki prihajate iz daljnih ameriških Združenih držav, Mehike, Južne Amerike, Holandije, Nemčije, Francije, Belgije in Afrike, da tako obnovite svoje vezi z domovino. Prosim vas, da odnesete s seboj naše iskrene simpatije. Pozdravite svojce, ki žive v tujini, in zagotovite jih, da tudi mi v domovini nismo pozabili nanje, da se jih često spominjamo in mislimo nanje. Meni je posebno drago, da lahko s tega mesta izrekam svojo iskreno in veliko zahvalo vsem vašim organizacijam v tujini, kulturnim in podpornim, ki tam delajo in lajšajo bedo in težki položaj izseljencev in vzdržujejo med njimi misel na našo domovino in jezik. Zahvaljujem se našim izseljenskim duhovnikom, ki tamkaj med vami vzorno delujejo in opravljajo poleg svoje duhovniške službe še važno kulturno in prosvetno nalogo. Iz srca bi želel, da bi se vsi činitelji, ki tamkaj delujejo, združili v harmoničnem delu složno in edino. Saj služijo vsi samo enem visokemu cilju, da goje smisel za domačo grudo in kulturo v našem izseljenstvu. Kr. banska uprava se popolnoma zaveda, da je vse njeno delo nepopolno in nezadostno in da brez sodelovanja izseljencev samih in vseh izseljenskih organizacij tu doma in na tujem ne bo prišla do

zaželjenih uspehov. Zato še posebej poudarjam, da je treba ožjih zvez med bansko upravo in temi našimi organizacijami. Prepričan sem, da se bo v teku časa s takim skupnim delom dal pri banski upravi zgraditi izseljenski referat (oddelek) do onega velikega faktorja in do one veljave, katera mu gre. S to željo še enkrat izseljenski kongres prisrčno pozdravljam in mu želim največ uspeha.«

Prevzv. škof lavantinski, dr. Tomažič, je dejal: »Gospod zastopnik bana in velepoštovana družba! Jaz sem v resnici danes vesel, ko vidim, da se je zbrala tukaj tako različna družba, ki pa ima vendar samo eno misel, doma in v tujini, kako vzdržati z domovino stike in izboljšati življenske pogoje izseljencev. Seveda najbolje bi bilo, če bi vsi državljani imeli doma dovolj zaslužka; vendar ga morajo nekateri iskati izven mej ožje domovine. Dokler ni mogoče vseh preskrbeti doma, je gotovo dolžnost tistih, ki so v domovini, da skrbijo za one, ki so se izselili. Je pa tudi dolžnost onih, ki so se izselili, da vzdržujejo zvezo z domovino, ker bi bila pač velika škoda na narodnem in državnem telesu, če bi se izločili. Ne morem drugače, kakor da se gospodu zastopniku bana in drugih oblasti zahvalim za njegovo besedo, ko je omenil delovanje duhovnikov v tujini. Ko sem lani imel priložnost priti v tiste kraje, sem dobil ta vtis, da je edino molitev k svojemu Bogu v domačem jeziku in pa

pesem, pobožna pesem v cerkvi in izven cerkve, predvsem tisto, kar najbolj vzdržuje stike med srci izseljencev in domovino. Seveda so najprej duhovniki poklicani za to. Torej se še enkrat zahvalim g. zastopniku bana za to priznanje. To naj bo vzpodbuda izseljenskim duhovnikom, da vztrajajo in da store dosti dobrega za izseljence v korist domovine.

Tukaj bi rekel: Ti gospodje, ki se žrtvujejo za izseljence, so nekateri v težkem položaju. Zato mislim, da bi smel izreči prošnjo, naj bi tisti, ki imajo besedo, morebiti rešili tako, da bi duhovnik ne imel gmotnih skrbi. Dobro bi bilo, če bi se tista mesta nekako sistemizirala in da bi vsi dobili nekako nagrado in pomoč, da bi lahko vršili službo. Država naj bi tem duhovnikom šla kolikor mogoče na roko in jih podpirala. So razna vprašanja, ki jih mora duhovnik reševati. V takih primerih bi prosil za podporo in razumevanje. Končno bi želel, da bi za tiste, ki prihajajo iz tujine domov, bil doma nekak fond, da bi se jim vsaj v prvi sili pomagalo. Potem bi bilo dobro z drugimi državami skleniti zvezo, da tisti, ki onemorejo, dobijo penzijo. Mislim, da je to že izvedeno v Nemčiji, v drugih državah ne. Potem, če bi kdo prišel iz tujine domov, da bi se mu zelo, zelo olajšala vožnja s tem, da bi bila vožnja brezplačna. Po mojem mnenju je potrebno, da se duhovniki, ki delujejo za izseljence, obračajo na državne oblasti za

podpore, na drugi strani pa bi državi samo koristilo, če bi delali za duhovni in telesni blagor izseljencev. V tem smislu pozdravljam vse zastopnike tistih, ki imajo z izseljenskim vprašanjem kaj govoriti, in vse priporočam v podporo in sodelovanje. Prav tako iskreno pozdravljam vse, ki so prišli iz raznih krajev. Naj ti dnevi zapustijo v njihovih srcih najboljši vtis in naj bi tukaj svoje življenje zopet tako uredili, da bi bili srčno zadovoljni s svojimi družinami. Dal Bog, da bi že blizu tega cilja prišli!»

Prevzv. škof dr. Srebrnič: »Najlepša hvala za prijazni pozdrav, ki ste mi ga sporočili po g. predsedniku, in za znake naklonjenosti, ko sem prišel v vaš krog. Bodite prepričani, da gredo mnogokrat tudi moje misli v svet, kjer se nahajajo naši izseljenci. Jaz sam imam iz svoje škofije prav mnogo izseljencev, ne sicer Slovence, ampak Hrvate. V New-Yorku na pr. imam polovico cele župnije Omišalj, tako da jih je polovica v New-Yorku, druga polovica na Krku. Oni so ena sama celota, tako so si oni v kontaktu, da imajo celo ista društva, katerim pripadajo člani tu in tam in nikdar se v društvih ne napravi ničesar, ako ne sklepajo in sodelujejo tudi člani v New-Yorku. Tako so tesno med seboj povezani. Na isti način nastopajo tudi drugod izseljenci z naših otokov v gornjem Jadranu. Nikdar ne pozabijo izseljenci svojega doma, še posebej ne socialnih potreb v domačih farah. Kar bi pa hotel posebej poudariti,

bi bila ena okolnost: Tudi pri nas na otoku Krku in drugod imamo izseljence, ne slovenske, ne hrvatske, ampak italijanske izseljence, ki tvorijo pri nas svoje kolonije. Oni so italijanski državljani in Italija skrbi zanje kakor za svoje lastne sinove. Nikdar, to vidimo mi, oni ne pozabijo nanje. Toda jaz ne bom tukaj našteval materialnih podpor, ki jih oni dobivajo, ne samo pri nas, temveč sploh v vseh mestih na Jadranu. Hotel bi naglasiti samo duhovno stran, ki prihaja pri tem v poštev, v kolikor tudi jaz kot škof zastopam duhovno stran pri takih pojavih. Vse italijanske kolonije v Dalmaciji, na Krku, v Šibeniku, Splitu, Dubrovniku, Hvaru in drugod imajo za negovanje versko-duhovne strani posebne italijanske duhovnike, ki jih država sama pošilja, ki jih država sama vzdržuje, da morejo ne siromašno, ampak dostojno nastopati in delovati v tistih krajih. In to je za italijanske državljane velike važnosti. Tak duhovnik je središče vsega življenja teh ljudi, posebno ako zna vršiti svojo dolžnost in nalogo. On igra veliko vlogo in jaz bi prosil, da bi se tudi pri nas po tem ravnalo, kakor dela Italija za svoje državljane, za svoje izseljence v naših krajih, da bi tudi naši ljudje, kjerkoli se nahajajo v večjem številu, imeli svojega domačega dušnega pastirja, katerega pa naj ne bi vzdrževali izseljenci sami, ker oni tega ne bi mogli, ampak za katerega bi se brigala naša država kot domovina, kot mati zem-

lja, ki vendar tudi ne sme pozabiti na duhovne potrebe svoje dece v tujem svetu. Lepo prosim, da se ta moment zelo upošteva. Jaz sem prepričan, da bi bilo to največje važnosti za vse življenje, posebno duhovno življenje naših dragih bratov izseljencev daleč od matere zemlje.

Mi nimamo samo izseljencev izven naših državnih meja, mi imamo tudi brate in sestre, »nekake izseljence« v naši lastni državi, na jugu posebno. Tudi ti si često ne znajo sami pomagati, niso bili v svojem rodnem kraju odgojeni tako, da bi si znali v duhovnem oziru sami pomagati. Tu mislim posebno na naša slovenska dekleta, ki zapuščajo domovino in roditelje in gredo zaradi zaslužka v svet v okviru naše države. Vi vsi morda veste, ali ste vsaj slišali, kako hudo je tem našim dekletom daleč od rodne hiše in domačih krogov. Veliko odstotkov teh deklet pada in propada moralno, ker nimajo opore v svoji okolici, in to radi tega po mojem globokem prepričanju, ker nimajo opore v človeku, ki bi se zavzemal za njihove duhovne potrebe, ki bi pazil na nevarnosti, katerim so izpostavljene, in kateri bi imel srce in čas in poklic, da bi svoje moči posvečal posebno tem dekletom. Zato bi prosil, da, četudi niste direktno zainteresirani pri tem, vendar gre za isto vprašanje, da se pomaga onim našim bratom in sestram, ki ne živijo v domačem krogu, da bi se tudi za te zavzeli, da bi ti naši bratje

in sestre, posebno pa naše sestre, ki se nahajajo med brati Srbi, dobile čim največ duhovne opore v duhovnikih, ki bi jih vzdrževala za to veliko sveto misijo naša država. To je zelo važno v vsakem oziru, ne samo v moralnem, verskem, ampak tudi v nacionalnem oziru. Če propade eno dekle, propade tudi ena mati, in če propade ena kasnejša mati, ki bi drugače živela v krogu svoje družine, zgubi tudi država velik del onega življenja, ki bi sicer bilo na razpolago za njene nacionalne interese. Duhovni moment je v najožji zvezi z nacionalnim življenjem. Zato prosim, naj se o tej stvari mnogo govori in zelo upošteva in naj se konkretizira v zaključku in če mogoče tudi v praktičnem rezultatu, da bi čimprej prišli do duhovnih pastirjev, ki bi bili nalašč postavljeni za nadzorovanje in pastirovanje preseljencev v okviru naše domovine.

Še nekaj bi pripomnil. V Belgradu imamo ministrstvo socialne politike, ki zbira gradivo, in ki mnogo dela, kolikor sredstva dopuščajo, da pomaga našim izseljencem. Vendar, moje globoko prepričanje bi bilo, da bi ministrstvo socialne politike mnogo lepše in mnogo uspešnejše moglo vršiti svojo nalogo, če bi v izseljenskem oddelku dobili za referenta tudi duhovnika strokovnjaka, ki bi skrbel za duhovno stran naše izseljenske službe. Vem, da imamo dobre laike referente na tem mestu, ampak kakor to opažam drugod v drugih

državah, ta naloga bi se mogla lepše razvijati, če bi stal ob strani tudi duhovnik, ki bi zbiral v svojih rokah vse gradivo, kolikor se nanaša na versko in moralno življenje naših rojakov. — To so nekateri momenti, na katere sem hotel opozoriti kot škof, ker vem, da bi ti momenti, ako bi se izvedli, prav gotovo našim dragim rojakom mogli mnogo, mnogo koristiti. Želim iz srca, da bi se o tem razpravljalo, da bi, če je le mogoče, prišli v tem oziru do praktičnih zaključkov, v globokem prepričanju, da bi vsem našim rojakom daleč od domovine mnogo koristili, in iz srca vas v tem oziru pozdravljam.«

G. dr. Mavricij Rus je pozdravil kongres v imenu župana mesta Ljubljane in v imenu celega mesta. Povedal je, da je mestna občina zelo zainteresirana na izseljenskem vprašanju, da je zadnja leta mnogim izseljenskim povratnikom pomagala s podporo, ko so prišli v Ljubljano brez vseh sredstev. »Po naročilu gospoda župana izjavljam, da ostane mesto Ljubljana naklonjeno izseljencem in želim kongresu čim največ uspeha!«

G. Barac, zastopnik ministra za socialno politiko, je pozdravil kongres v imenu ministra, ki je vesel, da se je ta kongres sklical in pričakuje, da bo veliko nalogo, katero je prevzel, častno tudi izvršil. G. minister je vesel, da so izseljenci prišli v domovino in da so se udeležili kongresa, kjer bodo lahko povedali svoje želje in nasvete,

kaj in kako žele od vlade, da jim pomaga. V imenu ministrstva obljublja, da bo ministristvo upoštevalo vse nasvete in želje tega kongresa, kolikor bo največ mogoče.

* * *

Ker bi vzelo preveč dragocenega časa, ako bi vsi zastopniki raznih organizacij in ustanov, ki so prišli kongresnike pozdravit, govorili pozdravne govore, se je soglasno sklenilo, da se zastopnike oprosti pozdravnih nagovorov in se jim zahvali za njih udeležbo, organizacijam pa naj sporoče veliko hvaležnost izseljencev za njih dobro voljo in jih prosijo še nadalje naklonjenosti izseljenskemu vprašanju. Organizacije so našete spredaj.

S tem se je prešlo na dnevni red.

Na predlog izseljenskega učitelja Jančkoviča iz Francije je bil za predsednika kongresa soglasno izvoljen predsednik Družbe sv. Rafaela p. Kazimir Zakrajšek.

Kongres je poslal na predlog g. Leona Zakrajška pozdravne brzojave Nj. Vel. kralju Petru II., ministru za socialno politiko dr. Preki in g. dr. Aranickiju, šefu izseljenskega oddelka.

I.

Boljša verska in kulturna oskrba naših izseljencev.

Uvodoma k tej točki zavrača predsednik z vso odločnostjo predsodek gotovih krogov, ki vidijo v verski oskrbi naših iz-

seljencev samo klerikalizem ali celo versko propagando. Omenja nerazumljivo nerazumevanje teh krogov o potrebi izseljenskih duhovnikov za naše izseljence. Izseljenski duhovnik je največji dobrotnik in edino uspešni in pravi zastopnik domovine, države in naroda med izseljenci. **Deset konzulov ne more za izseljence in za državo med izseljenci in v tujih državah toliko storiti, kakor more en sam izseljenski duhovnik.** Krasen zgled in jasen dokaz tega dajejo Združene države ameriške. Idealno urejene razmere med našimi izseljenci tam, njih mogočne župnije, njih slovenske šole, njih organizacije, njih bujno prospevajoče naselbine so vse delo samo izseljenskih duhovnikov, katere so sami brez vsake podpore domovine, samo s sodelovanjem in žrtvami izseljencev dosegli. America docet! Amerika uči! Dajte izseljencem dobrih in požrtvovalnih izseljenskih duhovnikov in pustite jih pri miru. Podpirajte jih, če jih morete, pa bodo delali čudeže. To so možje, ki so zapustili tu doma udobne službe in šli na tuje trpet in delat, dostikrat celo stradat za svoje ljudi iz golega idealizma in ljubezni do naroda. Kdor jim nagaja, je ali slepec ali zlobnež, ki noče koristiti naroda in države. In v tem se je zadnja leta po raznih državah silno veliko grešilo in povzročalo med izseljenci po raznih naselbinah silno veliko slabe volje, preprirov in razprtij. Družbi sv. Rafaela in raznim našim državnim in

banovinskim uradom pa neizmerno nepotrebne delo in sitnosti. Zastonj je! Izseljenski duhovniki in mi katoliki države bomo neustrašeno in odločno branili verske in duhovske pravice tudi naših izseljencev proti vsakemu napadalcu, pa naj bo to kdorkoli.

V pravilnem pojmovanju dela izseljenških duhovnikov naj služi Francija naši državi za zgled. Nihče ne more trditi, da je Francija klerikalna država. Pač pa je modra. Zato vidi v svojih misijonarjih na tujem, bodisi med francoskimi izseljenci, bodisi med poganskimi narodi, svoje najboljše agente in pospeševalce francoskega državnega prestiža po raznih tujih državah. Zato, dasi doma ločena od cerkve, krepko in bogato podpira te svoje državljane-duhovnike. Tako politiko mora zavzeti tudi naša država. Družba sv. Rafaela se vsa leta svojega obstoja krepko trudi, da propagira tu doma v naši državi tako edino pravilno, širokogrudno, velikopotezno in edino pravo državno izseljensko politiko. Kaj je naše izseljenstvo brez duhovnika, nam kaže Argentinija in Brazilija. Odločno izjavljam na tem mestu, in vem, da govorim iz srca vse slovenske duhovščine tu doma in na tujem, da smo mi duhovniki navdušeni državljani Jugoslavije in smo vsi pripravljani zanj prelitati svojo kri do zadnje kaplje. (Burno ploskanje.) Kdor trdi drugače, nas ne pozna, ali pa nas name-noma blati. In do sedaj nismo imeli pri-

mera, da bi kak izseljenski duhovnik delal ali mislil drugače. Da, rečem celo, da so naši izseljenski duhovniki večji patrijotje, kakor pa tisti, ki so jih zadnja leta obmetavali z blatom, češ: protidržavni so! protinarodni so! Žrtve, ogromno delo teh duhovnikov jasno govori o tem, ne pa besede, kakor pri mnogih teh klevetnikov. Pomislite! Ti izseljenski duhovniki s par izjemami ne dobivajo od vlade niti pare za svoje ogromno delo za narod in državo, vendar pa se žrtvujejo radi in z veseljem. Zato je zločin, če si upa človek s 400 RM plače metati še kamenje in blato na te naše narodne apostole in mučenike!

Tako smo dobili v poročilih za ta kongres mnogo zelo težkih obtožb in pritožb glede tega. Tudi so tu delegatje, ki bodo navedli bridke pritožbe glede tega. Naj se odpre ta boleča gnojna rana na našem izseljenskem telesu, da jo bomo ozdravili enkrat za vselej. Vse te prosim, naj bodo kratki v svojih izvajanjih, da bomo več časa dobili za zdravljenje rane.

Glede kulturnega dela med izseljenci velja isto, samo, da je tu še slabše poskrbljeno. V Združenih državah ameriških so se rojaki sami preskrbeli s tem, da so si ustanovili veličastne farne šole in si oskrbeli slovenske šolske sestre, ki jih z ogromnimi žrtvami vodijo. Drugod je to polje še nerazorano, če izvzamemo par posameznih primerov. Naša mladina hitro tone v tujih morjih. Prvi kulturni pijonir med izseljen-

skim učiteljstvom je g. Jankovič, prej šolski upravitelj v Ambrusu, sedaj izseljenski učitelj v Tucquegnieux v Franciji. Ta mož je pustil svojo službo in šel na svoje stroške v Francijo samo z neplačanim službenim dopustom. Tam je šel v službo francoskega rudnika, da si zasluži revno skorjico kruha, samo da more ves svoj prosti čas dati narodu in državi z vzgojo izseljenske mladine, da more vršiti veliko kulturno delo med našimi izseljenci. Zares občudovanja vredna požrtvovalnost, plemenito rodoljubje in domoljubje. In takega moža so oklevetali tu doma kot protidržavnega in protinarodnega človeka celo tisti, ki bi bili dolžni ga zagovarjati.

Pa še eno zadevo je predsednik podčrtal: Proč z vsako politiko pri izseljencih. Naši ubogi trpini na tujem, kaj se zmenijo, kakšen režim je tu doma na krnīlu! Oni vedo samo za svojo lepo državo Jugoslavijo, za svojo lepo Srbijo, lepo Hrvatsko, lepo Slovenijo. Njim je pri srcu samo narod in država. Tam naj vlada, ne glede na režim tu doma, vsekdar samo en režim: režim ljubezni in materinske skrbi zanje.

Polnoštevilni odbor Zveze izseljenskih organizacij iz Zagreba vstopi burno pozdravljen. G. predsednik jih v imenu kongresa pozdravi in da takoj besedo g. predsedniku senatorju dr. Marjanoviću.

G. dr. Marjanović: Gospođe i gospodol! Ja ne umijem slovenski, ali mislim, da ćete me razumijeti. Kao predsjednik Saveza or-

organizacija iseljenika u cijeloj Jugoslaviji vas, učesnike ovog slovenskog kongresa, najsrdačnije pozdravljam. Pozdravljam vas ne samo u svojstvu oficijelnog predsednika jedne organizacije, nego i u svojstvu dobrog prijatelja i čovjeka, koji je sam bio vani u Americi, severnoj i južnoj, kao najveći deo naših članova. Mi znamo dobro što znači teški život iseljenika, što znače njegove patnje i nevolje. Mi znamo, koliko je iseljenika bilo marljivih, poštenih, koji su radili za sebe i svoju familiju, pomažući svoj narod. Mi znamo, da iseljenici jesu jedan organizam, jedan veliki kapital za našu staru domovinu. Mi smo izračunili, da su naši iseljenici Slovenci, Srbi i Hrvati u našu državu od rata dalje u ovo 20 godina poslali više novaca, nego su svi zajmovi naše države iznosili, s razlikom, da što su iseljenici platili domovini bez ikakvih kamata, država plati za te zajmove teške kamate. Mi znamo, koliko su iseljenici učinili za rata i koliko sada, i znamo, da vas niti treća generacija nije zaboravila, koja makar američka, zna, da je Slovenac Amerikan. Ja mislim, da ta veza mora da traje i dalje. Neka vaša deca ostare, jer krv nije voda i veza sa starim krajem mora da se održi. To je misao naše organizacije, Saveza organizacija iseljenika, i mi gledamo, da probudimo interes za iseljenike u našem narodu u širokim masama, i kod vlade, da budi interes za one, koji su preko mora i da se drži veza s njima. O tom radu ne

mogu reći, da nismo ništa napravili, ali opet ne mogu reći, da bogzna koliko. Teško je to, jer svaki ima svoje brige, tu i tamo ima svojih briga. Tako je teško, da se interes jedan za drugoga goji koliko treba, ali svih nas rad mora biti, da se interes probudi i razumi važnost iseljeničkog pitanja. Onda će biti boljih veza među njima, a iz tih veza uvijek velikih koristi za domovinu i za iseljenike, kao što to pokazuju drugi narodi, italijanski, česki, njemački, poljski itd. Mili naš narod nema kolonijalnih teritorija i valjda nećemo imati, ali mora da ima gdje god naš narod biva, veza i kulturnih pomaganja, a ta veza mora postojati. To je jedan razlog, da vas od srca pozdravljamo. Pozdravljam u ovom trenutku vašu organizaciju i naročito našeg dragog p. Zakrajška (ploskanje), koji vas je preko mora skupljao i više nego može radio za iseljeničku stvar. Društvo sv. Rafaela je član našeg saveza, pokazalo se je vrijedno i marljivo, da vas je okupilo i saznalo sa prilikama, da zainteresuje našu široku javnost i vlasti i narod za iseljeničko pitanje. Ja se najlijepše zahvaljujem njemu i organizaciji sv. Rafaela, da istotako kad se opet vratite kući, da pozdravite vašu braću širom Amerike i preko svijeta u ime naše organizacije. I one, koji nijesu iseljenici, koji su samo prijatelji, i vas pozdravljam i molim, da radi svaki po svojim silama, da se probudi živi interes za iseljenike i da se cijela naša javnost osjeća,

da smo jedan narod, jedna misao u radu za opče dobro. (Ploskanje.)

G. dr. Bohinjec: Cenjeni zborovalci! Jaz mislim, da je prva točka dnevnega reda najvažnejša in osnovna točka celega programa. Kajti ta točka govori o verski in nacionalni vzgoji naših izseljencev. Mnenja sem, ako se delo in prizadevanje v tej smeri posreči v celoti, da smo s tem rešili tudi njegov gospodarski in socialni problem. Kajti prepričan sem, da bodo izseljenci, v katerih tiči globoka verska in moralna moč, globoka in nezlomljiva nacionalna sila, potem sami usposobljeni za krepko sodelovanje pri reševanju vseh drugih svojih vprašanj. V celoti soglašam z besedami g. predsednika, da se med naše izseljence ne sme zanašati politika in politični razdor. Mi se moramo z vsemi sredstvi prizadevati in truditi, da smatramo dejansko vse naše izseljence kot eno celo in združeno celoto. Dolžnost domovine je, da to celoto ohrani neokrnjeno in jo kolikor mogoče utrjuje. V kolikor obstajajo v posameznih krajih taki politični spori, moramo mi v domovini zahtevati, da se te homatije odstranijo, in da se med izseljenci ustvari res enotna duhovna enota. (Odobravanje.) Mislim, da mora priti to med osnovne točke zaključkov in sklepov našega kongresa, da se morajo tudi državne oblasti s posebnim poudarkom opozoriti na to osnovno točko. Kar se tiče nacionalne vzgoje, smo videli v času ve-

like tragedije, ki je zadela našega jugoslovanskega kralja, da so oni zločinci, ki so udarili po življenju našega kralja, dobivali zaslombo in zaščito tudi v vrstah naših izseljencev, odnosno so dobili zaslombo v državah, v katerih živijo naši izseljenci, in ako nacionalna državna vzgoja naših izseljencev v posameznih državah ne bo dovolj krepka, se bojim, da ne bi bilo še konec teh zločinskih načrtov. Zaradi tega skoraj ne razumem, da naša država, ministristvo prosvete, socialne politike in narodne vzgoje posveča temu tako malo pažnje in pozornosti. Mi se moramo pred zunanjim svetom sramovati, da smo med vse izseljence poslali v Francijo samo enega učitelja, in še tega na njegov lastni riziko. To je neodpustna kulturna sramota, katero mora banovina in ministristvo skušati odstraniti. Konkretno želim in prosim, da pride v sklepe zahteva, da ne samo ministristvo prosvete, ampak tudi posebno banska uprava vnese v svoj letni proračun postavko za materialno podporo učiteljev med izseljenci. Jaz mislim, da je kulturna dolžnost nas Slovencev, da poleg duhovnikov deluje med našimi izseljenci — prost materialnih skrbi — tudi naš narodni učitelj. Naša banovina, mislim, da se te kulturne misije zaveda in da bomo v prihodnjem budžetu dobiti krepko postavko za podpiranje. Posebno prosim zastopnika banske uprave, da se sedaj v avgustu in septembru, ko se pripravlja gradivo za

banovinski proračun, ne pozabi na to velevažno nalogo.

G. Ramšak, Westfalsko, pojasni v imenu naših katoliških društev ondotne razmere, zlasti kvarno delovanje gotovega zaupnika bivših režimov, ki prejema ogromno mesečno plačo 400 RM. Zadeva se predloži v rešitev ministrstvu z vsem materialom, ki ga ima Družba sv. Rafaela na razpolago. To je ena izmed tistih bolečih ran na našem izseljenstvu, katero so mu zadali naši zastopniki in plačanci raznih režimov. Tu se mora narediti red. Ti možje so se nad izseljenci celo tako daleč spozabili, da so na naša dobra društva z denunciantstvom klicali policijo tujih držav, povzročili neizmerno gorja voditeljem teh društev in ustvarili med izseljenci ogorčenje in stud in nerazpoloženje celo proti državi sami. Tako se ne dela za narod in državo.

G. izseljenski učitelj Jankovič dokazuje potrebo še več izseljenskih duhovnikov v Franciji. Glede pouka otrok v materinem jeziku misli, da bi bilo najbolje, ako bi se jih vsako leto za počitnice vodilo sem v domovino. — Glede izseljenskih učiteljev poudarja, da bo uspešno mogel delovati samo učitelj, ki je strogo veren, ker bo smel poučevati narodni jezik samo, ako poučuje verouk. Tudi mora biti njegovo delovanje strogo v zvezi z delovanjem izseljenskega duhovnika.

G. St. Grims, izseljenski duhovnik, Merlebach, čita daljši referat o velikem delu,

katerega mora vršiti izseljenski duhovnik med izseljenci, ki ni samo versko, temveč vesplošno. On posreduje med našimi delavci in delodajalci, med našimi vladnimi zastopniki, uradi in oblastmi tu doma, v gospodarskih težavah, pri iskanju dela, v brezposelnosti, v bolezni itd. Za vsakih 1000—2000 izseljencev je potreben en duhovnik, če hočemo, da bo zmagal ogromno delo in ogromne zahteve, katere stavijo izseljenci nanj.

G. S. Skebe, bivši izseljenski duhovnik v Merlebachu, Francija, poroča natančneje o svojem slučaju in preganjanju njegá in tovariša g. Svelca od strani našega konzula in izseljenskega komisarja v Metz. Francoska vlada je za naše naseljeno delavstvo sistemizirala posebne službe za izseljenske duhovnike, ki naj versko oskrbe te narodnosti. Tako je bilo za Merlebach sistemizirano tako mesto za jugoslovanskega duhovnika. Toda naš konzul je z intrigami dosegel, da je bilo to mesto vzeto g. Skebetu, ki se je moral zato vrniti v domovino, njegovo mesto je pa dobil duhovnik Poljak za Poljake. Ponovno je g. Skebe zahteval preiskavo tega primera od strani ministrstva, ki se pa ni izvršila. Zahteva sedaj to preiskavo in kazen, ako je res kriv, ako pa ni kriv, pa zadoščenje in odškodnino. Ta žalosten primer je zopet skeleča rana, katero so zadali našemu izseljenstvu naši zastopniki. To je kričeč dokaz, da bo treba pri izbiri naših vladnih

zastopnikov med izseljenci v tujini vse drugače paziti na to, kakšne može se pošilja. Če je kdo sorodnik kakega ministra, s tem še ni rečeno, da je dober zastopnik države, da je dober varuh naših izseljencev. Taki može so prekletstvo za državo in največja nesreča za izseljence.

G. Švelc, izseljenski duhovnik iz Aumetza, Francija, izjavlja, da je svoje zahteve izročil ministrstvu in zahteval isto, pa do danes ni dobil odgovora.

G. Šimenc iz Reichswalda čita resolucije, ki mu jih je izročilo društvo, da jih predloži kongresu. Sprejmejo se na znanje.

Rev. Aleksander Urankar, slovenski župnik iz Chikaga, predlaga, naj tukajšnja država skrbi za potrebne učne knjige za pouk izseljenske mladine v narodnem duhu in jeziku, zlasti naj se izda Abecednik, ker je prvi, ki ga je sestavil in izdal p. Kazimir Zakrajšek, ko je bil še v Ameriki, že pošel, in katekizem v obeh jezikih, ker je tudi ta Zakrajškov pošel.

Rev. J. Oman priporoča izdajo šolske knjige z opisom in slikami lepot in zgodovine Jugoslavije v angleškem jeziku za ameriško mladino.

RESOLUCIJE.

Verska oskrba naših izseljencev.

1. Dosedanja naša izseljenska skušnja uči, da je slovenski izseljenski duhovnik za vsako večjo naselbino ali za vsako sredi-

šče manjših naselbin najnujnejša potreba. Zlasti naše izseljenstvo v Združenih državah jasno kaže, da je z oskrbo naših izseljenskih naselbin z dobro izseljensko duhovščino tudi vse drugo oskrbljeno.

2. Izseljenskim duhovnikom naj se leta službe med izseljenci na tujem štejejo kakor če bi delovali v državi.

3. V krajih, kjer bi ne verniki, ne škofija in ne država dajali izseljenskim duhovnikom plače, naj jim država daje toliko plačo, kakor jo imajo mestni župniki v državi, kjer delujejo.

4. Potne stroške naj jim plača vlada iz izseljenskega fonda.

5. Vlada naj naroči vsem svojim zastopnikom, da vsestransko podpirajo iseljenške duhovnike pri njihovem delu in da delajo složno z njimi.

6. Vlada se naproša, da ustanovi pri izseljenskem oddelku ministrstva za socialno politiko mesto posebnega referenta za verske potrebe in versko oskrbo izseljencev po svetu. Za to mesto naj se nastavi kvalificiran duhovnik Slovenec, če le mogoče tak, ki je bil sam izseljenec.

7. Vse verske zadeve in zadeve izseljenskih duhovnikov rešuje on in predlaga ministrstvu v potrditev.

8. Kongres prosi vlado kraljevine Jugoslavije:

da skrbi, da dobi vsaka večja slovenska naselbina ali vsaka skupina manjših naselbin svojega izseljenskega duhovnika, ka-

teremu vlada zagotovi dovolj dohodkov za obstanek, in

da se dušnopastirsko delovanje med izseljenci smatra za dušnopastirsko delovanje v domovini.

Narodna vzgoja izseljenske mladine.

1. Koristi države in naroda zahtevajo, da si ohranimo izseljensko mladino, če že ne po jeziku pa vsaj po duhu našo. Otroke prvega rodu izseljencev itak smatra zakon za naše državljane. Zato smatra I. slovenski izseljenski kongres za dolžnost naše države, da skrbi za pouk teh otrok v materinem jeziku tam, kjer izseljenci sami ne morejo za to skrbeti.

2. Zato izseljenski kongres poziva našo vlado v Belgradu, kakor tudi našo kr. banško upravo, da postavi v svoj proračun večje postavke za materialno podporo duhovnikov in učiteljev med izseljenci in za potrebna učna sredstva.

3. V vsako večjo naselbino in v vsako središče manjših naselbin naj se pošlje izseljenski učitelj.

4. Prosvetno ministrstvo naj sestavi v dogovoru z ministrstvom za socialno politiko poseben pravilnik in učni načrt za te učitelje. Ti izseljenski učitelji naj bodo podrejeni izseljenskemu oddelku ministrstva za socialno politiko. Vsi ti učitelji naj dobivajo toliko plače, kolikor je dobiva učiteljstvo države, v kateri delujejo.

5. Ker je pa delovanje izseljenskega uči-

telja mogoče samo v ozki zvezi z izseljenskim duhovnikom, ker je marsikje pouk v narodnem jeziku dovoljen samo na podlagi verouka, zato naj se pošlje na tuje samo učitelje, ki so verskega življenja.

6. Za pouk v slovenščini in domoznastvu izseljenskih otrok naj ministrstvo za socialno politiko izda na stroške izseljenskega sklada sledeče tri knjige: 1. Abecednik, 2. Katekizem, 3. Zgodovino in zemljepisni opis Jugoslavije s slikami. Vse te knjige naj bodo v dveh jezikih, v slovenščini in v jeziku onih narodov, katerega znajo otroci (angleščina, nemščina, holandsčina, francoščina, španščina, portugalsčina itd.).

7. Glede učitelja g. Jankoviča prosi izseljenski kongres prosvetno ministrstvo, da ga takoj nastavi tako, kakor je nastavilo g. Stovička v Belgiji, s popolno plačo. (Zadeva g. Jankoviča se je že rešila s tem, da je bil pravilno nastavljen kot izseljenski učitelj v Franciji s primerno plačo in vštetiimi službenimi leti. Vzelo je pa ogromno truda vseh mogočih intervencij in pol leta časa, da se je to doseglo. Žalostno, vendar resnično).

8. Glede žalostnega primera g. Skebeta, izseljenskega duhovnika v Merlebachu, zahteva I. izseljenski kongres od ministrstva za socialno politiko, da ministrstvo po nepristranskih osebah natančno preišče njegov slučaj. Ako ni kriv, kongres zahteva, da se plačajo g. Skebetu vsi stroški, katere je imel zaradi tega.

9. Dalje I. izseljenski kongres prosi kompetentne oblasti, da skrbе, da taki moŹje, ki ne znajo biti nepristranski in pravični tudi do izseljenskega duhovnika, nikdar več ne bodo zasedli mest, kjer imajo posla tudi s katoliškimi duhovniki.

II.

Prepiri med izseljenci.

G. Glavnik, predsednik Zveze jugoslov. delavcev v Franciji, odgovarja na očitke, ki so bili prečitani glede razmer v Franciji. Mnenja je, da naj bi se teh stvari ne iznašalo na kongresu. Źeli, da bi čimprej prišlo do pomirjenja med izseljenci.

G. Lindič, predsednik Zveze druŹtev sv. Barbare v Nemčiji, poroča glede naših organizacij v Nemčiji sledeče: Mi imamo že 40 let svojo organizacijo, DruŹtva sv. Barbare, povezana v Zvezo druŹtev sv. Barbare. Ta druŹtva smo si Slovenci sami ustanovili in z ogromnimi stroški do danes vzdržali. Ogromno socialnega in kulturnega dela so že ta druŹtva izvršila zlasti takrat, ko se za Slovence nihče ni brigal in smo bili popolnoma samim sebi prepuščeni. V zadnjih letih je nastopila organizacija delavskih in podpornih druŹtev pod vodstvom nekega Pavla Bolha. Dokler ni prišla ta organizacija, smo živeli Slovenci v Nemčiji v najlepši slogi ter razumevanju. Nato se je pa začelo hujskanje proti naši organizaciji in nastali so

prepiri. Nastala je borba tudi proti našim duhovnikom, ki so toliko dobrega storili vsa dolga leta prej za nas in naše organizacije. Na veliko prigovarjanje konzulata v Düsseldorfu in izseljenskega komisarja smo slednjič popustili celo tako daleč, da smo privolili, da poskusimo za eno leto s skupnim delom s to organizacijo in gosp. Bolhom. To se je zgodilo 17. decembra 1933. Šli smo skupaj pod pogojem, da se g. Bolha ne bo vmešaval v naše notranje zadeve. Dala se nam je častna beseda. Na žalost smo bili pa že pri prvem skupnem delovanju popolnoma odstranjeni in vsa voda je šla samo na mlin g. Bolhe. Vendar je potreba, da tudi tu doma slišite vso resnico. Tu se je raznim gospodom na umeten način nametalo toliko peska v oči, da je težko spoznati resnico. Vendar pa naše organizacije ne bodo trpele, da bi en človek dobival tako ogromne državne podpore na mesec, druge organizacije pa nič. Zato prosim, da I. izseljenski kongres stvar preišče in potem nastopi z vso odločnostjo, da se razmere med nami v Nemčiji uredi po pravičnosti.

Tudi prosimo vsaj za enega izseljenskega učitelja. Do sedaj poučujemo otroke v slovenščini sami, vodimo slovenske šolske tečaje in jih sami tudi financiramo. Toda razmere so nastale take, da tega ne bomo več zmogli.

Dalje naj omenim, da se mečejo polena pod noge g. Maksu Goričarju, izseljenske-

mu komisarju v Düsseldorfu, o katerem je napačno informiran konzul in domovina. Vse so samo intrige. Naš g. Goričar je požrtvovalen človek, ves teden dela v svoji pisarni, ob nedeljah hodi pa po naših kolonijah in vrši veliko kulturno delo. G. komisar naj ostane na svojem mestu. (Na žalost je v tem času g. Goričar že padel kot žrtev intrig proti njemu od strani, ki so povzročile že toliko zla med Slovenci v Nemčiji, na veliko žalost pravih Jugoslovanov in v ogromno škodo države in naroda. V najtežjih časih sedanjih razmer v Nemčiji so ostali naši Slovenci brez vsakega slovenskega duhovnika, prepuščeni popolnoma sami sebi ali njih največjim škodljivcem. Kako se je to moglo zgoditi in zakaj niso zastopniki katoliških Slovencev v Belgradu to preprečili, je nerazumljivo. Vendar zgodilo se je. Vse naše ljudi pa to boli, zelo boli, boli pa tudi nas tu doma in tega ne bomo tako lahko pozabili ne mi tu doma, še manj pa naši slovenski izseljenci v Nemčiji. Ta udarec se bo težko prebolel posebno zaradi tega, ker je mož, ki je to zakrivil, lepo ostal na mestu s svojo ogromno plačo nad 7000 Din mesečno).

Dalje prosimo, da se za naše slovenske učne tečaje za mladino preskrbe primerni prostori. Sedaj se pogosto vrše v gostilnah, ki pa niso primeren prostor za to.

RESOLUCIJA.

L. slovenski izseljenski kongres je razmotrival tudi žalostne spore in prepire med našimi izseljenci zadnja leta in našel, da je večino teh sporov povročila politika nekaterih naših predstavnikov v tujini, ki so nastopali neprevidno in zanašali trenutne razmere režima med izseljence, da so dolgoletna obstoječa društva, zlasti katoliška, preganjali, zapostavljali, proti njim ustanavljali nova, silili obstoječe zveze in društva v nove zveze z elementi, ki so jim popolnoma nasprotni v značaju, duhu in namenu.

S tem se je izseljencem povzročilo neizmerno gorja, prepirov, se ubijala v njih ljubezen do domovine in se jih pehalo v tabor naših državnih sovražnikov. Posebno nepopravljivo škodo pa je to početje povzročilo pri naši izseljenški mladini, katero je napolnilo z neko mržnjo do države staršev in jih tako usposobilo za hitrejšo asimilacijo s tujimi narodi, kjer žive.

L. slovenski izseljenski kongres poziva zato ministrstvo za socialno politiko:

1. Da skrbi, da bodo zasedli mesta konzulov in komisarjev po naših izseljenških naselbinah samo možje, ki imajo srce za izseljence in ki so modri in previdni.

2. Da skrbi, da se nikdar več med izseljence ne bodo zanašale naše domače razmere, naši domači politični ali režimski spori.

3. Da naj nemudoma naroči vsem našim državnim zastopnikom, da puste vsa obstoječa društva med izseljenci v miru, razen toliko, da skušajo z blagohotno naklonjenostjo vplivati nanje, da bodo gójila slogo med izseljenci in ljubezen ter zvestobo do svojcev tu doma, do države in naroda.

4. Da naj ne ustanavljajo svoja nova društva ali zveze, katera navadno izseljenci smatrajo samo za policijsko in vo-hunsko nadzorstvo nad izseljenci. Če so si izseljenci znali svoja društva ustanavljati v najtežjih dobah svojega izseljenskega življenja, takrat, ko se zanje ni nihče brigal, jih nihče poznal in nihče zanje skrbel, če so jih znali vsa ta leta z ogromnimi žrtvami sami vzdržati in pravilno voditi, da so storila ogromno dobrega po njih naselbinah, jih bodo gotovo znali voditi in ohraniti tudi v bodoče.

III.

Naša konzularna služba.

Predsednik uvodoma prečita k tej točki še točke iz poročil naših slovenskih društev iz tujine, katere se nanašajo na naše konzule in komisarje. V teh dopisih se izseljenci bridko pritožujejo, da naši vladni zastopniki v tujini marsikje nimajo smisla in ne razumevanja za naše delavsko izseljenstvo. Nekatera teh pisem so zelo zanimiva in jasno dokazujejo, kako marsikje naši izseljenci ne zaupajo svojim konzulom, ker jim zaupati ne morejo. Da še več,

da so ravno naši zastopniki tisti, ki ubijajo v srcih izseljencev ljubezen do rodne države in jih silijo k hitrejšemu potujčevanju. Naši konzuli niso marsikje zaščitniki naših državljanov. Razprava o tej točki je bila zelo burna in težke obtožbe so padle od strani izseljencev. Slednjič je bilo sklenjeno, da se pošlje na merodajna mesta glede konzulov, komisarjev in izseljenskega uradništva sledeče resolucije:

1. Velika napaka je, da sta v vsej naši poslaniški, konzularni in komisarijatni službi samo dva Slovence. Vsi drugi so skoraj sami Srbi. To je krivica Slovencem in naši izseljenci protestirajo proti temu. Zato zahtevajo, da se pošljejo v vse one države in mesta, kjer tvorijo Slovenci pretežni del izseljenstva, samo slovenski konzuli in komisarji, kjer so pa v manjšini, pa vsaj kak nižji slovenski uradnik.

2. Vlada naj naroči vsem svojim konzulom in komisarjem, naj bodo v čim ožjem stiku z naselbinami naših izseljencev, naj jih pogosto obiskujejo, naj obiskujejo njih prireditve, naj se zanimajo za njih gmotni položaj, naj bodo do vseh nepristranski, brez ozira na njih svetovni nazor.

3. Konzuli in komisarji naj ne motijo izseljenskih organizacij, katere so si izseljenci sami ustanovili, in ki že vrše svojo kulturno in socialno nalogo, marveč naj jim s prijateljskimi nasveti pomagajo in jih podpirajo.

4. Naj konzuli in komisarji ne ustanav-

ljajo proti obstoječim društvom novih organizacij, naj bodo že kakršnekoli, ker izseljenci smatrajo taka društva za policijske, špijonske organizacije. Taka društva netijo razdor in prepire med izseljenci. Komisarji in konzuli niso gospodarji kolonij naših naselbin, najmanj pa diktatorji, temveč naj bi bili varuhi, prijatelji, da, očetje vseh naših državljanov. Posebno protestirajo izseljenci proti temu, da se jih potem moralno in z raznimi šikanami sili v taka društva, ki so jim odporna.

5. Vladni zastopniki naj žive v prijateljskih odnošajih z izseljenskimi duhovniki, naj jim ne nasprotujejo in jih ne ovirajo pri njih delu. Zlasti nikdar več naj se ne ponovi slučaj, ki se je dogodil izseljenskem duhovniku g. Skebetu. Zato naj se nikdar ne pošlje v tujino uradnik, ki ima mržnjo do katoliške duhovščine.

6. Izseljenski kongres poziva naše zunanje ministrstvo, da preišče pritožbe naših izseljencev proti delovanju g. Bolhe v Nemčiji in stori nemudoma korake, da se to pohujšanje v Nemčiji odpravi.

7. Kongres poziva vlado, da naj bolj pazi na to, da bo pošiljala v inozemstvo uradnike, ki so preizkušeni v svoji modrosti in previdnosti, ki so dali dokaze, da imajo srce in razumevanje za izseljence. Pariške pisarne naših uradov so prenatrpane z nesposobnimi in nepotrebnimi uradniki, naše izseljenstvo nam pa v bedi in zapuščenosti poginja.

IV.

Filmi.

Predsednik poroča, da je dobil med poročili in predlogi za izseljenski kongres tudi daljši referat o veliki važnosti domovinskih filmov za nacionalno vzgojo naše izseljenske mladine in za vzdrževanje ožjih stikov izseljencev z domovino. Referat je poslal g. Anton Grdina, trgovec iz Clevelanda O. Poroča, da je sam na svoje stroške dal izdelati večje število domovinskih filmov, katere sedaj kaže po slovenskih, hrvatskih in srbskih naselbinah po Ameriki. Poroča, da ima ogromne uspehe, kjerkoli nastopi. Pri starejših se oživljajo spomini na dom in na domače, pri mladini se pa vzbuja navdušenje za našo državo, ko občudujejo lepoto Jugoslavije. Veliko ameriške mladine je zadnja leta obiskalo Jugoslavijo samo zato, ker so na teh filmih videli njene lepote, katere so hoteli videti in obiskati osebno. Zato imajo ti filmi tudi veliko važnost za tujski promet države, ko vzbujaajo zanimanje za naše lepote tudi pri Američanih. G. Grdina pravi, da prihaja k njegovim predstavam tudi veliko Američanov.

Zato predlaga, da bi naša vlada poskrbela za kolikor mogoče veliko takih filmov, ki bi predstavljali pokrajinske lepote naše zemlje, narodne noše, običaje, prireditve, slavnosti, kmečka dela itd. Sam ima posnet že velik del Slovenije, razne slav-

nosti do sedaj, procesije sv. Reš. Telesa iz onih fara, kjer je največ faranov v Ameriki, razna poljska dela (košnje, žetev itd.).

Predsednik pove, da se je o teh filmih govorilo že na vseh dosedanjih izseljenskih državnih kongresih in da se je glede tega tudi nekaj storilo. Vendar pa ne pravilno. Tako so poslali v zapadne države Evrope film, o katerem so poročali naši izseljenci, da jih je bilo sram pred tujci, ki so ga tudi prišli gledat. Kazal je prizore, ki ne kažejo kulturnosti naroda, temveč večstoletne zaostalosti in zanemarjenosti v vseh ozirih. V splošnem se pa v tej zadevi ni naredilo veliko, oziroma skoraj nič in so bile vse tozadevne prošnje izseljenskih državnih kongresov brez uspeha. V krogih, ki o tem odločujejo, pa še ni razumevanja in ne potrebne širokogrudnosti. Morda se tudi sedaj ne bo veliko doseglo, vendar pa je gotovo dolžnost izseljenskega kongresa, da vnovič poudari in podčrta važnost tega načina narodne propagande.

Zlasti naj opozori naša tujsko-prometna društva in organizacije na to zadevo, da se zavzamejo zanjo in jo stavijo v svoj program.

Resolucija.

Ker so domovinski filmi, ki kažejo lepote naše države, narodne noše, narodne običaje, narodne slavnosti, našo narodno življenje tu doma, silno močno in uspešno sredstvo, da se izseljenska mladina, ki ne

more sem domov, vzgaja v ljubezni do domovine in do naroda staršev, da se ohranijo ožji stiki med izseljenci in domovino, in da se kažejo lepote naše zemlje tujim narodom in se jih navdušuje za obisk naše države, se naproša kr. vlada, da posveti temu vprašanju posebno pažnjo, da poskrbi, da se bo čim več teh filmov izdelalo strokovnjaško in se dobo dali na razpolago našim izseljenskim duhovnikom, učiteljem in organizacijam za državno in nacionalno vzgojo naših izseljencev, zlasti izseljenske mladine, in za propagando med tujimi narodi.

V.

Naše inozemsko časopisje.

I. slovenski izseljenski kongres z veseljem pozdravlja veliko versko, narodno in kulturno delo, katero vrši naše inozemsko slovensko izseljensko časopisje.

Obsojamo z vso odločnostjo vse ono maloštevilno naše izseljensko časopisje, ki rovari proti obstoju naše države in dela na njenem razbitju, in ono, ki seje verski razdor med našimi izseljenci in brez vzroka napada našo vero in naše verske predstavnike. Tako pisanje obsojamo kot skrajno škodljivo koristim naših izseljencev. Delovanje vsega našega izseljenskega tiska bi pač moralo biti usmerjeno samo splošnim koristim našega celokupnega izseljenstva. Ako velik del našega izseljenstva v tujini hoče ostati zvest velikim idealom slovenskega naroda, med katerimi je

gotovo najvišji vera očetov, zakaj jih zato napadati in blatiti? Prav nobenega vzroka ne vidimo, zakaj treba sejati med izseljence razdor s tem, da se napada vera in Cerkev. Koliko dragocene energije se izgubi ravno s temi brezplodnimi polemikami za vero in proti veri! Saj nihče nikogar ne sili, da mora biti veren, ako tega sam noče.

Izseljenski kongres pozdravlja to naše časopisje, ki vrši vzvišene naloge med izseljenci, posebno njih prizadevanje, ohraniti čim najtesnejše zveze izseljencev z domovino s tem, da vsi posvečajo v vsaki številki cele stolpiče novicam iz domovine.

S tem pa, ko pozdravljamo to plemenito delo slovenskega inozemskega časopisja, prosimo naše državne oblasti, naj ga po možnosti podpirajo pri tem težkem in požrtvovalnem delu in naj ga ne zavirajo s tem, da prestrogo in preozkosrčno postopajo proti raznim časnikom, ako napišejo sem pa tja tudi kako besedo kritike naše vladne ali narodne politike. Posebno pa obsojamo, ako se pri tem uporablja dvojna mera, kar se je godilo zadnjih pet let. Katoliškim listom se je za vsako najmanjšo opazko prepovedal dohod v našo državo. Nekatoliški so pa smeli pisati karkoli, tudi proti državi, in so smeli ves ta čas nemoteno prihajati v državo. Take dvojne mere izseljenci ne morejo razumeti, to jim jemlje zaupanje do domače države, vzbuja v njih celo mržnjo do nje. Posledica

tega je hitrejšje potujčevanje in — kar je najhujše — izseljenci prenehajo pošiljati domov svoje prihranke. Če so izseljenske denarne pošiljke zadnje leto tako globoko padle, je res deloma kriva gospodarska kriza, še bolj pa tako krivično postopanje. Uredniki takih zaplenjenih listov potem samo še bolj udarjajo po državi in nezaupanje do domovine raste.

Kompetentne oblasti naj vsikdar postopajo proti našemu inozemskemu časopisju skrajno obzirno in naj upoštevajo razmere, v katerih so ti listi izdajani, in pa to, da so vsaj v preteklosti izseljenci imeli pogosto tehtne vzroke, da so se pritoževali nad našo izseljensko politiko. Obzirnost in naklonjenost do inozemskega časopisja bosta brezdvomno dosegli večje in lepše uspehe kakor pa pretirana, posebno pa še enostranska in krivična strogost.

VI.

Za naša slovenska dekleta.

Gospa Grafenauerjeva, predsednica Društva za varstvo deklet, poudarja potrebo, da se poskrbi tudi za slovenska dekleta, ki odhajajo po raznih mestih naše države in tudi izven meja. Govori o delu, katerega vrši njena organizacija, ki vzdržuje tako zvaní »kolodvorski misijon«. Sprejemamo in odslavljamó dekleta, ki prihajajo in odhajajo v službe! Me vidimo velike nevarnosti, v katere gredo, in naša organizacija skuša vse storiti, da jim pomaga in jih za-

varuje. Me želimo, da bi mogle dobiti popolno evidenco vseh deklet, vsakega posameznega in osamljenega dekleta, da bi mogle iz domovine vplivati nanje in jih podpirati, da bi vztrajale v boju za moralni in gospodarski obstoj. Zato prosimo vse gg. dušne pastirje, vse učitelje, da bi opozarjali slovenska dekleta na naše društvo, nam pa pošiljali naslove deklet, ki so v tujini, da bi mogli z njimi navezati osebne stike.

Predsednik poudarja, da je deklinško vprašanje eno izmed najvažnejših del celotnega izseljenskega vprašanja. Na tisoče imamo že slovenskih deklet po našem jugu, v Egiptu, v Franciji in drugod. Ako bi se res doseglo, da se razširi banovinski izseljenci referat, bi se morala ustanoviti tu posebna referentinja izmed socialnih delavk za varstvo deklet kot voditeljica vsega dela za varstvo naših deklet izven domače vasi. Tisoči in tisoči nesrečnih žrtev v vrstah naših deklet na tujem kriče po naši skupni pomoči. Ako upoštevamo besede prevzv. g. škofa Srebrniča, da z enim propadlim dekletom propade ena slovenska mati, potem mora naša banska uprava čimprej storiti vse potrebno, da se ta referat tudi uresniči.

RESOLUCIJA.

1. Ker je odšlo in še odhaja iz naših kmečkih domov na tisoče naših slovenskih deklet po raznih mestih naše države in v

tujino za kruhom, katerega si zaslužijo večinoma kot služkinje.

2. in ker je življenje teh nezaščitenih deklet polno tolikih in tako velikih nevarnosti za njih gospodarski in moralni propad.

3. in ker jih res po raznih mestih naše države in izven države na tisoče strašno nesrečno propade, zato ker same niso bile vzgojene, da bi bile kos novim razmeram.

4. zato I. slov. izseljenski kongres prosi ministrstvo za socialno politiko in kr. banško upravo, da ustanovita vsak v svojem področju poseben referat za zaščito deklet, kateri referat naj se poveri v Ljubljani vodstvu Društva za varstvo deklet, ki že sedaj tako intenzivno dela in skrbi za reševanje tega tako perečega vprašanja, v Belgradu pa kvalificirani moči, ki pozna dekliško vprašanje.

VII.

Verska oskrba katol. Slovencev po Srbiji.

Od leta do leta narašča po Srbiji število katoliških Slovencev, ki se tam naseljujejo kot kolonisti, ali kot delavci, ali pa opravljajo tam razne uradniške službe. Radi pomanjkanja kat. duhovščine in cerkva žive marsikje versko popolnoma zapuščeni in zanemarjeni.

Dasi to vprašanje ne spada direktno v delo in namen I. slov. izseljenskega kongresa, vendar prosi I. slov. izs. kongres

jugoslovanski kat. episkopat, da posveti temu vprašanju svojo posebno pozornost in s kupnimi močmi poskrbi za te katoličane, jim preskrbi dovolj kat. duhovščine in dovolj kat. cerkva in župnij in podpira delo ondotnih kat. škofov in posameznih slovenskih duhovnikov.

VIII.

Naše šolske sestre.

Velevažno vlogo v izseljenskem življenju igrajo tudi naše šolske sestre, zlasti v obeh Amerikah in v Afriki med našimi izseljenci kot vzgojiteljice mladine po farnih slovenskih šolah, kot voditeljice dekliških gospodinjskih šol in tečajev in kot upraviteljice raznih karitativnih zavodov, zlasti onih za varstvo deklet.

Predsednik poroča, da je Družba sv. Rafaela zadnja leta polagala veliko važnost v to vprašanje in delala veliko na tem, da se čim več naših naselbin oskrbi s slovenskimi šolskimi sestrami. Poroča pa, da je zlasti prejšnja leta zadela pri nekaterih režimih na veliko nerazumevanje in nepoznanje ogromnega državnega in nacionalnega dela, katerega vrše ravno šolske sestre v tujini med našimi izseljenci. Tako je danes več slovenskih farnih šol v Ameriki, ki morajo imeti angleške sestre, ker so razni državni faktorji v ministrstvih od 1923 do 1927 nasprotovali sestram in jim niso hoteli dati vizuma za odhod v Ameriko. Enake težave smo imeli prva štiri

leta, ko je šlo za šolske sestre za Argentinijo. Tam se je našel vladni zastopnik, ki je katol. sestre očrnil vladi kot protidržaven in protinacionalen element. Le modrosti ministrstva za socialno politiko, zlasti šefa g. dr. Aranickija, se imamo zahvaliti, da so obilne intervencije Družbe sv. Rafaela uspele. Zadnja leta smo v tem oziru doživeli popoln preobrat in je ministrstvo pokazalo skrajno naklonjenost šolskim sestram in dalo nekaterim tudi prosto vožnjo.

Vrhovno predstojništvo materine hiše v Mariboru je poslalo za kongres tole kratko poročilo:

I. Afrika: V Afriki, v Aleksandriji, delajo sestre že od l. 1908. Najprej so imele tam slovensko šolo. Po svetovni vojni pa vzdržujejo zavetišče za slovenske služkinje, ki prihajajo tja z Goriškega, iz Istre in tudi iz krajev Jugoslavije iskat službe. Od l. 1929 vzdržujejo enak zavod tudi v Cairi. V obeh zavodih deluje 13 sester.

II. Severna Amerika: Tu delujejo sestre že od l. 1909. Vseh sester je 89, ki vodijo 15 slovenskih in hrvatskih župnijskih šol in eno sirotišnico. Od teh sester jih je 65 prišlo tja iz Jugoslavije, ostale so rojene v Ameriki.

III. Argentiniya: Tu so se naselile prve sestre l. 1931 in sicer v San Lorenzo. Danes deluje tam že 30 sester, vse iz Jugoslavije. Sestre vodijo 4 osnovne šole in eno gospodinjsko šolo.

G. Rozman in g. dr. Bohinjec načenjata vprašanje delavskih konvencij z državami, ki imajo veliko naših izseljencev. Ker je to točka dnevnega reda zase, se bo o vsem razpravljalo takrat, ko pride ta točka na vrsto.

IX.

Izseljenski fond.

V zvezi z vprašanji verske in nacionalne vzgoje naših izseljencev je I. izseljenski kongres obravnaval tudi o tako zvanem izseljenskem fondu ministrstva za socialno politiko. Vsa verska in nacionalna vzgoja izseljencev bi namreč zahtevala veliko finančnih sredstev. Prav za te pa je izseljenski državni zakon iz l. 1922 v § 33 ustanovil poseben izseljenski sklad in predpisal posebne takse na izseljevanje naših državljanov in na povratnike.

§ 33 tega zakona določa jasno in odločno:

»Iseljenički fond služi za podmirenje izdataka oko državne iseljeničke službe, koji nisu predvideni budžetom, za subvencije potpornim organizacijama naših emigranata, za potporu pojedinih iseljenika, za podizanje iseljeničkih domova i uopšte u svrhe, koje služe na korist iseljenika.«

Ta fond je tekom let narastel v vsoto nad 35 milijonov Din. Za kakšne namene edino in samo se sme in mora ta fond porabiti, jasno pove § 33 tega zakona. Toda javna tajnost je, da se je skoraj ves ta

fond porabil deloma za podpore, deloma kot posojilo za vse mogoče druge svrhe, samo za izseljenstvo malo ali nič. Na več zadnjih izseljenskih državnih kongresih Zveze izseljenskih organizacij (ORIS) se je o tem fondu razpravljalo in obsojalo to zlorabo izseljenskega fonda. Pred štirimi leti se je izdalo tudi finančno poročilo tega fonda, kjer je bilo izkazanih 32 milijonov Din.

Ta zloraba izseljenskega fonda je povzročila ogromno škodo izseljencem, ki so ta fond v smislu zakona **sami zase zložili**. Koliko izseljencev bi se bilo rešilo pogina, koliko gorja jim prihranilo, koliko solz posušilo v zadnjih letih neznosnega trpljenja izseljencev v finančni krizi, ko bi bil ta denar na razpolago tistim, katerih last je tudi bil.

Resolucija.

I. izseljenski kongres zato kar najodločneje obsoja tako pogrešno gospodarstvo z izseljenskim fondom in zahteva v imenu vseh stotisočev jugoslovanskih izseljencev, ki so ga zložili: 1. da se ta denar kakor hitro mogoče iztirja in se vrne izseljenskemu skladu; 2. da se zaostale obresti, katere se ne plačujejo, takoj iztirjajo in dajo ministrstvu za socialno politiko na razpolago, da s tem denarjem izvrši popolno reorganizacijo in reformo izseljenske verske in kulturne oskrbe.

Kongres dalje zahteva, da izda ministr-

stvo za socialno politiko, izseljenski oddelek, vsako leto točno finančno poročilo o dohodkih in stroških tega fonda Zvezi izseljenskih organizacij (ORIS-u), ki ga naj razmnoži in razpošlje vsem izseljenskim organizacijam tu v državi in v inozemstvu.

*

Ker se k tej točki dnevnega reda kongresa ni nihče več priglasil, je predsednik zaključil razpravo o verski in kulturni oskrbi naših izseljencev.

X.

Finančna in gmotna zaščita izseljencev.

Tu pridejo v poštev: a) zaščita izseljenskih hranilnih vlog, pošiljanje denarja v domovino, kako pomagati izseljencem pri varčevanju njegovih zaslužkov; b) kako pomagati brezposelnim in ostarelim v tujini; c) kako poskrbeti za izseljenske povratnike, ki se vrnejo v domovino brez vsakih sredstev; d) zapuščinske in odškodninske zadeve izseljencev; e) razne zadeve potnih listov, raznih konzularnih taks, vizumov; f) pošiljanje daril v domovino.

Zaščita izseljenskih hranilnih vlog.

Prokurist Zadružne gospodarske banke g. **Fr. Miklavčič** je imel o tem predmetu daljši referat. Med drugim je izvajal: »Dovolite, da tukaj govorim ne kot bančni uradnik, temveč kot bivši dolgoletni izse-

ljenec. Denarno vprašanje naših izseljencev namreč poznam kot izseljenec. Povem majhen lasten doživljaj. Kot mlad človek sem si v tujini prihranil pred vojsko 750 dolarjev in jih poslal domov v denarni zavod. Ko sem se po 20 letih vrnil v domovino, sem za tistih 750 dolarjev mogel kupiti samo otroški voziček. Vsekakor imam v tem vprašanju tudi druge osebne skušnje, na katere se lahko sklicujem. Zato sem na vseh izselj. kongresih stal vedno na stališču, da se to vprašanje ne more reševati s kakimi lapalijami, kakršen je n. pr. primer belgrajske Udružne banke, za katero je ministrstvo posredovalo, da so se izseljenske vloge rešile. Danes moramo posebno naglašati, da je kriza vsesplošna, svetovna. Zato z malenkostnimi ukrepi v kakih posameznih primerih denarne vloge izseljencev še niso zaščitene. Stremeti moramo za tem, da se zaščitijo vse denarne vloge naših izseljencev, ki so bile poslane v Jugoslavijo, odkar obstoja.

G. predsednik je že ponovno tekom zborovanja poudaril, da so naši izseljenci poslali v domovino več posojila v obliki denarnih pošiljk sorodnikom in v denarne zavode kot hranilne vloge, kakor znaša vse naše državno posojilo in da ji za to posojilo ni treba plačati dragih obresti, kakor jih mora od državnega. Poudarjam tudi to, da bi država v več primerih tega ne zmogla, ko bi ne bila dobila toliko milijonov izseljenskega denarja v svoje za-

vode. Zato je gotovo, da so izseljenci ravno tako interesirani, kakor mi tu doma, na tem, da se naše državno gospodarsko vprašanje reši predvsem na ta način, da našim denarnim zavodom, ki so v sedanji gospodarski krizi obstali, zopet ustvari možnost kolikor mogoče ugodnega poslovanja in izplačevanja zaupanih jim vlog. To zahtevajo gospodarski interesi naše države in tako tudi koristi naših izseljencev. Tak način rešitve je edino pravilen in edino uspešen. Naši izseljenci so veliko svojih prihrankov vložili kot posojila tudi v domače gospodarstvo. V škofjeloškem okraju n. pr. vam lahko navedem iz vsake vasi take primere. Interes izseljencev je torej, da se podpira domače gospodarstvo in da se vpostavi normalno poslovanje vseh denarnih zavodov tako, kakor je bilo pred gospodarsko krizo. To je eno.

Drugič! Govoril sem z generalnim ravnateljem poštne hranilnice dr. Nedeljkičem, ki je priznal, da se v denarnem poslovanju ne sme in ne more dati privilegij državnim ali od države privilegiranim denarnim zavodom, ampak da se morajo iste možnosti dati tudi privatnim denarnim zavodom. Vsi smo videli, kako anglosaški narod napreduje v gospodarstvu predvsem zaradi možnosti razvoja industrialnega gospodarstva. Tam ni nikjer govora o kakšnih posebnih privilegijih za državne zavode ali za monopolizirane zavode. So sicer še ustanovljeni, toda monopola pa ne uživajo

nikakega. Nisem politik, vendar pa poudarjam, da se mora v politiki pri vsaki situaciji gledati predvsem na gospodarstvo in na vse samo z gospodarskega stališča, pa naj vlada že ta ali ona stranka. Absolutno nujna baza za oživljenje gospodarstva pa je, da si osvojimo tako gledanje, to pa posebno še v sanacijskem gospodarstvu. V anglosaških deželah je bilo sanacijsko gospodarstvo samo s pomočjo privilegiranih in državnih denarnih zavodov nemogoče. Zato izjavljam: stremljenje za oživljenjem našega gospodarstva morajo podpirati tudi vsi izseljenski krogi, da tako pomagajo odtajati tudi njihove vloge v domovini.«

G. Miklavčič predlaga sledečo resolucijo:

Upoštevajoč splošno svetovno gospodarsko krizo, veliko važnost izseljenskih pošiljk, zlasti v preteklosti in ozko povezanost slovenskega in sploh vsega jugoslovanskega izseljenstva s svojo staro domovino, sklene slovenski izseljenski kongres sledečo resolucijo:

Pozivljamo kr. vlado, da v zvezi z vsemi kompetentnimi faktorji ukrene vse potrebno, da se čimprej vpostavi normalno poslovanje denarnih zavodov v Jugoslaviji in zopet poživi vsej javnosti koristno delovanje našega združništva. Monopolizacijo tega poslovanja potom privilegiranih denarnih zavodov ne smatramo za koristno, ampak smatramo, da je ozdravljenje naših

gospodarskih razmer mogoče le ob zdravem tekmovanju državnih in privatnih denarnih zavodov.

G. dr. Bohinjec: Doseči spremembo tozadevnih uredb bo precej težavna stvar in bo treba vprašanje specielno rešiti. V naših sedaj veljavnih uredbah stoji paragraf, da morajo denarni zavodi pri gotovih specielnih primerih napraviti izjemo in izplačati več denarja, kakor je pa po razpredelbi predvideno. Zato naj bi kongres opomnil Zvezo denarnih zavodov, da bi se v razpredelnico vnašale gotove izjeme zlasti pri izseljencih.

Zastopnik Zveze belgijskih društev: V Belgiji jih je mnogo, ki imajo denar v hranilnicah, tukaj pa ga ne morejo dvigniti niti toliko, da bi si ohranili streho nad glavo. Štedili so, sedaj jim pa tukaj doma leži denar zamrznjen, sami in njih otroci pa na tujem stradajo. To povzroča zelo veliko nevolje proti domovini.

Zastopnik Argentine: Našim konzulatom in komisarijatom naj se naroči, da povedo glede tega ljudem čisto resnico. Tako so jih pa v Argentini informirali, da bodo dobili ves denar nazaj. Pove naj se jim čista resnica!

Predsednik je mnenja, da bi se bil moral izseljenski fond raje porabiti za zaščito izseljenskih vlog, s čimer bi se bila tudi za državo dosegla ogromna korist, ker bi ne bila vzela izseljencem zaupanja do naših denarnih zavodov v domovini in bi bili še

nadalje pošiljali svoj denar v denarne zavode doma. Sicer je pa tozadevno veliko poskušal doseči že odbor Zveze izseljenskih organizacij in ponovno interveniral pri trgovinskem ministrstvu. Vendar posebnih uspehov ni dosegel. Kongres je mnenja, da naj kr. vlada posveti posebno pozornost predvsem temu vprašanju izseljenskega problema. Izseljenske pošiljke v domovino rapidno padajo zadnja leta. To pa ne samo zaradi svetovne gospodarske krize, temveč predvsem zaradi nezaupanja izseljencev do naših denarnih zavodov in nevolje nad domovino zaradi zamrznjenja njih denarnih vlog. Izseljenci so že toliko poslali domov, da zaslužijo vso našo obzirnost. Pa tudi škoda je, ker na ta način izgublja država letno visoke milijone na izseljenskih pošiljkah. Zato tudi koristi države zahtevajo, da se to vprašanje reši in da izseljencem čimprej njih prištedeni in pristradani denar zopet na razpolago.

G. dr. Barac, zastopnik ministrstva, pove, da socialno ministrstvo na vloge glede izseljenskih vlog še ni dobilo iz ministrstva za trgovino nobenega odgovora.

XI.

Kako pomagati brezposelnim in ostarelim izseljencem, kako poskrbeti za izseljenske povratnike, ki se vračajo v domovino brez vsakih sredstev.

Predsednik uvodoma omenja, da se je o tem zadnja leta veliko govorilo in veliko

pisalo tako pri Družbi sv. Rafaela, kakor pri kr. banski upravi in pri Zvezi izseljenskih organizacij. Kr. banska uprava je ustanovila poseben izseljenski sklad pri hranilnici dravske banovine, katerega upravlja poseben v to imenovan odbor, katerega član je tudi predsednik Družbe sv. Rafaela. Tam so se razdelile že ogromne vsote v podporah izseljenskim povratnikom. Vendar je ta ustanova nepopolna in samo za prvo silo. Kaj naj počne izseljenski povratnik za stalno, kako si naj pomaga, to pa s tem še ni rečeno. Treba bo globlje zajeti ta problem, posebno sedaj, ko se od meseca do meseca večja število izseljenskih povratnikov, katere razne države nasilno vračajo domov.

G. Leo Zakrajšek iz Newyorka pravi:

Dragi rojaki! Izseljensko vprašanje med Slovenci je bilo od prvega početka samo gospodarsko-vprašanje. Naš človek se ni izselil iz domovine iz političnih ali verskih razlogov, temveč samo »s trebihom za kruhom«. To vprašanje je danes med Slovenci v Jugoslaviji isto in sem mnenja, ker poznam dobro gospodarske razmere v Ameriki, kjer že 28 let delujem, da je to vprašanje za ameriške Slovence danes eno izmed najvažnejših. Dokler smo bili v razmerah, v katerih smo si mogli priboriti življenjski obstanek, je šlo lahko in nismo ničesar prosili od domovine, ker smo imeli zaslužek in smo varčevali, tako da smo zlahka skrbeli zase.

Prišla pa je svetovna kriza, katera je zrahljala vso gospodarsko strukturo države, v kateri živimo, in je bil tudi naš rojak prizadet.

Da si napravite sliko o nas, navajam: Pri nas v Ameriki je okrog 150.000 slovenskih izseljencev. Od teh je približno sto tisoč, ki so se udomačili v Združenih državah, so si ustanovili svoje domove in si nakupili posestva in imajo svoje službe, ki so že Američani in so tako rekoč izgubljeni za Jugoslavijo. Od ostalih 50.000 jih je nekako 30—40.000, kateri še niso odločeni, kakšno bodočnost si bodo izbrali, ali ostanejo tam, ali se vrnejo domov. Ta naš kongres mora biti zainteresiran predvsem samo na tem, da reši ta vprašanja, ki se tičejo njih in domovine. Od teh 50.000 jih je 45.000, kateri so kljub slabim razmeram še vedno v stanju, skrbeti zase, bodisi z zaslužkom, bodisi s podporami. Je pa okrog 5000 takih, kateri ne vedo danes, koliko časa bodo mogli vzdržati, kajti oni faktično nimajo nobenih življenjskih sredstev več za nadaljnje življenje. Teh 5000 rojakov tvori po mojem mnenju najaktualnejše vprašanje Slovencev v Zedinjenih državah.

Da ilustriram to svojo trditev, naj omenim par konkretnih slučajev: Dobim pismo: »Star sem 65 let, živim pri hčeri, ki je sama brez državne podpore, ima 3 otroke. Jaz sem breme tem sorodnikom. Ne vem kaj bi. Prosil sem v državno zavetišče,

pa me ne sprejmejo, ker nisem ameriški državljan.« — Drugi iz Arizone pa piše: »Tukaj smo že štiri leta brez dela. Tu so bakreni rudniki. Dokler smo imeli kak denar, so nas tolažili, naj počakamo, da dobimo zopet zaslužek. Toda prihranki so pošli. Sedaj nimamo ne zaslužka in ne podpore. Od vsega hudega jemljemo konec.« — Pišejo iz Illinoisa: »V potrebi sem. Imam v domovini pri neki zadrugi okrog 150.000 Din. Toda denarja ne dobim.« — Takih in enakih slučajev je na stotine. Posebno je treba nekaj storiti za one, ki imajo malo možnosti, da dobe še delo, ker jemljejo le mlade moči na delo. Kdor je star 40 ali celo 50 let, nima več možnosti za življenjski obstoj in vsi ti so izročeni na milost in nemilost ameriškemu dobrodelju in sami sebi, zlasti tisti, ki niso ameriški državljan. Težko je prositi domovino za podporo. Jaz sem imel s takimi mnogo posla, preiskoval sem, če imajo taki kaka aktiva, in prišel sem do prepričanja, da imajo ti rojaki res aktiva in lastnino, ki bi se dala realizirati. Toda, da se jim pomaga, bi bila potrebna organizirana akcija. N. pr. ima marsikdo tu v domovini hranilno vlogo, pa ne more dobiti denarja. Drugi imajo vloge propadlih bank, imajo vrednostne papirje pri podjetjih, ki niso likvidna. Tako bi se dobila cela vrsta aktiv za te rojake, ako bi imeli skupno organizirano akcijo. V Ameriki sami smo glede teh ljudi brez moči, ker

ne vemo kam z njimi. Primernih zavetišč ni. Torej je treba, da jih pošljemo vam sem domov. Kakor čujem, je na Jelši že nekak izseljenski dom, ki ima prostora za preko 100 ljudi. Ta dom pa nima izseljencev. To kaže, da manjka skupne pomožne akcije.

Glede tega imam nasvet: da se jugoslovanska služba izseljenskih komisarjev v Združenih državah razširi. Do sedaj smo imeli samo v Newyorku enega komisarja. Zadnjega komisarja g. Trošta so pa reducirali na mesto navadnega konzularnega uradnika brez sredstev za prejšnji delokrog komisarjev. S tem se je ameriškim Slovincem zgodila velika krivica, ker se je mesto komisarja skrčilo praktično na ničlo. Združene države so dežela ogromnih dimenzij. Od Newyorka do San Francisca je nad 5000 km. Od Kanade do Mehike pa nad 3000 km. Naši ljudje so razkropljeni po vsem tem ogromnem prostoru. Zato je enemu samemu uradniku težko skrbeti zanje in ostati v stiku z vsemi. Treba bi bilo, da se nastavi vsaj pet izseljenskih komisarjev: Newyork, Pittsburg, Cleveland, Chicago in San Francisco, za Kanado pa enega. Ti zastopniki Jugoslavije bi morali imeti neprestane ozke stike z vsemi našimi ljudmi, posecati bi morali njihove prireditve, igre, koncerte. **Danes je ime Slovenec dosti, da se Jugoslavija zanj ne briga.** Ali je potem čudno, če se Jugoslavija zanj ne briga, da se tudi on ne briga zanjo?

Tako naravno zamira pri naših ljudeh zanimanje in navdušenje za prelepo Jugoslavijo. S tem bi pa ti komisarji vsak v svojem delokrogu bili v neprestanih stikih z rojaki, bi našli vse rojake, ki so v potrebi, vaša vlada in vaše izseljenske organizacije bi pa posredovale, da se zanje primerno poskrbi.

Ravno tako bi se veliko storilo zanje tudi v kulturnem in nacionalnem oziru. Naši delavci ljubijo svojo rodno zemljo, za kar so vsa leta prinesli ogromno dokazov, ko so pošiljali domov ogromne vsote svojih žuljev in rešili na tisoče domov propada. Milijone so poslali domov v podporo svojcem, za razne poplavljenca, pogorelce itd. Naši rojaki tu doma so dobili tudi že milijone od naših zavarovalnin v Združenih državah. Če sedaj država nekaj stori za nas, nam bo povrnila samo majhen drobec tega, kar smo ji mi dali. Zato apeliram na vso domovino v imenu tistih, ki so res v potrebi, da se zanje nekaj stori. Vi imate tukaj dosti posestev in graščin. Če bi se zbrala vsa aktiva ameriških Slovencev, ki bi prišli v poštev, bi se za to lahko kupila ta posestva in na njih bi se naselili ti izseljenci, ki bi radi opravljali dela na polju in drugod, in vse te ustanove bi še vzdrževale same sebe. Tako bi bilo poskrbljeno za vse izseljence z gospodarškega stališča in bi se ne bilo treba bati, da bi ti ljudje morali v tujini sramotno poginiti.

Potem imamo še druge rojake, ki imajo še danes lepe vsote denarja po 1000 ali 2000 dolarjev. S to vsoto se tam ne morejo preživeti, ker za ameriške razmere to ni zadosti.

To premoženje, prenešeno v Jugoslavijo, pa bi zadostovalo, da bi živeli na teh zavodih brez skrbi do smrti. Toda danes se ti rojaki ne vedo nikamor obrniti za pomoč, ker Jugoslavija ni nič storila, da bi si bila pridobila njih zaupanje. Če bi se vse te vsote prenesle v Jugoslavijo, bi bilo državi tudi finančno veliko pomagano, pomagano pa s tem tudi vsem tem rojakom v potrebi. Zato apeliram še enkrat na Jugoslavijo, da se nemudoma v tem oziru kaj stori. (Dolgotrajno ploskanje.)

Predsednik prečita iz pismenih poročil izseljencev iz raznih krajev točke, kjer zahtevajo skoro isto, kakor priporoča g. Zakrajšek. Obljubi, da bo Družba sv. Rafaela natanko proučila to vprašanje in stopila pred vlado s konkretnim načrtom, kako to akcijo izvesti. Ker so vsi dosedanji izseljenski kongresi enako poudarjali važnost te točke in ker se ministrstvo za socialno politiko že samo zaveda te važnosti in išče samo načinov, kako uspešno rešiti to vprašanje, je upati, da se bo v kratkem kaj ukrenilo.

Gospa Zupančičeva, predsednica banovinske Zveze žena, pravi: »Me zelo rade pomagamo tudi izseljenskim povratnikom.

Zato smo članice internacionalne ženske zveze. Predsednica te zveze je Angležinja in vsa zveza dela po načelu: Kar želiš, da se tebi stori, stori ti drugim. Če se bo Družba sv. Rafaela obračala na sekcijo Ženske zveze za dravsko banovino, se bo prav gotovo kaj storilo, samo treba vedeti za posamezne primere. Nima smisla teoretično o tem razpravljati, treba reševati samo posamezne konkretne primere.«

G. dr. Bohinjec. Mislim, da je gospa Zupančičeva povedala prav, da ne zadostuje, če ostanemo samo pri teoretičnih uspehih. Mislim, da mora dravska banovina ustanoviti urad, ki bo imel dovolj sredstev, da bo s podporami in sodelovanjem drugih faktorjev izdatneje posegel v reševanje izseljenskega problema. Predlagam, da se sedanjí izseljenski referat banske uprave spremeni v pravi izseljenski urad in opremi s primernim personalom.

G. Zakrajšek: Mislim, da bi bilo brez sodelovanja vlade v tem oziru težko kaj uspešnega doseči. Predlagam, da se celo to vprašanje predloži vladi v obliki jasne in točne resolucije.

Predsednik obljubi, da bo Družba sv. Rafaela to vprašanje dobro proučila in potem stavila vladi in kr. banski upravi primerne predloge.

Glede izseljenskih povratnikov se je še sklenilo: Skrajno neugodne delavske razmere v vseh deželah naše emigracije in uradni izgoni naših izseljencev iz teh dežel

nalagajo domovini dolžnost, da se začne širša akcija, kako pomagati takih našim nesrečnim izseljenskim povratnikom. O potrebi take akcije se je že na vseh kongresih mnogo razpravljalo, toda dosedaj še brez vidnih uspehov. Zato treba predvsem:

1. Sklad banovine za podpiranje izseljencev pri hranilnici dravske banovine mora imeti toliko sredstev na razpolago, da bo lahko najmanj po petkrat izplačal določene podpore.

Doseže naj se za siromašne povratnike na podlagi tozadevnega potrdila konzulata prosta vožnja po naših železnicah za osebe, prtljago in pohištvo.

3. Vse poslovanje v teh zadevah naj bo kolkov prosto.

4. Za delo sposobnim povratnikom naj preskrbe javne borze dela prvenstveno primerno delo.

5. Za izseljenske povratnike, ki so brez sredstev in brez takih sorodnikov, pri katerih bi dobili zavetje, tako zvane brezdomce, naj ustanovi kr. banska uprava primerna zavetišča, v katerih bi jim bila dana možnost dela.

6. Skrb za povratnike, ki si sami ne morejo pomagati, naj bo popolna, da ne bodo prisiljeni množiti že itak preveliko število beračev po hišah.

XII.

Naši izseljenci — vojaški obvezanci.

Največji siromaki so otroci naših izseljencev, rojeni ali vsaj vzgojeni v tujini, v zadevi vojaške službe. Ta mladina se ne smatra več za Jugoslovane in so prepričani, da so državljani samo tiste države, v kateri so rojeni. Pa to ni res. Naša država jih smatra tudi za svoje državljane. Kot take jih veže tudi vojaška dolžnost. Ako pridejo na obisk v domovino svojih staršev in so že v vojaških letih, jih tukajšnja oblast zagradi, morajo na nabor in ako so potrjeni, tudi v vojaško službo. Več takih fantov je zašlo pri svojem obisku Jugoslavije v silno neprijetne težave. § 45 zakona o ustroju vojske in mornarice ima na zunaj sicer jako lepo obliko in pravi, da sme izseljenec, vojaški obvezanec na tujem, priti vsaka tri leta na 6-mesečni obisk v domovino. Vendar pa se kljub temu paragrafu dela vedno takim izseljencem velike sitnosti. Za letošnji evharistični kongres je Družba sv. Rafaela prosila ministrstvo za vojsko, da bi dalo vojaškim obvezancem, ki bodo prišli na evharistični kongres, iste olajšave, katere so imeli Sokoli lansko leto. Toda dobili smo odgovor, da temu ne more ugoditi. Zakaj ne, sam Bog vedi.

Ker se nameravajo naše izseljenske družine iz zapadnih dežel Evrope prej ali slej vrniti v domovino, se pokoravajo njihovi

sinovi temu zakonu in prihajajo na nabor v domovino. Toda gorje jim, če so potrjeni. Nazaj v Nemčijo več ne smejo, tu pa dela ne dobe, ker ne poznajo ne razmer ne jezika. Silno žalostne primere popolnoma uničenih mladih življenj za vedno je že doživela Družba sv. Rafaela. Ker sin ni dobil dela, starši ga pa niso mogli zalagati, je postal postopač in popolnoma propadel. Ko bi bil ostal v Nemčiji ali Franciji, kjer je imel lepo službo, bi bil ostal pošten in srečen član človeške družbe. Naši prestrogi zakoni so mu za vedno uničili življenje. Kako nesrečne matere takih revežev potem preklinjajo našo državo, si lahko mislimo. V ilustracijo tega tu pismo enega izmed teh nesrečnih revežev, Leopolda Mesojednika. Piše nemško: »V svojem težkem položaju se obračam na Vas s prošnjo, da mi na kak način pomagata. 11. junija sem dokončal svojo vojaško službo, ki je trajala deset mesecev. Zdaj sem pa brez dela in zaslužka. Moja obleka je zelo revna. Ker nimam primerne obleke, si tudi sam ne morem iti iskat dela. Zato vas vljudno prosim, nikaar ne odklopite moje prošnje . . .«

Takih primerov je mnogo. Tu treba nekaj ukreniti. Za take reveže treba poskrbeti. Zato poziva I. izs. kongres kompetentno oblast, naj prouči to vprašanje in doseže omiljenje vojaškega zakona. Dokler se pa to ne doseže, naj se iz državnih sredstev takšnim revežem pomaga, oziro-

ma naj se jim zagotovi delo. Zakon sicer zvrča skrb za te na občine. Toda kakšno pomoč in skrb nudijo občine takim revežem, pa vemo.

XIII.

Zapuščine in kompenzacija naših izseljencev.

Predsednik poroča, da je Rafaelova družba ves čas svojega obstanka posvetila velik del svojega dela reševanju posmrtnih odškodnin družinam izseljencev, bivajočim v tujini in tu doma, poškodnin v primerih nesreč po rudnikih in tovarnah in zapuščin izseljencev sorodnikom v domovini. Po pet do osem milijonov dinarjev reši letno s tem delom sorodnikom v domovini. V neprestanem stiku smo z ameriškimi zapuščinskimi sodišči, pri čemer smo dolžni veliko hvaležnost organizaciji ameriškega episkopata, ki ima v Washingtonu poseben urad, ki skrbi samo za ameriške priseljence, tako zvani »National Catholic Welfare Conference, Immigration department«. Veliko zamotanih primerov smo rešili samo s pomočjo tega urada. Neprestano smo ž njim v ozkih zvezah. Kot protiuslugo pa posreduje Družba sv. Rafaela za ta urad v vseh primerih, katere rešuje po celi Jugoslaviji. Sicer stane to Rafaelovo družbo ogromno dela, ko treba vse angleške dopise prevajati na slovenščino in vse odgovore iz slovenščine na angleščino. Tu je posebno veliko dela za predsednika, ki ta pisma prevaja.

Glede zapuščin opozarja kongres vse izseljence na tujem, naj imajo svojo oporoko pravilno narejeno. Ako zapuščajo svoje premoženje sorodnikom v domovini, naj nikdar ne opuste, da bi sorodnikov tu doma ne obvestili, kje imajo oporoko spravljeno. Neprestano se dogajajo primeri, da ob smrti rojaka oporoka izgine, zlasti pri samcih se to godi. Tako se polaste zapuščine pogosto neopravičeni ljudje.

Vsi izseljenci naj se gotovo zavarujejo za bolezen, nesrečo in smrt. Tudi o tem naj vsikdar obveste sorodnike tu doma, kje in za koliko so zavarovani, da vedo sorodniki ob smrti braniti svoje pravice.

Kako brezvestno se pogosto postopa ob smrti rojakov, imamo primere, ko je n. pr. pogreb siromašnega Antona Ajdeščka stal 775 dolarjev, t. j. 38.000 Din; in mnogo enakih ali še hujših.

V takih primerih se sorodnikom pošlje v domovino kaka malenkostna vsota brez obračuna. Dokler ni nastopila Družba sv. Rafaela s tem svojim delom, so se milijoni izgubili za domovino.

Tudi pri nesrečah naših rojakov vrši Družba veliko delo, ko se zavzema za ponesrečence, da se jim izplača po zakonu določena odškodnina.

Tu naj pa z žalostjo omenim, da naši konzulati marsikje ne vrše svoje dolžnosti. Kako nekateri konzuli postopajo v teh zadevah, kaže primer Franceta Skubca iz

Butte Mont. Izseljenski duhovnik Rev. Pirnat je poročal, da je bila njegova zapuščina v vsoti 1369.— dolarjev že dne 16. maja 1934 izročena jugoslovanskemu konzulatu v Chicagu za njegovo mater K. Rojšek iz Sp. Hrušice. Šele po osmih mesecih ji je bilo izplačanih 51.918 Din brez obračuna, za kaj se je ostala vsota porabila.

Tu bo treba nastopiti z odločnostjo, da naši konzuli vrše svoje dolžnosti in branijo pravice sorodnikov na najcenejši način.

Zadnje čase razne jednote izključujejo svoje člane radi neplačanja mesečnih prispevkov brez vsake odškodnine, četudi so že leta in leta vplačevali svoje prispevke. Dobili smo zelo bridke pritožbe takih revežev. Naši vladni zastopniki v Zdr. državah naj bi proučili te primere in skušali tem revežem izposlovati vsaj nekoliko odpravnine, vsaj to, kar so tekom let vplačali v posmrtninsko blagajno organizacije.

XIV.

Potni listi.

Silno veliko nevolje vzbujajo pri naših izseljencih, ki prihajajo na obisk v domovino, tudi nespametni predpisi za povratek v Ameriko. Predpisano je namreč, da si morajo kljub temu, da se glasi vizum našega konzula za vstop v Jugoslavijo in za izhod, pri odhodu poiskati novi odhodni vizum. Ta se pa ne dobi tako enostavno. Vložiti se mora v vsakem primeru prošnja

na sresko načelstvo. Tej prošnji mora biti priloženo potrdilo davčne uprave, da nima izseljenec neplačanih davkov. Potem mora predložiti garancijo dveh oseb, ki jamčita zanj, da bosta plačali zanj v primeru repatriacije vse stroške. Taka prošnja se poveri izseljenskemu komisarijatu v Zagrebu.

Ministrstvo za socialno politiko, odsek za zaščito izseljencev, je z razpisom z dne 28. marca t. l. posetnike evharističnega kongresa oprostilo te poostrene prakse. Vendar pa povzroča izseljencu toliko nevolje in jeze, da bi bilo nujno potrebno, da se to sploh odpravi. Saj je že konzul dal vizum tudi za povratek na tuje.

Avstrija je letos uvedla radi teh predpisov represalije. Šele, ko se je v državi opazila ogromna finančna škoda, zlasti na Bledu in v Dalmaciji, je poročal »Slovenec«, da se je za Avstrijo to odpravilo. Nujno potrebno pa je, da se odpravi tudi za vse države, ker se itak ne doseže s tem drugega kot nevolja, in to za bore 25 Din kolka, dobička za državo.

XV.

Izseljenski darovi.

Star običaj Slovencev je, da si ob raznih prilikah dajejo razna darila. Po svetovski vojni je nastalo med našimi izseljenci pravo tekmovanje za zbiranje darov. Enkrat so napolnili skoraj cel parnik z zaboji darov svojcem. To je bilo takrat,

ko so bili sorodniki izseljencev v vojni popolnoma izčrpani in v veliki bedi in pomanjkanju. Neizmerno dobro so izseljenci s tem storili svoji domovini, česar domovina nikdar ne sme pozabiti.

Nekateri pošiljajo taka darila tudi še sedaj, kar pa danes pomenja za tukajšnje sorodnike mesto veselja samo jezo in razočaranje. Plačevati morajo namreč od teh pošiljk ogromno carino, tako da mnogi darila raje zavrnejo, kakor da bi plačali tako pretirano carino.

G. Svete iz Waukegana poroča, da se je zgodil primer, ko je oseba dobila pošiljko radi tega nazaj.

Družbi sv. Rafaela je znano, da so se nekateri pritožili na bansko upravo radi pretiranih carin. Banska uprava je intervenirala, pa do sedaj brez uspeha.

V Holandiji, Franciji in Nemčiji imajo naši izseljenci svoja kolesa. Zgodilo se je, da sta dva pogumna fanta zasedla vsak svoje kolo in se tako peljala domov. Po celi Evropi sta mirno prešla vse meje. Nikjer jima niso delali težav. Na naši jugoslovanski domači meji pa so finančni stražniki zahtevali od koles več carine, kot sta bili kolesi vredni in kolesi so jima zaplenili. To sta bila Perc Štefan iz Tržiča pri Št. Janžu in Kurnik Anton iz Celja. Na mejo sta prišla 17. junija 1935.

Veliko sitnosti delajo finančni organi našim izseljencem tudi na mejah z njih prtljago. Po celi Evropi pridejo brez sitnosti

čez meje, samo tu doma ne. Zato mnogi izseljenci stopajo s kletvijo na svoja rojstna domača tla.

Če pa inozemsko naše časopisje to obsoja, se zapleni in prepove.

Izseljenski kongres zato prosi naše oblasti, naj omilijo carinske predpise glede vsega tega tako, da ne bo toliko neprestanih pritožb, ki toliko škodujejo prestižu naše države na zunaj. Za bore par dinarjev izgublamo potem milijone. Ali je to modro?

XVI.

Delavske konvencije.

I. slovenski izseljenski kongres je razpravljal tudi o gospodarskih in socialnih razmerah naših izseljencev v Franciji in to na podlagi poročil tamkajšnjih izseljenskih organizacij in ugotovil, da so predvsem v Franciji v tem pogledu razmere za naše izseljence naravnost obupne in zahtevajo že iz stališča zunanjega političnega prestiža naše države, da se takoj pristopi k ureditvi teh vprašanj in tako reši tisoče brezpravnih in nezaščitenih izseljencev ter njihovih družin pred gospodarskim in moralnim poginom.

Vsa iznešena dejstva in obupne prošnje teh naših ljudi nujno zahtevajo, da naša država takoj kategorično zahteva od strani francoske vlade, da se že sklenjena konvencija tudi v Franciji ratificira, da tako

naš živelj v Franciji dobi vsaj toliko pravic in zaščite, kakor jih imajo n. pr. Italijani, Avstrijci in priseljenci drugih držav. Če je francoski narod v resnici prijatelj naše države, tedaj je to samo moralna dolžnost francoske države, da zaščiti priseljence iz naše države, kakor se to za vsako kulturno državo spodobi.

Prepričani smo, da bi bilo to vprašanje že zdavnaj rešeno, ako bi bili na mestih našega državnega zastopništva v Franciji možje, ki bi imeli čut za pravico in zaščito brezpravnega delavca. Če je Francija sklenila tako delavsko konvencijo z manj prijateljsko Avstrijo, bi jo bila gotovo sklenila tudi s prijateljsko Jugoslavijo. V tem je ravno podan popoln dokaz, da leži večji del krivde, da to še ni izvršeno, na strani našega poslaništva.

Enako nezaščiteni so naši izseljenci tudi v ostalih zapadnih evropskih državah, izvzemši Nemčije, zato I. slovenski izseljenski kongres zahteva, da se najde tudi za te države način, kako najboljšo zaščititi naše izseljence pred izkoriščanjem in odvzemom pravice do dela.

Ker imajo države, v katerih so se naselili naši izseljenci, urejeno starostno zavarovanje in zato o priliki sklepanja recipročnih pogodb zahtevajo protidajatve, katerih mi, ki nimamo izvedenega starostnega zavarovanja, ne moremo dati, je nujno potrebno, da se pri nas že uzakonjeno starostno zavarovanje v najkrajšem času

izvede in nam tako omogoči, da lažje zahtevamo od teh držav, da z nami sklenejo te konvencije.

Režimi naše države so zagrešili ogromen greh na naših izseljencih, ker niso o pravem času poskrbeli za delavske pogodbe za zaščito pravic naših izseljencev. Vse resne države so smatrale to za svojo glavno dolžnost. Pri nas pa se za milijon državljanov po svetu ni nihče brigal. Posledice te neodpustne nemarnosti in brezbriznosti se bridko kažejo zlasti v sedanji gospodarski krizi. Neizmerno je gorje in trpljenje, katero trpe danes tisoči in tisoči naših nesrečnih izseljencev.

Zato je bila ena izmed glavnih točk izseljenskega kongresa točka o naših delavskih zaščitnih pogodbah z raznimi državami našega izseljenstva.

Referat o tem vprašanju je imel g. **Joško Rozman**, ki je za kongres izdelal izčrpno poročilo. Med drugim je povedal: »Do sedaj smo govorili zvečine o duhovnih potrebah naših izseljencev. Moj referat naj pa posveti v tista vprašanja našega izseljenstva, ki se tikajo njegovega kruha. Vsaka država smatra za eno izmed svojih najsvetejših dolžnosti, da štiti koristi svojih državljanov, ki se mude po tujih državah, da jim pomaga do obstoja in do kruha. Naši izseljenci so pa imeli do sedaj skoraj po vseh državah edino oporo v samopomoči, v svojih društvih. Naša država je v tem silno veliko zagrešila in zamudila.

Doma imamo v naši državi socialno zakonodajo izredno dobro urejeno in je plod naših povojnih razmer. Toda tudi tu doma se ti zakoni ne izvajajo, kakor bi se morali. Vzrokov za to je več. Vendar to ne spada v moj referat. Poudarim pa, da za svojo »deseto banovino«, za naše izseljinstvo, glede socialne zaščite nismo storili skoraj nič. Tako imamo danes samo s par državami delavske zaščitne pogodbe. Z Nemčijo jo imamo iz leta 1929, ki urejuje reciprociteto zavarovanja za bolezni, nezgode itd. Toda še tu se dejansko izvaja samo pokojninsko zavarovanje, ker na žalost mi splošnega starostnega zavarovanja še nimamo, kljub zakonu, ki ga že imamo, ki se pa ne izvaja. Pogodba o zaposlitvi sezonskih delavcev je tudi več ali manj iluzorična, ker je Nemčija zaposlila svoje delavske moči. Delavska konvencija s Francijo je bila sklenjena leta 1933, toda ostala je na papirju. Dalje je konvencija z Argentino iz leta 1929, ki je bila pa ratificirana šele 1934. Ta odreja posebne pravice naših izseljencev o priliki nezgod. Enako konvencijo kakor z Nemčijo imamo tudi z Avstrijo. Pa tudi ta se ne izvaja in ravno rudarji, ki so najbolj potrebni, da bi dobili tiste pokojnine iz rudnikov, ki so pripadli Avstriji, še danes čakajo nanje. Naše bratovske skladnice jim dajejo iz svojega.

O delavskih konvencijah govoriti je danes težavno, ker so Francija in vse druge

države zaprle svoje meje za vsako nase-ljevanje.

Naša izseljenska zakonodaja je še silno šibka. Tako je naš ubogi izseljenec popolnoma nezavarovan in nezaščiten. Da pa je tako, je vse krivda na naših nezmožnih konzularnih zastopnikih, ki nimajo tistega socialnega čuta, ki je pri konzulih nujno potreben. Naš človek ni šel v tujino na luksuš ali na letovišče. Šel je, ker je moral, ker mu je domačija propadala, pa je videl v izseljenstvu edino možnost, da jo reši. Naši rudarji iz Trbovelj so odšli, ker jih je družba odgnala. Zato bi morali naši zastopniki v tujini bolje razumeti dušo teh trpinov in se zanje bolj zavzeti. Tudi dolžnost države tu doma bi bila, da vodi brigo zanje in izpopolni zakonodajo tako, da popravi krivice, ki so se zadnja leta godile. Mi se tu borimo za vse te delavske pravice in vsak dan moramo znova nastopati, da se zakon uveljavlja, da se nam ne vzame ta ali ona socialna dobrina. Prav isto velja tudi o koristih izseljencev. Tudi oni se bodo morali za vsa ta svoja vprašanja intenzivneje zanimati in se postaviti v krepko borbo za svoje pravice. Prav ta izseljenski kongres danes je nanizal veliko nalog in vprašanj, ki jih bo treba rešiti. Naši izseljenci bodo morali sami na delo, da se bo to delo nadaljevalo. Zato pozivam vse naše izseljence, da naj se ožje naslonijo na delavske strokovne organizacije tu doma, se z njimi zvežejo v delu za svoje pravice.

Delavstvo tu doma ve, kaj in kako se je treba boriti in se bo borilo tudi zanje in za njih pravice. Povedati moramo tukaj glasno in jasno, česa nam manjka skupno, in izseljenci morajo po nas povedati, česa manjka njim in delavstvo tu doma bo vsikdar rado z odločnostjo zahtevalo pravic tudi zanje.

To so vidiki, katere sem pojasnil v svojem referatu. Govorim namreč kot zastopnik delavske strokovne organizacije Jugoslovanske strokovne zveze. Delovanje naše Družbe sv. Rafaela poznam precej поблиžje in vidim, da vrši ogromno delo za delavske koristi naših izseljencev. Toda tu so vprašanja, za katera bi se morali zanimati vsi, ves narod, in skrbeti, da se rešijo. Denar namreč, katerega so naši izseljenci v tako ogromnih vsotah pošiljali domov, je koristil vsemu narodu, je pa to sad njihovih krvavih žuljev, in mi smo dolžni obrestovati ga vsaj z našo skrbjo za njih delavske koristi. Ako država danes res ne more več doseči delavskih pogodb, je pa zato njena sveta dolžnost, da zaščiti delavske koristi izseljencev, kolikor in kjer more na kak drug način, posebno pa da vsaj iz tujih držav izgnane izseljence očetovsko sprejme z gorkim srcem in zanje poskrbi, ako so se vrnili brez vsakih življenjskih sredstev, in jim preskrbi skorjico kruha. Zato smatram za nujno potrebno, da se naši izseljenski delavci in mi delavci tu doma pogosteje snidemo in se zlasti o delavskih koristih med

seboj pogovorimo in gremo skupno na delo. Delavske konvencije in delavska zaščita so čisto delavska vprašanja. Tako bo delavstvo doma toliko odločnejše lahko nastopilo tudi za delavske koristi izseljencev pri naši zakonodaji. Dal Bog, da bi ta I. slovenski izseljenski kongres tudi glede tega dosegel kar največ uspehov. Zlasti pa želim, da bi ta kongres dosegel vsaj delavske pogodbe s Holandijo in Belgijo. Delavstvo po teh državah naj pa tudi samo tam začne krepko delo v tej smeri, naj začne krepko akcijo, da se naši delavci ne bodo izganjali. Tu pri nas imamo še veliko tujcev zaposlenih v raznih panogah naše industrije. Izseljenci naj se sklicujejo na to. To so misli, katere navajam z željo, da bi res prišlo pri nas enkrat do take rešitve našega izseljenskega vprašanja, ki bi donášala naši mali domovini koristi tu doma in na tujem.

G. dr. Bohinjec: To je tako velevažno vprašanje, da mislim, da mu moramo posvetiti prav intenzivno pozornost. Prvič mislim, da moramo bolj podčrtati potrebo starostnega in invalidnega zavarovanja v domovini, kajti vsaka država vztraja na reciprociteti. Zato bi želel, da kongres prav specialno v posebni resoluciji podčrta potrebo delavskega starostnega zavarovanja tu doma radi reciprocitete. Drugič se mi zdi zelo važno v borbi za dosego delavskih konvencij to, da mi o svojih težnjah informiramo inozemske strokovne organizacije.

Tudi one so zainteresirane na sklenitvi takih konvencij, ker jim je dana možnost, da se znebe tujih delavskih sil, če niso zaščitene. Jaz poznam nekoliko westfalskih kolonij in vem, da so tamkajšnje delavske strokovne organizacije veliko pripomogle, da smo dobili delavsko konvencijo z Nemčijo, ker so one dotične domače činitelje poučile o vseh teh stvareh. Tretjič bi želel, da bi naša banska uprava po svojem izseljenskem referatu izdala izčrpno poročilo o teh vprašanjih in to poročilo poslala vsem našim poslancem. Treba je namreč, da ta vprašanja niso briga samo Rafaelove družbe, ampak je to velevažno narodnopolitično in gospodarsko socialno državno vprašanje.

Predsednik obljubi, da bo Družba svetega Rafaela to vprašanje proučila in potem izdelala posebno poročilo za bansko upravo s prošnjo, da posveti temu vprašanju ono pažnjo, ki jo zasluži.

Resolucije: I. izseljenski kongres silno obžaluje, da se je zamudil pravi čas skleniti z vsemi državami našega izseljenstva delavske zaščitne konvencije.

Posebno obžaluje, da se je to zanemarilo doseči s prijateljsko in zavezniško državo Francijo, kjer so edino jugoslovanski državljani danes ostali popolnoma nezaščiteni, kar jim sedaj povzroča nezmerno gorja in trpljenja.

Zato poziva našo kr. bansko upravo, da začne to vprašanje intenzivno proučavati

in da poskusi vse, da se doseže ratifikacija delavske pogodbe s Francijo tudi s strani francoskega parlamenta, da se sklenejo delavske zaščitne konvencije z vsemi državami našega izseljenstva, dokler se pa to ne doseže, da skuša na drug način ščititi koristi naših izseljencev, jih obvarovati pred izkoriščanjem od strani industrijskih podjetij tujih držav, in jih brani pred izgonom iz tovarn, rudnikov in držav.

Za tiste pa, za katere bi se ne mogla doseči ta zaščita in jih tuje države brez srca mečejo preko meja sem domov kot žrtve grehov naše pomanjkljive izseljenske državne politike, poskrbi tu doma.

Dalje I. slovenski izseljenski kongres poziva vse naše izseljenske delavce širom sveta, da po svojih organizacijah stopijo v zvezo z delavskimi strokovnimi organizacijami tu doma v svrhu zaščite njih delavskih koristi.

XVII.

Svetovna zveza slovenskih izseljencev.

Predsednik poroča, da je Družba sv. Rafaela že pred petimi leti sprožila misel, da bi se naše slovensko izseljenstvo po celem svetu organiziralo v skupno zvezo. Ta izseljenski kongres je pokazal, da je naše izseljenstvo kot tako po celem svetu le ena skupnost, res naša deseta banovina, da je ogromno vprašanj njih verskega, narodnega in gospodarskega življenja vsem skupno, da jih bodo izseljenci rešili samo,

ako nastopijo skupno, za njih rešitev. Ako se izseljenci sami ne bodo skupno zavzeli zanje, jih nikdar rešili ne bodo. To idejo je zagrabila tudi Zveza izseljenskih organizacij (Oris) in je tako svetovno zvezo že sklenila. Toda sklenila jo je na podlagi ideologije ter pojmovanja narodnosti nas Jugoslovanov, kakršno so zastopali diktatorski režimi zadnjih let. Družba sv. Rafaela pa je že takrat povedala svoje pomisleke proti takim načinom osnovanja te zveze. Mnenje je bilo in je še danes, da naj se najprej doseže svetovna zveza slovenskih izseljencev zase, hrvatskih zase in srbskih zase. Ko se bodo te zveze dosegle, naj se pa vse tri povežejo šele v celotno državno jugoslovansko zvezo. Ves potek našega izseljenskega kongresa kaže jasno, da je to stališče edino pravilno in bo edino dovedlo do pravih uspehov.

V to zvezo naj vstopijo predvsem naši izseljenci po svojih organizacijah. Vsa izseljenska društva po državah imajo že svoje zveze. Ni treba drugega, kakor da se te zveze (jednote) iz vseh držav združijo v eno zvezo, in sicer v strogo gospodarsko, delavsko izseljensko zvezo, in kot take pa vse zveze neglede na njih razlike v svetovnem, verskem in kateremkoli nazoru skupno nastopajo.

Vsako leto ali vsako drugo leto bi se sešli zastopniki teh organizacij kje k skupnemu posvetovanju o vseh teh vprašanjih.

Po kratki debati se sklene resolucija:

I. slovenski izseljenski kongres pozdravlja zamisel svetovne organizacije naših izseljencev v svrhu obrambe koristi naših izseljencev, kakor jo je zasnovala Družba sv. Rafaela, in poziva vse izseljenske zveze, jednote, organizacije, da se ji pridružijo in tako skupno nastopijo za svoje skupne koristi.

I. slovenski izseljenski kongres namreč vidi edino možnost, da se bodo vse izseljenske zadeve rešile ugodno za izseljence, v tem, da se zanje zavzemajo izseljenci sami.

XVIII.

Izseljenski arhiv.

Predsednik sporoča, da je Družba svetega Rafaela sprožila že pred petimi leti veliko misel izseljenskega arhiva, t. j. posebnega oddelka našega narodnega muzeja, kjer bi se zbirali vsi podatki o življenju in delovanju naših izseljencev po raznih državah sveta. Preživljamo dobo največjega preseljevanja narodov, kolikor ga pomni do sedaj zgodovina človeškega rodu. V nekako petdesetih letih se je izselilo iz raznih držav Evrope proti zapadu v obe Ameriki, pa tudi iz države v državo do 100 milijonov ljudi. Posledic tega preseljevanja narodov danes mi ne moremo oceniti. Zgodovina jih bo.

Naši izseljenci po raznih delih sveta vrše ogromno delo za koristi, napredek in obli-

kovanje držav, v katere so se naselili. Tam imajo svoja kulturna, verska, gospodarska društva, svoje ustanove, cerkve, šole, trgovino, sodelujejo pri politiki, izdajajo liste, časopise, knjige in doprinašajo ogromen davek za napredek teh držav. Toda vsi ti narodi, tudi naš, bodo potonili v tujih morjih in za njimi bo izginil vsak sled. In tuje države rade vidijo, da bo vsak sled za njimi čim prej izginil. Nikakor pa tega mi tu doma ne smemo dopustiti. To veliko delo je ogromen duševni in gospodarski kapital, do katerega ima pravico narod, čigar člani so ga skupaj spravili. To čutijo vsi večji narodi. V Združenih državah n. pr. so že vsi ti večji narodi izdali večja ali manjša dela, n. pr. »Kaj so Irci storili za Združene države?«, »Kaj so Nemci doprinesli za napredek Združenih držav« itd. Ali naj mi Slovenci pustimo, da nam tudi ta kapital propade? Eno petino naroda smo dali tujini. Ogromno delo je ta naša kri žrtvovala za razvoj gospodarstva, industrije, trgovine, kulture, vere tujih držav. Imamo velikane pijonirje kulture, škofa Barago, Pirca, Abuno Solimana, p. Baptista Turka, misijonarje v Indiji, inž. Kadunca v San Paulo, brate Benčič in arhitekta Sulčiča v Buenos Airesu, in celo mogočno vrsto drugih.

Pa smo že kaj storili, da ohranimo zgodovini naroda spomine vsega tega dela, da bo to naš dokaz za vse to naša vložna hranilna knjižica pri teh državah in na-

rodih? V Ameriki je edini neki g. Matija Pogorelec, ki je tako daleč mislil. Preprost delavec, pozneje podjeten trgovec, pa ima baje mogočno zbirko teh spominov iz življenja in delovanja naših izseljencev v severni Ameriki. V Holandiji je enak preprost delavec, ki je začutil to potrebo, g. Sulič. Pa je šel celo tako daleč, da je zbral ves material, ki ga je mogel doseči, prinesel v Ljubljano na velesejem in tu najel oddelek in razstavil te podatke iz življenja slovenskih izseljencev iz Holandije. Bilo je skrajno zanimivo. Družba svetega Rafaela je poskusila z delom, da bi zbirala v izseljenski arhiv vse te stvari. Toda pomanjkanje denarnih sredstev, posebno pa še nerazumevanje te potrebe od strani naših oblasti in še manjše razumevanje od strani naših izseljencev samih je vzrok, da dosedaj ni dosegla povoljnih uspehov. Največji uspeh je to, da je dala s tem iniciativo Zvezi izseljenskih organizacij, da je tak izseljenski arhiv ustanovila v Zagrebu za vso državo.

Izseljenski kongres znova podčrtava ogromno narodno važnost izseljenskega arhiva in poziva izseljence širom sveta, da pošiljajo v Izseljenski arhiv Družbe svetega Rafaela kolikor mogoče vse podatke o svojem življenju in delovanju po tujih državah. To so: vsi časopisi, knjige, brošure, letaki, programi, slike cerkva, šol, društvenih domov, hiš, društev, prireditelj, zborov, shodov, društvena pravila, letna

poročila, tuji časopisi, knjige, ki poročajo o Slovencih itd. Ko bi imeli danes vse te podatke zbrane iz zadnjih petdeset let slovenskega izseljenstva, kako sijajna stvar bi to bila! Kako je naš preprosti kmeti človek, naš delavec prišel v tuje države, ni poznal ne jezika ne razmer, pa je junaško začel boj za vsakdanji kruh, se kmalu znašel v teh razmerah, se začel razvijati vsestransko naprej sam med seboj v ožjem krogu naselbine, potem po celi državi, kmalu pa je krepko stopil v areno politike, gospodarstva, trgovine tujih držav in začel krepko pomagati pri gradbi napredka in razvoja teh držav.

Ker si Družba sv. Rafaela za ta namen ni mogla izposlovati od oblasti potrebnih finančnih sredstev, se je obrnila na vodstvo našega narod. muzeja, kjer pa tudi ni našla odziva, kakršnega si je želela.

G. Miklavčič pravi, da je o političnem udejstvovanju našega izseljenstva precejšnja literatura. Neka Čehinja je izdala v New Yorku knjigo: »Naši slovanski so-državljeni«, kjer omenja tudi Slovence. Tudi dr. Švegel je o tem pisal.

Predsednik omenja, da to ni to, kar naj pomenja Izseljenški arhiv. To je samo del arhiva, da se tu zbere vsa literatura, ki o tem piše. Arhiv naj zbira »podatke« za taka poročila.

G. dr. Bohinjec. To je s kulturnega vidika gotovo silno važna zadeva. Jaz bi konkretno predlagal, da bi naj se v to delo

vpregli naši konzuli. Z organizacijami bi se težko dalo kaj uspešnega doseči. Konzulati bi pa to delo lahko vršili. Če organizirajo vse časopise, da zbirajo zanimivosti, fotografije raznih prireditev, večjih podjetij, ki jih imajo naši ljudje, to bi vendar zanje ne bilo tako težko delo in tudi ne zvezano s tolikimi stroški. Čudim se, da pri narodnem muzeju za to ni kredita; potreben bi bil za to zelo majhen, da bi potom konzulatov zbiral vse to. Potom banske uprave bi prosili za vse te stvari, pa bi jih dobili. Saj bi jih izseljenci radi dajali brezplačno. Predlagam, da se I. slov. izs. kongres obrne na kr. bansko upravo, da se loti tega vprašanja. Treba samo par omar in delavcev. V zvezi s kulturnimi delavci v državi, predvsem z univerzo, sem prepričan, da bi se že v enem letu dosegli veliki uspehi.

G. Janković. Ideja je gotovo zelo dobra. Da jo podprem s konkretnim zgledom, naj omenim podjetje, pri katerem sem zaposlen jaz. Tu je že veliko let zaposlenih okrog 100 Slovencev. Ti naši delavci so dali Franciji gotovo veliko nad milijon frankov s svojimi žulji.

Predsednik. Izs. arhiv je nov dokaz, kako potrebno bi bilo, da naša kr. banska uprava razširi svoj izselj. referat in ga naredi v samostojen oddelek. Ogromno dobro delo za državo in narod bi bilo s tem storjeno. Družba sv. Rafaela bo nadalje delovala v tem smislu, da se tudi zamisel Izseljenskega arhiva uresniči.

XIX.

Izmenjava akademikov.

Predsednik poroča, da se je že na več izs. kongresih govorilo o tem, kako dobiti iz tujine slovenske akademike, da bi se prihajali šolat sem v domovino. Vsi narodi skrbe za to, da prihajajo fantje domov, se tu navzamejo narodnega duha in potem kot izobraženci neso tega duha med izseljence na tuje. Ideja je lepa! Velike važnosti bi bilo, da bi n. pr. prišli saj dva ali trije ameriški fantje sem na našo univerzo študirat. Ti bi bili potem apostoli narodne ideje med ameriško slovensko mladino.

Vendar kakor je ideja lepa, tako je pri sedanjih naših uredbah neizvedljiva. Na pobudo ministrstva za soc. politiko n. pr. je prišel iz San Paula sem sin našega izseljenca g. Paternosta, da bi tu nadaljeval in skončal svoje šole, se navzel narodnega duha in zavesti in se vrnil kot tak domov v Brazilijo. Toda tu je že dve leti, pa se kljub vsem ogromnim intervencijam, prošnjam ni dalo doseči, da bi smel fant na naše šole. Naše oblasti mu nočejo nostrificirati njegovih spričeval. To je naravnost zločin na naših izseljencih. Fantu so s tem uničili celo njegovo prihodnjost. Ali je človek radi paragrafa, ali paragraf radi človeka? Pomislimo ogromne finančne žrtve očeta, pa zastonj! Prej vabiti fanta sem, potem ga pa tu pustiti na cesti. Kako zagrenjen bo odšel fant iz Jugoslavije nazaj v Brazilijo.

Zato mora I. slov. izs. kongres samo sva-riti našo izs. mladino, naj ne prihaja sem, ako si ni vse papirje prej uredila.

G. Miklavčič. Poglejmo Švico! Univerze so napolnjene s slušatelji tujih držav. Če hoče naša univerza dobiti svetoven sloves, ne bo težko najti primerne formule, da se v takem primeru naredi izjema in pripusti inozemske dijake, v tem primeru naše lastne ljudi, na univerzo.

G. Janković. Ako se ne more doseči sprejem na univerzo, morda bi se dal doseči sprejem na osnovne šole. Naj bi prihajali sem otroci v osnovne šole. Vprašanje je silno važno. Misijonarji po vseh državah so dosegli šele prave uspehe, ko so si vzgojili domačine misijonarje. V Franciji imamo veliko mladine, ki študira po ondotnih učnih zavodih. To bodo francoski misijonarji. Zakaj bi se jih ne dobilo sem domov, da bi bili slovenski francoski misijonarji, ki bi potem nastopili med svojim narodom v Franciji. Ako se pa drugega ne da doseči, naj bi se dobivali naši otroci sem domov vsaj na počitnice.

XX.

Izseljenski adresar.

Predsednik poroča v imenu odsotnega zastopnika Družbe sv. Mohorja g. A. Pogáčnika: Govorili smo o svetovni organizaciji naših izseljencev. Prvi korak k temu bi pa bil izseljenski adresar, t. j. knjiga s

točnimi imeni slov. naselbin po svetu, o njih organizacijah, podjetjih, ustanovah, šolah, z imenikom izseljencev samih. Tak adresar imajo že vsi večji narodi. Družba sv. Rafaela se je že lotila tega dela in prosila oblasti in trgovsko zbornico pomoči. Toda ni našla pravega razumevanja te zamisli. Preteklo bo še veliko časa, da ga bomo dobili, če ga sploh bomo kedaj dobili.

Do tedaj pa bi si lahko sami pomagali z našo Družbo sv. Mohorja in njenim koledarjem. Izselj. kongres apelira na vse izseljence širom sveta, da razvijejo krepko agitacijo, da pridobijo za družbo vse izseljence. Koledar že sedaj prinaša vsako leto mesta in naselbine izseljencev naročnikov. Treba samo, da pristopijo k družbi samo še vse cerkvene občine, vsa društva in izseljenci, pa bomo dobili na lahek način takoj lep in vedno sodoben izseljenski adresar.

XXI.

Nov izseljenski zakon.

G. dr. Bohinjec. Celo vrsto zelo važnih problemov v zvezi z našim izseljenstvom smo danes tukaj reševali. Vsaka točka naših raziskavanj je ogromne važnosti za nas tu doma in za naše izseljence. Toda v kolikor je meni znano, se naše oblasti z nobenim ne bavijo resno. To pa zato, ker so pri vsakem problemu kompetentni različni faktorji. Zato mislim, da je za organiza-

cijo in za ureditev sistematično urejene brige za izseljence neobhodno potreben nov moderen izseljenski zakon. Sicer ga že imamo. Toda ta ima samo policijski značaj. Mislim, da v tem pogledu lahko posnemamo tuje države, ko so v modernih izseljenskih zakonih skušale rešiti vsa vprašanja, ki se tičejo specijalno izseljencev. To so vprašanja potnih listov, taks, nostrifikacij spričeval, starostna preskrba itd. Zato mislim, da je temelj sistematične brige za naše izseljence potom naših oblasti samo dober izseljenski zakon, za katerega ni pristojno samo eno ministrstvo, temveč vsa ministrstva. Prosimo bansko upravo, da tudi to misel sprejme kot zelo važno in aktualno za reševanje našega izseljenskega problema.

Predsednik sporoča, da se je že pred šestimi leti začel izdelovati tak nov zakon in da ga je šef izseljenskega oddelka g. dr. Aranicki poslal Družbi sv. Rafaela v pogled in izjavo. Kako stoji zadeva danes, ne ve.

G. ravnatelj Fink: Ta zakonski osnutek smo pregledali z g. dr. Aranickijem. Ima čez 100 paragrafov. Jaz imam kopijo na mizi. Zakon je v narodni skupščini in mislim, da pride enkrat na vrsto. G. dr. Aranicki mi je pred kratkim dejal, da je sedaj čas neugoden za ta zakon, ker izseljevanja sploh več ni. Hvaležen vam pa bom, ako pomagate, da se ta zakon čim prej sklene.

XXII.

Slučajnosti.

G. Janković: Preden se ta kongres zaključi, se čutim dolžnega, da se v imenu izseljencev iskreno zahvalim, da se je ta kongres priredil. Posebno se zahvaljujem Družbi sv. Rafaela, še posebej g. predsedniku p. K. Zakrajšku, čigar delo je, za veliko skrb za nas. Ko bi ne bilo Družbe sv. Rafaela, ne vem kako bi bilo z nami. Zahvaljujem se zastopnikom oblasti, da so prišli na ta kongres, ker upamo, da bodo pomagali, da se sklepi kongresa tudi izvedejo. Ko smo se peljali skozi predor pred Jesenicami, je bila tema. Ko smo prišli na Jesenice, ni bilo več teme. Slovensko solnce nas je objelo, solnce naše lepe Jugoslavije. Prišli smo v Ljubljano. Še več solnca tople domovinske ljubezni. Z novimi nadami in novim pogumom bomo šli nazaj na tuje in povedali svojim rojakom na tujem, da so tu doma ljudje, ki nas ljubijo, za nas skrbe, ki so nam obljubili pomoč. Upamo namreč, da ne bo ostalo samo pri lepih besedah, temveč da bodo lepim besedam sledila še lepša dejanja, da se naš gmotni in moralni položaj zboljša. Zato, gospodje, v imenu izseljencev: Hvala lepa!

G. Zupančičeva. Naša organizacija je vedno pripravljena sprejeti izseljenske otroke na počitnice.

Predsednik. Z otroki je bil vedno križ, ker otroci niso tu dobili one nege, varstva

in skrbi, kakor bi bilo potrebno, da se moralno ne pokvarijo, da jim počitnice v domovini ne bi bile samo v moralno škodo. To je vprašanje zase, katero bo treba še posebej proučevati.

G. Simčič. Zahvaljujem se v imenu slovenskih izseljencev iz Holandije, da ste priredili ta kongres. Prosim, da še nadalje skrbite za nas in vse storite, da se sklepi kongresa izvedejo. Prosim posebno zaščitite za naše slovenske izseljence v Holandiji.

XXIII.

Zaključne besede.

Predsednik: S tem zaključujem I. slovenski izseljenski kongres z željo, da bi obrodil veliko sadu za državc in narod tu doma, še več pa za izseljence v tujini. Vi, ki ste se iz tujine udeležili tega kongresa, nesite seboj prepričanje, da se mi tu doma resno trudimo za Vas in Vam želimo pomagati. Če pa vsega ne zmoremo, vidite sami, s kolikimi težavami se borimo. Na tem kongresu so se razvile tudi burne debate. Čuli smo bridke pritožbe izseljencev proti dosedanji naši skrbi zanje. Povedali smo odločno svoje misli in razgalili brez strahu tudi velike rane, ki nas vse bole. Morda komu vse to ni bilo všeč. Vendar za gnijočo rano je edino zdravilo, da se rana prereže, četudi malo boli. Iz vseh pritožb in vse kritike se je pa jasno videlo

samo eno: kako naši izseljenci žele, da država, katero ljubijo, zanje bolj skrbi in zanje več žrtvuje.

Želim predvsem, da bi se zlasti naše časopisje tu doma začelo resnejše baviti z izseljenskim vprašanjem. Tu je še zelo zelo veliko pomanjkljivega. Da je naša država in narodna izseljenska politika še tako pomanjkljiva, je največ krivo naše časopisje, ki bagatelizira in prezira to velevažno naše narodno vprašanje. Zato iz tega kongresa apeliram na vse časopisje, da spremeni svoje stališče do izseljencev in se začne resno z njimi baviti. Tudi naš izseljenski kongres so zvečine časopisi prezrli in niso nič pisali o njem, ko smo se nanj pripravljali. O poteku kongresa so sicer prinesli obširnejša poročila, za kar se jim zahvalimo. Toda to še ni vse. Sprejmimo to za dokaz, da bo v prihodnje glede tega boljše. Naše časopisje naj pogosto piše o izseljencih, in sicer z ljubeznijo. Tako bodo izseljenci vedeli, da jih ljubimo in skrbimo zanje. Vprašanje izseljencev je naše lastno narodno vprašanje, in sicer eno izmed najvažnejših gospodarskih, kulturnih, verskih in narodnih vprašanj. Niti enega teh naših vprašanj ni, ki bi ne imelo ozkih zvez z našimi izseljenci.

Zato še enkrat hvala vsem oblastem, ki so se po svojih zastopnikih udeležile tega kongresa! Zahvala vsem izseljencem, ki so se ga udeležili! Zahvala vsem, ki so na kongres poslali svoja poročila! Vsi pa

krepe naprej za boljšo bodočnost naših izseljencev, za boljše zveze med domovino in tujino!

Bog živi naše izseljence! Bog živi pa tudi našo državo in naš narod!

Živeli!

Brzojavno sta pozdravila izseljenski kongres g. dr. F. Aranicki, šef izselj. oddelka ministrstva za socialno politiko, in g. Hegenkötter, nemški duhovnik, preje slov. izselj. duhovnik naših izseljencev v Nemčiji. Oba iz Belgrada.

Zaščitne pogodbe.

Predlog g. Rozmana, tajnika Jugoslovanske strokovne zveze v Ljubljani.

Gospodarske razmere jugoslovanskih izseljencev v zapadnih evropskih državah postajajo od dne do dne bolj obupne. Kot tujci so prvi reducirani. Veliko se jih je že vrnilo. Tisti, ki so pa še ostali tako v Franciji, Holandiji in Belgiji, ne vedo, kaj bo z njimi v bližnji bodočnosti.

Pred leti so posamezne države, med temi posebno Francija, z vsemi mogočimi obljubami vabile naše delavce na delo v svoje rudnike. Danes pa jim brez ozira na to jemljejo pravico bivanja in s tem seveda tudi do nadaljnje zaposlitve. Naši delavci so pač med vsemi priseljenci, pa naj bo to v katerikoli navedenih držav, najmanj zaščiteni in zato seveda izpostavljeni vsem mogočim šikanam. Pri tem se nič ne jemlje v obzir dejstvo, da so nekateri že deset in

več let v kraju, da so plačevali prispevke za starostno, invalidno in bolniško zavarovanje ter si tako stekli tudi pravice do teh zavarovanj. Drugi so si nakupili skromne kmetije. Kot tujci pa tako oni v rudnikih kot na kmetijah dobe nalog, da morajo v roku 14 dni zapustiti Francijo. Enostavno se jim odvzame pravica bivanja in so s tem brez vsake zaščite. Kmetije nihče ne kupi in so tako ob vse borno imetje, katerega so s krvavimi žulji prislužili.

Posebno v Franciji se zakon o tujih delavcih, sklenjen v marcu 1935, nad našimi izseljenci najbolj izvaja. Vse druge delavce priseljence, tako Poljake in Italijane, štiti v tem pogledu reciprocitetna pogodba, katero so njihove države sklenile s Francijo. Ker so naši izseljenci brez vsake zaščite, se le-tem s toliko večjo brezobzirnostjo jemlje pravica do bivanja.

Gospodarski oziri nujno zahtevajo, da naše izseljence, v kolikor je še sploh mogoče, zaščitimo in jih obvarujemo še pred večjimi nesrečami. Saj je to vendar za našo državo velik gospodarski minus, ako se vrne izseljenec brez vsakih sredstev in tako pade v breme občini in državi, ko bi mu na drugi strani lahko omogočili, da obvaruje svoje pravice, ki si jih je stekel po tamkajšnjih socialno-političnih zakonih. Vse to je izgubljeno in izseljenci-povratniki žive tu v skrajno težkih razmerah.

Ogromna denarna sredstva, ki bi iz naslova starostnega in invalidnega zavarovanja

vanja dotekala v državo in lajšala borno življenje izseljencev-povratnikov, nam propadajo. Od tega imajo dobiček tamkajšnje zavarovalne blagajne, ker je delavec izgubil pravico do zavarovanja.

Pri tem pa zahteva tudi prestižno vprašanje naše države, da z našimi ljudmi tujina lepše postopa. Vsak kolonijalni črnc je v Franciji in v zapadno-evropskih državah več vreden kot pošten jugoslovanski delavec. To je za našo državo kulturna sramota, ki nam v mednarodnem svetu ne dela posebne časti.

Gotovo je, da danes ni mogoče skleniti s Francijo, Belgijo in Holandijo reciprocitetnih pogodb kot bi bilo to mogoče pred leti, ko so delovno silo iskale. **Vendar pa je tudi danes kljub neugodnim razmeram treba najti način, da se jim vsaj to, kar je mogoče, zavaruje in jih zaščiti pred popolno brezpravnostjo, v kateri se danes nahajajo. Posebno velja to za prijateljsko Francijo. Ako je sklenila reciprocitetno pogodbo s Poljsko, s katero ni v tako prijateljskih odnošajih kot z Jugoslavijo, je potem zahteva po sklenitvi enake pogodbe z Jugoslavijo toliko bolj na mestu in upravičena.**

Kakor rečeno, že gospodarski razlogi zahtevajo, pa tudi ugled naše države, da z Belgijo in Holandijo, posebno pa s Francijo, čimprej sklenemo reciprocitetno pogodbo, v kateri bodo dovolj zaščiteni in zavarovani interesi onih, ki se še nahajajo

v navedenih državah, kakor tudi onih, ki so bili primorani, da so se pod silo razmer vrnili v domovino.

Tozadevna konvencija mora predvsem obsegati:

Prvenstveno pravico bivanja in zaposlitve pred priseljenci drugih držav.

Pravice, kot jih uživajo domači delavci ali vsaj delavci držav z že sklenjenimi reciprocitetnimi pogodbami (Poljska).

Predvsem je potrebno, da imajo v primeru brezposelnosti naši priseljenci pravico do brezposelne podpore.

Da se jim očuvajo nadeje iz starostnega zavarovanja.

Da se jim izplačajo nezgodne rente.

Skratka: našim izseljencem je treba uveljaviti dobrine, ki izvirajo iz soc.-politične zakonodaje v državi pogodbenci, pa naj priseljenci žive v njej ali so se vrnili v Jugoslavijo ali kako tretjo državo.

Pogodbo po načelu reciprocitete je za rudarje, kar v pretežni večini naši izseljenci so, lahko izvesti, ker imamo za rudarje in kovinarje starostno-bolniško in nezgodno zavarovanje izvedeno.

Vsako odlašanje tega za desetisoče naših izseljencev in njihovih družin vitalnega vprašanja je ogromna škoda, ki jo povzročamo našemu narodnemu gospodarstvu. Poleg tega pa mora biti v interesu državne uprave same, da zadostno zaščiti vse one, ki so pod silo razmer bili primorani iti na tuje.

Iz poročil izseljenskih društev I. Slov. izseljenskemu kongresu.

Spomenica slovenskih izseljencev v Južni Ameriki prvemu slovenskemu izseljenskemu kongresu v Ljubljani. Hkrati načrt za slovenski izseljenski program.

§ 1. Izseljenec je, kdor se je izselil v tujo državo, da tam živi in dela.

§ 2. Takih jugoslovanskih izseljencev štejemo en milijon in med njimi nad 350.000 Slovencev, kar pomeni zelo visok odstotek našega ljudstva, posebno slovenskega.

Kakor je znano, šteje kraljevina Jugoslavija devet provinc, banovin, jugoslovansko izseljenstvo pa označujejo večkrat kot deseto jugoslovansko banovino. Skoro deseti del Jugoslovancev služi svoj kruh v tujih deželah in na tuji zemlji, izven mej naše domovine.

Če primerjamo samo slovenski del jugoslovanskega ljudstva, je odstotek slovenskega izseljenstva še mnogo višji. Ne všteti naših manjšin po tujih državah, s katerimi vred nas živi skoro polovica Slovencev izven mej naše narodne države.

§ 3. Glavni vzroki izseljevanja smatramo, da so:

a) Pomanjkanje dobro organizirane domače industrije, ki bi zaposlila vse naše delavoljne ljudi.

b) Težaven položaj naših malih kmečkih posestnikov, ki so mnogi zašli v dolgove, katerih se ne morejo drugače rešiti, kakor z zaslužkom, ki ga upajo najti v tujini.

Težavnega ali celo neznosnega položaja je lahko krivo nesposobno in premalo delavno prebivalstvo samo. Tako se je na primer pred vojsko nesposobni jugoslovanski kmet selil iz Slavonije v Ameriko, sposobni Nемеc pa iz drugih krajev v to isto Slavonijo in tam tudi dobro uspeval.

c) V mnogih slučajih je vzrok izseljenja lahkomiselnost in nevednost.

Malokomu je temeljita splošna izobrazba tako potrebna kakor slovenskemu izseljencu, ubogemu sinu malega naroda, ki ga je vrglo življenje daleč iz domačih krajev in stoji pred neverjetno težko nalogo, da se uveljavi v širnem, bogatem, tujem in posebno danes izseljencu vsestransko sovražnem svetu. Čim izobraženejši je na splošno izseljenec, toliko lažje se bo v tujini uveljavil. Nepismenim naj bi se danes izselitev sploh zabranila. Najprej nimajo nobenega izgleda za kakšen resničen napredek, in so skoro vedno v nadlego izseljenski skupnosti kateri jemljejo ugled in splošno dobro ime. Na to važno točko se bomo še pozneje večkrat povrnili.

č) Prav mnogo so jih po nepotrebnem izselili plačani agentje z neresničnimi in varljivimi obljubami.

Ogorčeno zavračamo način, na katerega je svoj čas francoska Société Générale d'Immigration po naši državi rekrutirala delavce za francoske rudnike in jih spravljala v Francijo. Tak način se nam ne zdi samo škodljiv, marveč zlasti tudi nedostojen kulturnih in svobodnih ljudi.

§ 4. Izselsjevanje iz domovine ima svoje dobre strani. Imelo pa bi jih lahko še več, če bi bilo smotreno urejeno.

Še več prednosti, kakor kdor zna govoriti dva jezika, ima izseljenec, ki od blizu pozna dvoje ali še več navadno zelo različnih življenjskih razmer, jih lahko med seboj primerja in se odloča za boljše. Tudi sicer je v izseljencu več samozavesti, več življenjske sile. Izselsjenci so zato že sami po sebi boljše delavne moči. Ravno zaradi tega se včasih, v izredno ugodnih razmerah, tudi povsem preprosti in nešolani izselsjenci izredno visoko povzpnejo in napredujejo, kakor so se na primer tisoči bivših dalmatinskih težakov, sirio-libanonskih trgovcev, Armencev itd. itd. Žal je tak izreden napredek danes vedno manj verjeten, če ne celo izključen. Z njim naj torej nihče niti najmanj ne računa.

a) Izselsjenje je dalo dela in jela mnogim našim ljudem, ki niso našli doma ne enega, ne drugega, in bi padli morda sicer v breme javnosti.

b) Vsled odhoda tako številnih delavnih sil iz rodnih tal, do katerih imamo in smo imeli tudi izselsjenci pravico, so tisti, ki so ostali doma lažje prišli do primernega zaslužka.

c) Zaslužki, ki jih pošiljajo izselsjenci domov in ki so do pred kratkim znašali letno do ene milijarde dinarjev, bogatijo narodno premoženje in dovajajo domovini potrebne kapitala.

Šef izselsjenske službe dr. Fedor Aranicki je izračunal na podlagi zanesljivih podatkov, da so poslali jugoslovanski izselsjenci vse do krize

letno po dobrih dvajset milijonov dolarjev v domovino, kar je naravnost ogromna svota.

O tem vprašanju je bil zamišljen svojčas poseben načrt, ki ga je podpiral buenosajreški tednik »Gospodarstvo«, načrt namenjen predvsem za Slovence. Žal da naši izseljenci tem mislim niso bili dorasli, jih niso dovolj globoko razumeli in je ostalo mnogo odličnih zasnutkov samo na papirju ali celo samo v mislih.

Vprašanje varčevanja, gospodarjenja z izseljenskim denarjem in pošiljanje denarja v domovino smatramo, da še danes ni tako rešeno, da bi bili izseljenci in njihovi prihranki primerno zavarovani.

Prosimo, da prav temu vprašanju posvete naše izseljenske oblasti, naša izseljenska društva in naši gospodarski krogi veliko pozornost, ki bi se tudi gmotno izplačala in bila v korist predvsem izseljencu, pa tudi državi in samim domačim gospodarskim krogom.

č) Izseljenje je rešilo že marsikatero slovensko kmetijo popolnega propada ali pa ji je postavilo temelj blagostanja.

d) Marsikateremu podjetnemu izseljencu je v tujini pomagalo do blagostanja, ki bi ga ne bil doma nikoli dosegel.

e) V prvovrstno urejenih obratih se je dosti naših delavcev v svoji stroki tako izpopolnilo, da bi mogli dobro služiti ustvarjajoči se domači industriji.

f) Izseljenci širijo ali vsaj naj bi širili dobro ime domovine in po svojih najboljših močeh pridobivali zanjo javno mnenje.

§ 5. Vendar smatramo, da je izseljevanje v tako velikem številu zlo in prava narodna nesreča.

a) Življenje v tujini ni tako, kakor si ga v svoji domišljiji slikajo mladi ljudje. Priseljence smatrajo domačini redno za ljudi druge vrste in so jim navadno na razpolago samo dela, ki jih domačini ne marajo. Ponekod, vendar ne v Argentini, velja državni zakon, da mora biti vsako delo najprej stavljeno 14 dni na razpolago domačinom. Šele če ga noben domačin ne mara, sme biti oddano tudi tujcu priseljencu.

Velika ovira za izseljenca je neznanje deželnega jezika. Kdor v Argentini, ali sploh v tujini deželnega jezika ne zna, je kakor bi bil gluhi in mutasti, za vsako delo veliko manj uporaben in zato tudi slabše plačan. Ker mora sprejeti vsled sile razmer vsako delo za vsako plačilo, ga navadno tudi njegovi sodelavci postrani gledajo, ker jim dela konkurenco, znižuje plače.

Nešolan odrasel izseljenec se menda nikdar ne more popolnoma privaditi tujega jezika in ga domačini že po prvih besedah spoznajo za tujca, kar pomeni v njihovih očeh vedno nekaj manjvrednega, in kar seveda tudi izseljenec sam navadno bridko čuti.

Hvaležna naloga naših izseljenskih društev in državne izseljenske službe bi bila, da v skupnem sodelovanju temeljito in vsestransko preštudirajo delavne razmere po posameznih deželah, kamor se izseljujejo naši ljudje v večjem številu, in vsmerjajo izseljevanje tja, kjer je upoštevajoč vse razmere največ upanja za resničen in trajen napredek naših ljudi.

Tako urejeno izseljevanje bi imelo tudi to prednost, da bi naši ljudje v tujini živeli bolj skupaj in bi se tako tudi narodnostno lažje ohranili.

b) V najresnejših časih, zlasti pri morebitnih odpustih, pridejo najprej v poštev tujci, kakor nas učijo bridke izkušnje.

c) Obogatijo in socialno se višje povzpno samo posamezniki izmed izseljencev in je v večini deželâ njihov odstotek nižji, kakor bi bil doma.

č) V večini držav, kamor se zadnji čas skoro izključno izseljujejo naši ljudje v večjem številu je, upoštevajoč vse razmere, kakšen splošen socialni dvig jugolovanskih izseljencev izključen.

d) Narodno se prilagode izseljenci novim razmeram večinoma že v drugem, najmanj pa v tretjem rodu. To je naraven proces, ki ga je mogoče zavleči, nikakor pa ne preprečiti.

Odnarodovanju izseljencev se morejo čuditi samo tisti, ki nič ne poznajo trdega življenja v tujini. Izseljenci v tujini namrec ne živimo sami zase, ampak pomesani med druge, zlasti seveda domačine, hijos de país, deželne sinove. Zakoni nekaterih dežela, na primer Brazilije, naravnost zabranjujejo skupno naseljevanje posameznih tujerodnih narodnostnih skupin. Takoj, ko se izseljenec izkrca v tuji luki, ga že objamejo vplivi tuje dežele in si ga začno osvajati, dočim so domači vplivi vedno slabotnejši.

Če se že odrasli naglo odtujejo domovini, je izseljenska deca odtujena takorekoč že z rojstvom. Večina držav v katerih živimo slovenski izseljenci smatra za svoje državljane vse, ki so bili rojeni na njenih tleh, čeprav bi njihovi inozemski stariši, ne postave države iz katere so prišli, ne bili s tem zadovoljni. Tak

izseljenski otrok raste potem v čisto novih razmerah in skoro nič ne pozna domovine svojih starišev.

Že letni časi in z njimi tako tesno združeno narodno čuvstvovanje so v novih domovinah dostikrat povsem drugi. Božič, Velika noč, Vsi sveti so v Argentini povsem drugačni kakor doma, saj praznujemo božič v navadno komaj znosni vročini, velikonoč jeseni, vse svete spomladi, šmarnice meseca novembra, vélikega otroškega praznika Miklavža sploh ne poznamo, ravno tako ne vemo, kaj so cerkvena žegnanja itd. itd.

Čim stopi mladina slovenskih staršev v tujo šolo, gre raznarodovanje tem hitreje in temeljiteje svojo pot naprej. Ves šolski pouk se osredotoča okrog države, v kateri živimo. Za Jugoslavijo na primer naši otroci po tujih šolah sploh ne zvedo. Še pred kratkim so na primer tukajšnje šolske knjige navajale s par vrsticami poleg »republike Jugoslavije« kot posebno državo tudi še »Reino de Montenegro — Kraljevino Črno goro«. Da sploh ne govorimo o Slovencih. In potem številni državni prazniki, ki jih ravno zato, da si osvoje mladino povsod praznujejo kar najbolj svečano.

O svoji pravi domovini sliši naša slovenska mladina malo, lepega skoro nič. Slovensko citati zna malokdo. Gotovo ni pretirano, da **nad dve tretjini šoloobvezne slovenske mladine ne more prebrati in ne razume najskromnejšega slovenskega stavka.** Kar je v njih še kolikor toliko našega, je življenje med štirimi stenami domače hiše, življenje, ki je dostikrat tako žalostno, polno revščine, zmerjanja, malo lepih besed. Slovenski časopis, ki zaide morda tudi v take hiše je v primeri z bogatim tujim časopisjem **vtelešena revščina.** Da ne govorimo o naših izseljenskih listih, ki so navadno polni malenkostnih medsebojnih preprirov, ki jih mladina ne razume in se ji morajo zato še

posebno gabiti. Tako se začne naša mladina domovine svojih starišev bolj in bolj sramovati.

Vprašanje naše izseljenske mladine je gotovo izredno važno in se bomo povrnili nanjo pozneje, ko bomo govorili o naših izseljenskih solah in šolskih tecajih. Vsekakor bi bilo važno in zanimivo preštudirati, kako so si znale ohraniti mladino **zavednejše izseljenske skupine**: nemška, angleška, irska, severoameriška, pa tudi poljska, češka, japonska itd.

Ravno tako se nismo doslej skoro nič zmednili za tiste izseljenske sinove, ki ne razumejo več jezika svojih starišev, pa so dosegli v novih domovinah prav zavirljiva mesta, kakoršnih imamo v Juzni Ameriki zlasti veliko med Hrvatí, na primer sloviti vseučiliški profesor dr. Ivanišević, nekaj pa tudi med Slovenci, pa ne eni ne drugi na splošno zanje niti ne vemo. Tudi v tem bi se mogli veliko naučiti od drugih narodov. Severoameriški Nemci so na primer skoro dosegli, da bi ostale Združene države v svetovni vojni nevtralne, kar bi na izid pač odločilno vplivalo, gotovo pa so vplivali na Wilsona, da so bili Nemcem diktirani mirovni pogoji znosnejši, kakor bi bili sicer, čeprav so svoj materni jezik v veliki meri že zdavnaj pozabili.

Na kratko in zelo na splošno povedano je najvažnejše in skoro edino sredstvo proti raznarodovanju izseljencev, da jih ohranimo v čim ožjih in čimbolj vsestranskih stikih z domovino, za kar je potrebno odkritosrčno in lojalno sodelovanje Cerkve, vlade, izseljenskih društev v domovini in izseljestvu. Za tako delo je treba pridobiti ves narod, celokupno domačo javnost. Kako, o tem razpravljamo na drugem mestu. Za škodljivo smatramo zanašati v izseljensko delo domačo politiko. **Zločin proti sami državi je plačevanje strankarskih agitatorjev med izseljenci iz državnih fondov.**

Iz nacionalnih in moralnih razlogov smatramo, da je tudi zelo važno, če živijo izseljenske družine v skupnem gospodinjstvu, ne pa da se družine razbijajo, tako, da ostane mati doma med tem, ko gre oče v tujino, ali narobe.

e) Domovina izgublja z izseljenci svoje najpodjetnejše ljudi in se namesto nje tujina diči z deli njihovih rok.

f) Pogoji za versko in moralno življenje so v splošnem najslabši.

Večina slovenskih izseljencev prihaja iz versko-kulturno-socijalno čisto določene okolice naše vasi, kjer ima trdno oporo v ustaljenih življenjskih navadah, katerih posameznik na veliko ne more spreminjati, niti ce bi hotel. V tujini mu ta opora naenkrat zmanjka. Eno je ostati pošten v domači vasi, kjer vpliva na cloveka Cerkev, šola, javno mnenje, nekaj drugega pa je vzdržati se v brezobzirnem in vsestransko sovražnem svetu. Kar velja posebno za naša dekleta, in prav posebej za naša dekleta v mestu Buenos Aires, ki je znano kot najnemoralnejše velemesto na svetu. **Te zadeve bi bilo treba obravnavati na posebni nejavni seji izseljenskega kongresa, ki bi se je udeležili zlasti duhovniki in zdravniki.**

§ 6. Kar so izseljenci v velikih množinah že izseljeni in ne bo nikoli mogoče izseljevanja popolnoma preprečiti in ker ima lahko domovina od izseljencev velikih koristi, je skrb za izseljence brez dvoma zelo važna. Razpade pa v dva glavna dela: preprečenje izseljevanja in skrb za že izseljene.

§ 7. Preprečenje izseljevanja bi bila najpametnejša in najtemeljitejša rešitev izseljen-

skega vprašanja. To pa bi vtegnilo izseljevanje omejiti ali celo ustaviti:

a) Ustvaritev in podpiranje domače industrije za izdelke, ki jih moramo uvažati, ki bi jih pa mogli vsaj za isto ceno proizvajati doma. Ta industrija bi mogla zaposliti delavce, ki se morajo sicer izseljevati.

b) Pomoč našim malim kmečkim posestnikom.

Izseljenci smo prišli večinoma samo iz nekaterih posebno revnih pokrajin naše domovine, dočim izseljencev iz nekaterih drugih pokrajin skoro ni. Zanimiv in poučen bi bil pregleden zemljevid, ki bi kazal število in gostoto izseljencev v posameznih občinah in pokrajinah. Ti kraji so kulturno in gospodarsko najbolj zapuščeni in očitno potrebni posebne pozornosti od strani skupnosti, tam nekaj ni prav, kar je treba urediti.

c) Agrarna reforma.

Agrarna reforma, to je razdelitev veleposestev, je na videz zelo vabljiva misel za olajšanje socialne bede malih posestnikov. Toda v kolikor obstoji agrarna reforma samo v tem, da se razbijejo ravno še dovolj močne in življenja sposobne veleposestniške edinice v pomnoženo število na smrt obsojenih »malih kmetij« je to samo začasna injekcija, posebno še, če pomislimo na razmeroma majhno število veleposestev v Sloveniji ali sploh v Jugoslaviji. Obdelovanje zemlje se vsak dan bolj spreminja v tako imenovano agro-industrijo, obdelovanje z modernimi stroji, ki se edino še izplača. Že danes se morejo braniti razni evropski »mali posestniki« celo pred samo ekstenzivnim, to je zelo površnim obdelovanjem argentinske zemlje, pridelovanjem žita, lanu, goveje živine, ovac, svinj itd., samo z

zaščitnimi carinami, ki so spet samo začasni pripomočki za rešitev malega kmeta in skupnosti za stalno najbrže celo škodljivi, ker pripravljajo **gospodarsko katastrofo, pred katero ne morejo rešiti malega kmeta nobeni še tako težki naponi.** Čeprav dela ko »črna živina«, s strojem se ne bo mogel nikoli kosati, to bi bilo nespametno.

Da bi dalje razpravljali o teh velevažnih problemih žal ni tu ne časa, ne prostora. Hoteli smo samo omeniti, da vprašanje rešitve malega kmeta nikakor ni tako enostavno, marveč nasprotno, ravno tako zapleteno kakor važno in neizogibno. Ravno to vprašanje bo zahtevalo brez dvoma že v kratkem času izredno globokih sprememb v organizaciji slovenskega ljudstva, ki temelji na danes za **dolgo časa nevzdržnem temelju male kmetije.**

č) Notranja kolonizacija.

§ 8. Za ublažitev izseljeniške bede smatramo, da bi bila že pred izselitvijo potrebna tale skrb:

a) Ker jih veliko brez potrebe odide v tujino česar se pozneje kesajo, smatramo, da bi bila umestna uradna ugotovitev potrebe izseljenja.

b) Kateri se morajo izseliti, naj ne nasedajo vabljivim agentom, ki jim je mar njihova, ne izseljenčeva korist, marveč naj se obračajo za vsa pojasnila na naše urade in društva, ki so postavljena in ustanovljena, da skrbe za izseljence in imajo o stanju med našimi izseljenci dosti točen pregled. Za Slovence prideta predvsem v poštev Banovinski izseljenski urad, ki posluje v Delavski zbornici v Ljubljani in Rafaelova družba, ki uraduje istotam.

c) Izseleniški uradi naj izseljence čim temeljiteje pouče o deželi kamor gredo in o pravicah in dolžnostih, ki jih imajo v tuji deželi. Izselenjenci je treba da vedo, kakšne pravice, da imajo naša zastopstva v tujini, posebno naši konzulati in kakšnih pravic da nimajo.

Tudi poznanje organizacije našega izseljenskega skrbstva je za izseljence velike in vsestranske važnosti. Poznali naj bi izseljenski zakon, področje socialnega ministrstva, interministerijalne konference, Izselenjskega komisarijata v Zagrebu, Banovinskega izseljenskega urada, izseljenskih nadzornikov, železniških, luških in brodskih komisarjev. Pa tudi namen in pomen posameznih družb in društev, ki imajo v svojem programu skrb za izseljence in na katere se lahko izseljenci v svojih stiskah obrnejo. Najboljše bi izpolnila to nalogo brošurica, ki bi jo dobili izseljenci v roke pred odhodom v tujino.

Posebej povdarjamo, da bi bila taka knjižica v veliko korist tudi našim državnim zastopstvom v tujini, na katera se obračajo izseljenci v vseh mogočih in nemogočih stvareh. Ker te ustanove dostikrat pri najboljši volji ne morejo ustreči njihovim prošnjam in zahtevam, ker jim tega pač zakoni ne dopuščajo, mnogi izseljenci nanje zabavljajo, kar dela med njimi slabo kri. škodi državni misli, ne koristi pa nikomur nič. Na drugi strani se zopet marsikateri boječnejši samo zato ne potegnejo za svoje pravice, ki bi jih bilo s pomočjo naših zastopstev lahko uveljaviti, ker ne vedo, da jim naša državna zastopstva morejo in hočejo pomagati, ker jih pač za to imamo. Zavedati se moramo, da so naši izseljenci v ogromni večini nešolani kmečki sinovi, zato bi bila taka knjižica izredno dobro-

došla. Pisana pa bi morala biti čim bolj preprosto in lahko umljivo.

Nekateri mislijo celo na obvezen izseljenski izpit h kateremu bi bilo pritegniti uradništvo izseljenske službe, pa tudi zastopnike izseljenskih društev, župne, občinske in šolske urade, ki bi bili tako še bolj opozorjeni na izseljence in na pereče izseljenske probleme. Brez takega izpita, naj bi oblasti nikomur ne izdale izseljenskega potnega lista.

Imenovane knjižice bi morali dobiti izseljenci v roke že davno pred izselitvijo, že ko je začel izseljenski kandidat na izselitev misliti. Tehnično bi bila stvar morda tako najlažje in najceneje izvršljiva, da bi se izdala poleg knjige s splošnimi pojmi o izseljenstvu za vsako državo še posebna knjižica s kratkim, na temeljitim poukom o novi deželi, kratkim jezikovnim naukom in navodili za iskanje dela. Glede jezikovnega pouka naj pripomnimo, da je prof. Confida, tolmač pariške policije, ugotovil, da zadostuje za največjo silo zgoli kakih 80 besed in že se je mogoče sporazumeti. Izdal je tudi vrsto takih kratkih slovariev, ki naj bi si jih sestavljalci teh priročnikov nabavili.

Spominjamo, da imajo drugi narodi take knjižice že zdavnaj v navadi.

Na podlagi teh preprosto pisanih knjižic bi morali napraviti tisti, ki se hočejo izseliti, poseben izpit. Noben agent paroplovne družbe bi ne smel prodati vozovnice drugega ali tretjega razreda izseljencu, ki bi v svojem potnem listu ne imel opombe, da je napravil izseljenski izpit.

Mohorjeva družba naj bi izdala vrsto knjig o deželah, kjer žive naši ljudje, pisanih stvarno, brez pretiravanja.

č) Temeljite delovne pogodbe naj ščitijo izseljence pred izkoriščanjem in zlorabami.

Delovna pogodba je prav rada samo krpa papirja, kakor je sama na sebi hvalevredna. Pogodbo morajo izseljenci prvič **poznati**, drugič pa morajo naše izseljenske oblasti skrbeti, da se bo tudi izvrševala.

Ob tej priliki ponovno povdarjamo važnost zgoraj (§ 8 c) omenjenih izseljenskih informativnih knjižic.

d) V večji meri kakor doslej naj bo pravočasno poskrbljeno za repatriacijo, brezplačen povratek naših izseljencev v domovino, kadar je to neobhodno potrebno.

V prekmorskih deželah živi mnogo naših, ki so po več let brez posla in žive deloma v nedopovedljivi bedi. Mnogi izmed njih imajo doma svoja majhna posestva, ki so jih hoteli z zaslužkom v tujini izboljšati in povečati. Žal jih je brez njihove krivde zatekla kriza in so že dolga leta brez dela, brez zaslužka tavaajo po tujih deželah, njihova družina in posestvo pa propada doma, kjer je sicer dovolj dela, pa ne delavcev in ne očetovih pošilk na katere so računali. Morda so si izposodili celo denar za potne stroške, ki ga sedaj ni mogoče vrniti.

Razumemo težave te zadeve, ki pa bi se dale vendarle urediti v zadovoljivejši meri zlasti s pogodbami s paroplovnimi družbami in prostimi vožnjami na jugoslovanskih tovornih ladjah. Voditi bi morali tako repatriacijo uradniki državnega izseljenskega komisarijata in sicer **nepriustransko in pošteno**, to je brez sprejemanja podkupnin in brez vsakih političnih ali osebnih ozirov.

e) Samo po sebi umljivo so velikega pomena za izseljence naša poslanstva, konzulati in izseljenski komisarijati, za katere pa naj izbirajo oblasti res samo taktne, sposobne in vestne uradnike.

O tem vprašanju bi bilo vsekakor treba razpravljati obširneje. Naše zunanje in socialno ministrstvo v Beogradu naj se zavedata, da sta imela doslej in na splošno zelo nesrečno roko z imenovanji diplomatskih uradnikov in izseljenskih komisarjev. Zgodovina našega državnega zastopstva v Buenos Airesu je šolski vzgled, kakšno da ne sme biti. Pa tudi od drugod imamo podobna poročila. Lojalno in radi pa ugotavljamo, da izvzemamo od te obtožbe poleg še nekaterih drugih redkih uradnikov tudi sedanjega odpravnika poslov v Buenos Airesu g. dr. Mišetiča.

f) Samo ob sebi se nam zdi tudi umevno, da bi morali imeti naši inozemski uradi, vsaj po krajih z močnimi slovenskimi kolonijami, tudi kakšnega slovenska uradnika.

Z zgražanjem opazamo, da nimajo naša diplomatska zastopstva v inozemstvu nobenih slovenskih uradnikov, tako da se naši izseljenci, ki se niso morda pri vojaki naučili srbohrvaščine, često na svojem narodnem zastopstvu sploh ne morejo razjasniti v svojem materinem jeziku, gotovo pa ne v tujini rojeni sinovi naših izseljencev, ki jim niti slovenščina ni povsem gladka.

§ 9. Najgotovejša in najpotrebnejša je izseljenska samopomoč, katero pa je spet treba da podpira domovina moralno in materijalno.

a) Po vseh naših kolonijah naj osnujejo izseljenci jugoslovanska delavska društva, ki naj skrbijo za njihovo materijalno in moralno blagostanje, naj bodo podporna in izobraževalna, naj si osnujejo knjižnice, pevske, godbene, dramske in morda telovadne odseke. Pa tudi svoje konsume, zavarovalnice, posredovalnice za delo.

b) Pozdravljamo zvezo slovenskih in preko nje vseh jugoslovanskih izseljenskih društev bodisi v izseljenstvu, bodisi v domovini, s katero pa naj nihče ne uganja druge politike kakor izseljenske.

Slovenski izseljenci so že iz doma navajeni na živahno društveno življenje. Tudi v tujini so si po vseh količkah večjih naselbinah hitro osnovali posebna društva, ne samo dovolj, marveč v glavnem celo preveč, zakaj ta društva si dostikrat po nepotrebnem nagajajo, mesto da bi samo plemenito tekmovala med seboj. Zveza jugoslovanskih društev, v kateri bo vsakemu društvu puščeno dovolj svobode, bi lahko to nečedno tekmo zelo omilila, urejevala društvene proslave in prirejala od časa do časa tudi velike skupne narodne prireditve. Velike previdnosti je treba zlasti s konsumi in zadrugami, posebno po manjših naših kolonijah.

Zelo potrebno bi bilo temeljito preštudirati vprašanje severoameriškim podobnih jugoslovanskih pódpornih jednot, ker so na primer južnoameriške razmere povsem drugačne, kakor so bile ali so še razmere v Severni Ameriki.

c) Naše večje kolonije treba da imajo svoje duhovnike. Manjše naj bi ne bile brez duhovniških obiskov vsaj za veliko noč.

Neobhodno potrebno se nam zdi, da imenuje jugoslovanska škofovska konferenca enega prevzvišenega škofa za pokrovitelja katoliških izseljencev in jugoslovanskih izseljenskih duhovnikov, ki bi se lahko obračali nanj v mnogih zadevah, ki jih sami iz raznih vzrokov ne morejo nikdar primerno urediti. Tako centralizirano izseljensko duhovsko delo bi bilo poleg dragocene zaslombe lahko enotnejše in zato uspešnejše.

Ravno tako, kakor izseljenske učitelje, naj bi plačevala jugoslovanska državna blagajna tudi primerno število domačih izseljenskih duhovnikov, ki zlasti zaradi današnje strahovite krize žive deloma v stalno povsem neznosnih razmerah in si morajo pri tujcih služiti svoj vsakdanji kruh, kakor pač vedo in znajo.

Slovenski izseljenci iz Primorske nujno želijo, da pride mednje tudi kakšen duhovnik iz njihove ožje domovine, posebno v kraje, kjer so goriški Slovenci v veliki večini.

č) Velike važnosti bi bili učitelji po naših večjih kolonijah in domače šole.

Vsakemu našemu poslanstvu ali izseljenskem komisarju bi moral biti dodeljen temeljito izvežban in skrbno izbran učitelj, ki bi kolikor mogoče sam poučeval, v glavnem pa vodil domače učne tečaje. Vsekakor so najcenejše in najpripravnejše učne moči za izseljenske šole redovnice, zlasti slovenske šolske sestre, ki so se tako lepo izkazale v Severni Ameriki.

Pozdravljamo slovenske šolske tečaje za našo izseljensko mladino in se zahvaljujemo vsem, ki jih po raznih deželah vodijo tako požrtvovalno in nesebično.

Pozdravljamo tako odlično urejevanj in redni tedenski mladinski oddelek buenosajreške revije Duhovno življenje, imenovan **Naš mladi rod** in nujno želimo, da se ohrani in še izpopolni. Čudimo se, da ni domovina že zdavnaj začela s podobnim prvovrstnim izseljenskim mladinskim listom, ki je zanimiv tudi za odrasle, zlasti pa nedopovedljivega pomena za razne slov. šolske tečaje, ki jih hvalevredno vodijo nediplomirani učitelji, ki bi s pravimi šolskimi knjigami ne znali pomagati niti če bi jih imeli.

d) Za manjše kolonije je treba osnovati počitniške kolonije jugoslovanskih otrok, v domovini, kar bi bilo boljše, bodisi v tujini,

kar je cenejše in marsikod edino izvedljivo. Ogromna večina naše izseljenske mladine namreč ne pozna danes prav nič domačega jezika in v veliki meri odrašča brez verskega pouka in brez zakramentov. Te počitniške kolonije bi nadomestile jugoslovanske šole, ki so po naših manjših naselbinah neizvedljive domala tudi kot skromni šolski tečaji.

e) Poleg izseljenskih društev samih smatramo, da so za našo nacionalno zavest, pa tudi za naše plemenito duhovno življenje velikega pomena gostovanja naših pevcev in glasbenikov, pa tudi zborov in dramskih družin, bodisi da prihajajo iz domovine, kar je primerno za evropske države, bodisi da hodijo izvežbanejši izseljenski odri sami gostovat v manjše kolonije. Zlasti za našo mladino bi bilo velike važnosti lahko prenosno, pa dobro opremljeno slovensko marijonetno gledališče z zlasti glasovno in jezikovno temeljito izvežbanimi igralci.

Zaradi mnogih žalostnih izkušenj je treba pri raznih takih umetniških gostovanjih izredne previdnosti, čeprav so sama na sebi nekaj res dobrega.

O marijonetnem gledališču, ki je združeno z majhnimi stroški in se nam zdi zlasti za izseljenske razmere tako primerno in važno zlasti za našo slovensko izseljensko mladino, piše obširneje odlično urejevana mesečna revijica **Ljudski oder** v svoji letošnji februarški številki. Revijica se naroča v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7 in stane s štirimi knjigami skrbno izbranih ljudskih iger vred, ki jih izdaja založba hkrati z revijico, letno samo po

osem pesov. Te dni bo izšel v njeni založbi tudi poseben priročnik za marionetno ali lutkarsko gledališče.

f) Velike važnosti je domače časopisje, pred vsem ono, katero izhaja v deželi izseljencev, pa tudi domovinsko.

Naše izseljensko časopisje ob tej priliki nujno prosimo, naj posveti več pozornosti slovenskim gospodarskim in drugim, vsem izseljencem skupnim vprašanjem in čim manj takim zadevam, ki nas ločijo in razdvajajo. Tudi jih prosimo, naj bodo v morebitnih, včasih sicer neobhodno potrebnih polemikah čim stvarnejši, neosebni, zlasti pa strogo dostojni.

Liste, ki bi se v takih stvareh izpozabljali, naj naši izseljenci bojkotirajo, pa naj bodo kakršnekoli smeri.

g) Pozdravljamo izlete v domovino.

h) Za izobrazbo naših gospodinj in deklet so potrebni gospodinjski tečaji.

Dobro urejena gospodinjska šola se nam zdi izredne važnosti zlasti za Argentino, kjer imamo razmeroma največ slovenskih deklet, bodočih gospodinj.

Gospodinjska šola je važna kot šola za mlade žene, matere in gospodinje, ki se morajo uveljaviti v čisto izpremenjenih gospodinjskih razmerah.

Še važnejša pa se nam zdi stalna gospodinjska šola iz nacionalnega vidika. Vzgajala bi namreč slovenske matere, ki so prve in glavne vzgojiteljice slovenske mladine in od katerih edino moremo v največ slučajih pričakovati resnično uspešne slovenske vzgoje.

Take gospodinjske šole bi bile neobhodno potrebna podlaga za razne ženske strokovne tečaje.

V takih gospodinjskih šolah bi o počitnicah nastanili lahko zgoraj omenjene slovenske počitniške tečaje, ki se zdi, da so v Argentini posebno lahko izvedljivi, ker je preprosta pa tečna prehrana razmeroma cenena in ker so slovenski starši že navajeni pošiljati mladino v razne vzgojne zavode in zanjo tudi plačevati, mnogi zavodi pa ravno o počitnicah ne sprejemajo notranjih gojencev in gojenk.

Pod temi počitniškimi tečaji za slovensko izseljensko mladino mislimo eno- ali dvo-mesečno bivanje slovenske mladine v določenih zavodih ali počitniških kolonijah, kjer bi živela v povsem domači okolici, to se pravi, da bi bilo slovensko vse strežno, nadzorno in učno osebje, kjer bi se slovenska mladina učila tega, česar ji tuja šola ni mogla dati, to je pravnega domačega govorjenja, čitanja, pisanja, petja, verouka, zgodovine, zemljepisja itd.

Hkrati naj bi služili ti tečaji tudi krepljenju zdravja slovenske izseljenske mladine z zadostno, čeprav preprosto hrano, življenjem na svežem zraku, kopanjem itd.

Take tečaje bi morala podpreti deloma tudi domača vlada.

Utrujena slovenska dekleta, služkinje, bi v takem zavodu preživljale lahko svoje kratke letne počitnice, namesto da hodijo po dragih in marsikdaj nepriporočljivih tujih počitniških penzijonih, dočim bi našle tu povsem domačo okolico, ki bi je bile res vesele in bi nanje vsestransko dobro vplivala.

Z veseljem slišimo, da so častite mariborske šolske sestre v San Antonio poleg Buenos Airesa, torej na skrajno pripravnem kraju, že osnovale tako gospodinjsko šolo. Prosimo jih, naj posvete posebno pozornost tem našim mislim. Jugoslovansko vlado, posebno izseljenske oblasti pa prosimo, naj gredo tem našim sestram čim bolj vsestransko na roko.

Glej zadevne misli v razpravah o Slovenskem ženskem domu in o Izseljenskih proble-

mih, ki jih je prineslo Duhovno življenje v številkah 62, 63, 69, 73, 75. Zlasti primerjaj misel izseljenske izaslanice.

i) Vsaka kolonija naj si uredi domačo čitalnico, ki naj bo zbirališče Slovencev, tako prijetno kakor mogoče, s knjižnico, domačimi časopisi in dobrim radio-aparatom.

j) Da bo lažje mogoče uresničiti te naše nasvete, naj se naši ljudje po tujih deželah in mestih čim bolj sklenjeno naseljujejo.

Naša društva po večjih slovenskih naselbinah pozivljamo, da skličejo v ta namen poseben sestanek, na katerem se bodo pogovorili, kaj bi se dalo v tem oziru še popraviti, čeprav je mnogokje, na primer v Buenos Airesu, mnogo, zelo mnogo že zamujenega.

Prva naloga takega meddruštvenega sestanka bi bila točna ugotovitev števila Slovencev v kakem kraju, na primer v mestu Buenos Aires s predmestji, natančna ugotovitev, kje da živijo, koliko da jih je v posameznih mestnih delih, koliko jih poseduje svoje lastne hiše in koliko jih stanuje v najetih stanovanjih.

Upoštevajoč potem vse razne okoliščine: prometne zveze, draginjo in množino terenov, ki so še na razpolago itd., itd., bi tak odbor svetoval, kje bi bilo po njegovem mnenju najpripravnejše, da se naši ljudje začno naseljevati v večjem številu.

Po večjih naših kolonijah, na primer v Buenos Airesu, bi bilo treba takoj začeti misliti na zidanje slovenske cerkve, šole in društvene dvorane v taki »slovenski četrti«, za kar bi vsekakor moral priskočiti na pomoč tudi znani izseljenski fond.

k) Alkoholizem smatramo za najhujšega sovražnika naših izseljencev, one pa, ki jih od plitja odvajajo, za njihove najboljše prijatelje.

§ 10. Izseljenci pozdravljamo društva v domovini, ki se bavijo z izseljenskim vprašanjem, zahvaljujemo se jim za njihovo dosedanjo pomoč in jih prosimo še nadaljnje naklonjenosti.

Izseljensko vprašanje je tako zamotano, razmere se tako hitro spreminjajo, da je treba za študij izseljenskega vprašanja mnogo in bistrih ljudi, ki pa bistva izseljenskega vprašanja kljub temu ne bodo nikdar zajeli, če niso sami dalj časa živeli v izseljenstvu in vsaj od časa do časa zopet med izseljence ne gredo, da si svoje strokovno znanje osvežijo, dopolnijo in poglobijo.

Močnejše zasebne izseljenske organizacije, na primer Rafaelova družba, naj bi si osnovala posebne znanstvene odseke, ki bi izseljensko vprašanje temeljiteje obravnavali in študirali in mogli dajati bodisi samim izseljencem, bodisi državnim izseljenskim uradom res temeljite odgovore in nasvete.

Tak odsek naj bi imel stalne dopisnike med našimi izseljenci po raznih tujih deželah, študiral izseljensko zakonodajo tujih držav itd.

Še umestnejši bi bil morda Institut za Slovence v inozemstvu, organiziran po vzoru podobnih zavodov med nekaterimi drugimi narodi.

a) Posebej pozdravljamo Družbo sv. Rafaela za varstvo izseljencev.

b) V Ljubljani želimo, da se osnuje Izseljenski dom, kjer naj bi imeli svoje prostore izseljenski urad in društva za varstvo izseljencev, posebno še tudi prepotrebni klub bivših izseljencev. V domu naj bi bil nastanjen izseljenski muzej in izseljenska knjižnica. Sredstva za zgradbo takega doma naj bi dal Izseljenski fond v Beogradu.

c) Izselska društva v domovini naj bodo v tesnejših stikih z društvi v tujini in naj jih podpirajo posebno z domačimi knjigami za njihove knjižnice.

č) Vsa naša prosvetna društva prosimo, naj vpoštevajo pri svojih prireditvah izselsko nedeljo in vsaj po enkrat na leto razpravljajo o izselskem vprašanju.

Ker so žal tolikokrat povsem prestale tudi vse nacionalno tako važne pismene zveze med izselsci in njihovimi domačini, naj smatrajo vsa društva pismena božična in novoletna voščila domačih v tujino in izselscev svojim domačim kot posebno vidno nalogo izselske nedelje.

Medsebojno dopisovanje med izselsci in domačini, ali tudi med sicer neznanimi — na primer dopisovanje med učenci v domovini in slovensko izselsko deco — smatramo za zelo dobro sredstvo medsebojnega spoznavanja, razumevanja in večje navezanosti izselscev na domovino.

Naše domače šole bi morale službeno gojiti tako dopisovanje, kakor tudi imeti v svojih knjižnicah na razpolago primerne slovenske izselske liste in revije.

Z medsebojnim dopisovanjem bi se samo po sebi razvilo medsebojno izmenjavanje rabljenih poštних znamk, fotografij, služilo bi spoznavanju tujih jezikov in večji splošni izobrazbi. Tako dopisovanje bi bilo treba organizirati zlasti tudi med slovenskim domačim in izselskim srednješolskim in visokošolskim dijaštvom, pa tudi med zasebniki.

d) Prosvetno zvezo v Ljubljani prosimo, naj si omisli serijo skioptičnih slik o življenju izselscev.

e) Isto Prosvetno zvezo prosimo, naj založi nekaj vrst najboljših posnetkov in slik iz naše domovine, najboljše na filmskem traku (fix film), ki ji jih bomo radi odkupili in potem skioptičnih predavanj seznanili z njimi naše rojake, kakor tudi tujce, med katerimi živimo.

Še boljši, čeprav seveda neprimerno dražji bi bili pravi, umetniško dovršeni propagandni filmi.

f) Naše časopise prosimo, naj posvečajo izseljenskemu vprašanju še več pozornosti. Žal so zaradi visoke poštnine že itak dragi domači časopisi približno štirikrat dražji kakor veliko večji in brez primere razkošnejši časopis narodov, med katerimi živimo. Zato prosimo cenjene uprave, knjigarne, zadruge in založbe, naj najdejo način, da bi mogli dobiti izseljenci njihove liste po zmernejši ceni.

Za redno čitanje domačih dnevnikov nimamo izseljenci, ki moramo nujno zasledovati tudi krajevno časopisje deželá, po katerih živimo, ne časa, ne denarja. Tudi pridejo na primer v Južno Ameriko dnevniki stari že po cel mesec. Veliko važnejši so za nas dobro opremljeni tedniki in mesečniki, poleg našega izseljenskega glasila Rafael zlasti tudi slovenske znanstveno-leposlovne revije, zlasti pa še knjige naših književnih zadrug, posebno znane Mohorjeve družbe.

Če je domovini kaj na tem, da bodo izseljenci res dobili v roke dovolj domače duhovne hrane, je treba vsekakor najti način, da izseljencem ne bo treba po trikrat draže plačevati domačih knjig in časopisov, kakor nas veljajo tuje knjige in listi. Založbe, ki pošiljajo svoje knjige med izseljence, bi morale dobiti vsaj toliko državne podpore, kolikor plačajo carine za papir in za višje poštno pri-

stojbine. Tako bi se slovenske knjige in časopisi za izseljence na mah za polovico pocenile. Pri čemer bi ne bil oškodovan nihče, tudi država ne, ker carinskih dohodkov in poštnih pristojbin, ki bi jih na ta način izseljencem nekako odpisala, tudi sedaj ne dobi, ker izseljenci tako dragih knjig in časopisov pač ne morejo naročati, narodna stvar pa bi neprimerno pridobila. Število naročnikov na domače knjige bi se brez dvoma v kratkem času visoko dvignilo. To zadevo bi moral izpeljati tiskovni odsek Rafaelove družbe, ki ga omenjamo pod točko 10 h).

Brezplačno delitev domovinskih političnih listov potom naših državnih zastopstev v tujini smatramo za pogrešeno, ker se tako uradi, ki morajo biti po svojem bistvu nepolitični, skrajno neprimerno udinjavajo političnim borbam v domovini, kar jim je vzelo že vse preveč ugleda, v našo skupno veliko škodo.

g) Mohorjevo družbo prosimo, naj čimprej izda knjigo o slovenskih izseljencih.

h) Rafaelovo družbo prosimo, naj si osnuje poseben tiskovni odsek.

Tiskovni odsek Rafaelove družbe bi imel zlasti trojno prelepo in hvaležno nalogo:

1. Boljšati slovenski izseljenski tisk s sodelovanjem pri naših izseljenskih revijah in listih, ki bi se zato nanj obračali. Potom takega urada bi bilo slovensko izseljensko časopisje v ožji zvezi z domovino. Ta tiskovni odsek bi liste sproti in pravočasno obveščal o vseh dogodkih na Slovenskem, ki so morda važni za izseljence. Pravočasno bi jih opozarjal na domače proslave, za katere bi jim tudi preskrbel primerne građiva.

2. Med domačim časopisjem bi širil smisel za izseljence, jim pošiljal zadevne članke in dopise.

3. Skrbel bi, da se med izseljenci v tujini čim bolj razširi domači tisk, ki je zanje glavni najboljši in najcenejši nosilec slovenske kulture in vsega slovenskega duhovnega življenja.

Buenos Aires, dne 19. maja 1935.

Bratovščina živega rožnega venca
Gospodarsko podporno društvo Slovencev
Slovensko prosvetno društvo I.
Jugoslovansko izseljensko društvo Kosovo

*

Izseljensko društvo »Tabor« v Buenos Airesu. Izseljensko društvo »Tabor« v Buenos Airesu, najmočnejša naša izseljenska organizacija v Argentini, iskreno pozdravlja zastopnike rojakov-izseljencev, zbrane na prvem vseslovenskem izseljenskem kongresu, ter izreka vse priznanje Družbi sv. Rafaela, ki je kongres sklicala.

»Tabor« obžaluje, da radi prilik in prevelike razdalje ne more biti zastopan po svojem odposlancu na tako pomembnem zboru, pa izraža tem potom nado, da bo kongres v veliki meri pripomogel, da se okrepijo vezi med domovino in izseljenstvom — kar je pač glavni namen kongresa — ter si dovoljuje v tem pogledu izraziti naslednje predloge, oziroma želje in misli:

1. Ako hočemo, da se izseljenci ohranijo narodu, je nujno potrebno, da ohranimo v njih ljubezen in spoštovanje do domovine, da jim damo naše šole ter pošiljamo mednje dobre duhovnike.

a) Najprej se odtuji narodu oni izseljenec, v katerem se omajajo ljubezen do lastne narodne države, njegovo spoštovanje do nje ter njegovo zaupanje vanjo. Zato naj bi kongres obsodil brezvestno delo onih, ki skušajo v izseljencih vzbujati mržnjo napram naši narodni državi Jugoslaviji. **Opozoril naj bi tudi, da je prenašanje domačih sporov v izseljen-**

stvo škodljivo; vsak, ki se s tem ukvarja, seje sovražstvo med izseljenci, na razvoj notranjih prilik v domovini pa s takšnim delom vplivati ne more.

b) Izseljenskega naraščaja ne moremo ohraniti narodu, ako ne vplivamo na njegovo vzgojo; šola je v tem pogledu najboljše sredstvo. Zato naj bi kongres opozoril pristojne oblasti na nujno potrebo, da se v vseh naših večjih izseljenskih naselbinah ustanove narodne šole. Ker tega ne bo mogoče takoj izvesti, naj bi domovinske oblasti nemudoma podprle one organizacije v izseljenstvu, ki že skrbе za vzgojo naše mladine z vzdrževanjem šol in tečajev za poučevanje materinskega jezika.

c) Dober duhovnik je močna vez med izseljenci in domovino. Pri izbiranju duhovnikov, ki naj v izseljenstvu vrše svoje vzvišeno poslanstvo, naj bi domače cerkvene oblasti vsakokrat vpoštevale, iz kakšnih krajev so izseljenci, med katerimi naj duhovnik deluje. To je včasih odločilne važnosti za uspeh svečenikovega dela. Za Južno Ameriko, kjer so slovenski izseljenci po svoji ogromni večini iz Primorske, naj bi se izbirali takšni duhovniki, ki so že delovali med našim primorskim ljudstvom.

2. Ni dovolj doseči, da se izseljenci ohranijo narodu; treba je tudi preprečiti, da se narod odtuji svojim izseljenim sinovom. Domovinska javnost se je doslej vse premalo zavedala važnosti našega izseljenskega vprašanja. Organizacije, ki jim je bila poverjena skrb za izseljence, in one, ki so si to skrb same nadele, naj bi skušale vplivati na domači tisk, da bi v bodoče kazal več razumevanja n zanimanja za izseljenstvo. To je nujno potrebno, ako naj se ustvari med domovino in izseljenstvom ono tesno sodelovanje, od katerega moremo pričakovati obojestranske koristi na narodnem, prosvetnem in gospodarskem polju.

V svrhu čim lažjega sporazumevanja med našimi državnimi zastopstvi v tujini ter slovenskimi izseljenci želimo, naj bi kongres sporočil pristojnim oblastem naslednjo željo: na vsakem našem konzularnem zastopstvu, v čigar področju živi znatno število slovenskih izseljencev, naj bi bil kot uradnik zaposlen tudi vsaj en Slovenec.

3. Kongres slovenskih izseljencev ne sme pozabiti na one naše brate, ki bridko občutijo vso grenkobo suženjstva. Zato pričakujemo, da bo kongres izrekel svojo solidarnost z jugoslovansko narodno manjšino v Italiji ter izrazil obenem svojo globoko boleost radi preganjanj, ki jih ta del našega naroda trpi v narodnem, verskem in gospodarskem pogledu.

Buenos Aires, dne 2. junija 1935.

Izseljensko društvo »Tabor« v Buenos Airesu.

Jugoslovanski rudarji v Belgiji, zbrani na javnem shodu 10. januarja t. l. v Waterschei-u so sklenili sledeče resolucije, katere so poslali predsedstvu naše vlade, v prepisu pa izseljenskemu kongresu in pravijo: V odgovor na Vaš cenjeni poziv, da pošljemo za Izseljenski kongres v Ljubljani svoje poročilo, Vam pošiljamo prepis resolucije, ki je bila poslana na Predsedstvo jugoslovanske vlade v Beogradu in Delavski zbornici v Ljubljano. Iz te resolucije so razvidne zahteve, oziroma prošnje nas slovenskih izseljencev v Belgiji. Prosimo vodstvo Izseljenskega kongresa, da se zavzame za te resolucije, da se nam ugodi. Zdi se nam, da je za vse drugo že prepozno, kar nam boste sami priznali, zato so te točke važne za nas sedaj, ko smo takorekoč že vsi na potu nazaj v domovino. Posebej za kongres pa želimo glede konzularne in poslaniške službe v Belgiji, da bi naj kongres zahteval, da se na poslaništva in konzulate nastavi tudi Slovence. V pretežni večini Jugoslovanov v Belgiji smo Slovenci.

Ko se obračamo na kr. poslaništvo v Bruslju potom društev ali posameznikov, se nam pogosto odgovarja, da ne morejo razumeti, kaj ljudje žele. Glede naše mladine, kako je za njo poskrbeti, da se ne odtuji narodu in državi, opozarjamo na delovanje drugih narodov, n. pr. Italijanov. Kako ti narodi skrbe za svoje izseljence, jim vzdržujejo šole in s prav očetovsko ljubeznijo skrbijo za vse potrebno, za obleko, knjige, hrano, da, še avto imajo na razpolago, da se oddaljeni vozijo v šolo in domov. Izseljenskemu kongresu želimo obilo uspeha in obžalujemo, da na kongres ne moremo poslati večjega števila zastopnikov. —

Resolucija. Jugoslovanski rudarji v Belgiji, zbrani na javnem shodu 10. januarja 1935 v Waterschei-u, smo sklenili sledečo resolucijo:

1. Množe se slučajji, da belgijska podjetja v masah odpuščajo jugoslovanske delavce in belgijska vlada pripravlja celo zakone, po katerih bo še lažje odpuščala inozemske delavce. — 2. V Belgijo so nas spravili agentje belgijskih podjetnikov, ki so obiskali naše kraje in nas spravili sem. Radi brezposelnosti doma smo se odzvali in smo tu že po pet do deset let. — 3. Doma v Jugoslaviji smo plačevali dolga leta v pokojninski sklad. Tu v Belgiji nadaljujemo ta plačevanja. Zato pa ne moremo dopustiti, da bi se nam sedaj pravice 15—20letnega plačevanja kratile in bi nam ves ta denar propadel in bi za slučaj naše onemoglosti, oziroma starosti ničesar ne dobili, ako bi se nas poslalo domov na naše občine kot berače. Zato zahtevamo: 1. Da kr. jugoslovanska vlada, ministrstvo za zunanje zadeve, ministrstvo za socialno politiko, delavska zbornica in naše poslaništvo v Bruslju takoj podvzamejo vse korake pri belgijskih oblasteh, a) da se pri odpuščanju inozemskih delavcev ščitijo naše pravice pokojninskega zavarovanja, b) da se sklenejo potrebne delavske konvencije, po katerih se nam bodo

štela vsa leta plačevanja v te sklade brez ozira na to, v kateri državi smo plačevali, c) da se v teh konvencijah zasigurajo pravice delavskih invalidov, sirot in vdov; č) da se ugodno reši vprašanje prenosa pokojnine in invalidnine iz Belgije v Jugoslavijo. — 2. Nadalje zahtevamo, da se nam tu dajo iste pravice, kakor jih uživajo belgijski delavci, ker nam odtegujejo iste prispevke v brezposelni fond kot domačim delavcem. V slučaju brezposelnosti pa ne dobimo nobene podpore. — 3. Za slučaj naše vrnitve v domovino, naj se nam plača voznina in se nam dovoli brezplačni prevoz prtljage in pohištva tako, kakor dela to Holandija. Podpisi in pečati: Jugoslov. del. podp. društvo Eysden, Korber Ivan, predsednik; Slov. prosvetno društvo »Slavček«, J. Kompan; Jugosl. del. podp. društvo sv. Barbare Zwartberg, Medava Franc; Slovensko del. podp. društvo sv. Barbare Winterslag, Fran Kramer; Jugosl. delavsko podporno združenje Waterschei, podpis učitelja Stovička.

Društvo jugoslovanskih rudarjev v Tucquegnieuxu in Anderny-Marine prosi: 1. da se pošlje v Francijo še nekaj slovenskih duhovnikov in učiteljev. 2. Kr. jugoslov. vlada naj bi poskrbela, da bi imeli jugoslovanski izseljenci glede rente, pokojnine, občinskih podpor za male otroke in brezposelne iste pravice, kakor jih uživajo drugi narodi, n. pr. Poljaki, Italijani i. dr. 3. Ker je v okolici Metza ogromno število Slovencev, prosimo, da se pošlje v Metz, če res že ne slovenskega konzula, vsaj Slovenca tajnika. Starejši naši izseljenci, ki niso služili jugoslovenske vojake in niso imeli prilike naučiti se srbohrvaščine, se večkrat niso mogli pogovoriti direktno z osebjem na konzulatu, prav tako ne mladina, ki zna svoj materin slovenski jezik komaj za silo; primorana je zato, da govori francosko, kar ne pospešuje njih ljubezni do domovine.

Izjavljamo končno, da smo bili in bomo ostali zavedni Slovenci in Jugoslovani hkrati, spoštujemo vsa bratska društva jugoslovenskih rudarjev, spoštujemo prav tako tudi svoje verske in svetne oblasti, od katerih, seveda, pa zahtevamo, da nam to spoštovanje tudi v polni meri vračajo. Le ako bodo naše oblasti po zgledu francoskih popolnoma nepristranske, le ako bo mogoče vsaki skupaj živeči skupini delavcev organizirati se svojim osebnim in krajevnim prilikam primerno in samostojno, le tedaj bomo složni in edini med seboj. Pokorščina je sicer lepa reč, je pa tudi neodvisnost in prijetno skupno življenje samo tam mogoče, kjer znajo ljudje ti dve reči spraviti v pravilno soglasje. Ako tega v preteklosti nismo znali, daj Bog, da bi znali v bodočnosti. — Tucquegnieux, 24. junija 1935. — Za Društvo Jugoslovanskih rudarjev Anderny-Marine Zupan Ivan, predsednik; J. Jankovič, ustanovnik, Glogokar E., tajnik. — Jugosl. delav. društvo Tucquegnieux: predsednik, podpis nečitljiv; ustanovitelj Jankovič J.; tajnik Jakše Viktor.

Društvo jugoslovanskih rudarjev sv. Barbare Bruay P. de C., France. Pristrčno pozdravljamo I. izseljenski kongres in vse, ki so ga priredili. Rudarji iz Bruaya pošiljamo sledečo resolucijo:

V naši koloniji se nahajajo že sedaj štirje stari, za delo nesposobni rudarji. Precej pa jih je, ki bodo morali v par letih zapustiti delo. Prej omenjeni štirje po večini dosedaj še ne prejemajo nikake podpore. Pričakujejo pa, da bodo dobili okrog 350 frankov letne pokojnine, kar pa je naravnost obupno, ker s tem denarjem se ne bodo mogli preživljati.

Med temi so rudarji, ki so že doma delali do 20 let in tukaj v Franciji 10 let, skupno torej 30 let. Trideset let so torej plačevali redno v

starostni zavarovalni sklad za to, da dobe sedaj te beraške groše. Vse svoje življenjske moči so izčrpali in žrtvovali kapitalu v nadi, da bodo na stara, onemogla leta dobili skorjico revnega kruha. Sedaj pa to razočaranje! S skrbjo zremo v bodočnost, kaj bo z nami, če se naša domovina ne zavzame za nas in nas reši strašne beraške palice s tem, da doseže delavske konvencije in nam izposluje iste pravice, kakor jih imajo delavci drugih držav.

Omenimo naj še one, ki so z nami vred delali tukaj deset let in plačevali po 35 do 40 frankov mesečno v ta sklad. Lani oktobra so jih pa poslali v domovino brez vsake odškodnine. Zato želimo, da se na podlagi jugoslovansko-francoskega prijateljstva poskrbi, da se jim prizna pravica in plača pokojnina, ki bi jim po 55. letu starosti po francoskem zakonu pripadla.

Glede konzularne službe. To vprašanje je za nas še posebne važnosti. Sedanji naš konzulat se za nas izseljence ne interesira. V tukajšnjih kolonijah smo splošno prepričanja, da imamo za konzularne posle popolnoma nezmožne ljudi. Dejstvo je, da je konzulatu nakazanih za vsake tri mesece 500 frankov za podporo revnih ljudi. Ne dobi pa nihče ničesar, dasiravno so tukaj vdove, ki so z mnogimi majhnimi otroki brez vsakih življenjskih sredstev.

Nesposobnost konzulata se je pokazala zlasti v času, ko bi se bil moral najbolj zavzeti za svoje ljudi, namreč v času, ko so polovici tukaj zaposlenim izseljencem odpovedali delo. Poslali smo nekaj zastopnikov k njemu, da bi z njegovo pomočjo preskrbeli obstanek, ali pa vsaj ugodnosti za potovanje domov, katere so dobili izseljenci drugih narodnosti. Kr. konzulat je bil o vsem tem že prej obveščen in je imel že prej določeno, koliko potnih listov naj izstavi. Zelo rad bi se bil g. konzul iznebil nadležnih ljudi, vendar je pa kasneje vseeno prišel k tukajšnji kompaniji. Večje število

naših ljudi ga je sprejelo. Bil je prav redkih besedi in ljudi tolažil, češ: »V domači kraj se pa menda vendar ne boste bali iti?« Med drugim je rekel množici tudi to-le: »Koji je ovdje Srbín, neka diže ruku!« Nihče je ni dvignil, ker so bili navzoči samo Slovenci in nekaj Hrvatov. To nas je silno zbolelo, da more izobražen človek, ki bi moral delati na to, da bi ne bilo razlike med državljani, ker smo vsi Jugoslovani, da torej niso samo Srbi potrebni pomoči. Po tem »krasnem« razgovoru se je podal z nekaterimi našimi možmi v glavno pisarno tukajšnjega rudnika. Na žalost je bil dovoljen vstop samo g. konzulu, ostala dva sta se pa morala zadovoljiti s tem, da so se jima pred nosom zaprla vrata. Težko smo pričakovali konzulovega povratka v nadi, da bo več ali manj izposloval za nas. Na žalost pa ne le, da so šle vse nade vsaj na nekaj potnih stroškov in podpore, katerih so bili deležni drugi narodi in katere nam je tudi g. konzul obljubil, po vodi, zbegal nas je s popolnoma neresnično vestjo, namreč: »Nobene pomoči ni več! Sedaj odpotujejo ti, točno 14 dni pozneje pa še ostali, in sicer prav vsi.« Na podlagi tega njegovega poročila so vsi tekali sem in tja iz kraja v kraj in prodajali pohištvo in nakupovali kovčege. Toda dnevi so potekli, nove redukcije pa ni bilo. Ko so tako viseli ljudje v negotovosti, se je obrnila neka oseba na direktorja in na več višjih uradnikov za pojasnilo in dobila je obvestilo, da se o nadaljnjem odpustu ni prav nikjer ničesar sklepalo.

Nekaj tistih, ki so bili odpuščeni, so družinske razmere primorale, da so ostali tukaj. Posledica tega je pa bila ta: pisec teh vrstic n. pr. je tukaj ravno pet let. Za eno leto je bil še veljaven potni list, ki sem ga dobil pri odhodu iz domovine, torej sem moral plačati potni list za štiri leta nazaj v znesku 143 frankov. Vendar kakorkoli računam, bi moral

plačati največ 80—90 frankov. Še bolj zagonetno pa je to, da je moral tisti, ki je bil tu deset let, plačati celih 200 frankov več kakor jaz, ko je vendar za prejšnja leta veljala taksa 11 frankov letno. Tako postopanje z izseljenci je nerazumljivo. Nehote se nam vriva vprašanje, kako se ta denar vporablja v korist naše lepe domovine?

In še več bi imeli povedati, pa se bojimo, da smo že sedaj preveč obširni.

Zato smo prepričani, da je samo v interesu države in izseljenstva, ako se nam pošlje na konzulat ljudi, ki bi hoteli posvetiti svoje moči narodu in domovini.

Prav prisrčno pozdravljamo vse cerkvene dostojanstvenike, zastopnike svetnih oblasti in vse udeležence izseljenskega kongresa!

**Za Društvo jugoslovanskih rudarjev
sv. Barbare v Bruayu P. de C.: Predsednik
M. Gregorič, tajnik Alojzij Ocepek, Gomilar
Franc, Povše Anton.**

Habinghost, Holthausen in Suderwick (Nemčija). Podpisana društva slovenskih izseljencev v Habinghorstu, Holthausenu in Suderwicku v Nemčiji pošiljajo I. slovenskemu izseljenskemu kongresu v Ljubljani najprisrčnejše pozdrave ter želijo kongresu obilo uspeha.

Imenovana društva predlagajo kongresu sledečo resolucijo:

1. Izseljenski kongres naj blagovoli razpravljati in sklepati tudi o naših tukajšnjih hudih, v mnogih ozirih neznosnih razmerah, ter tako pomagati, da se ublaži naš težki položaj.

Naš izseljenski komisar g. Goričar je obenem naš dušni pastir, zato ga nekateri rojaki nasprotnega tabora (Zveza jugoslovanskih delavskih in podpornih društev) sovražijo. Najhujše pritiska za njegovo odstranitev predsednik te zveze. Gospod Goričar nam je

neobhodno potreben in želja vseh poštenih Jugoslovanov tukaj v Porurju je, da ostane na svojem službenem mestu, in to za vsako ceno in na vsak način. S svojo veliko misijo, ki jo g. Goričar vrši med nami, je pridobil marsikatero srce zopet za svojo milo domovino ter tudi marsikatero izgubljeno ovco nazaj do spoznanja in za Boga. Če ga izgubimo, naj ve domovina, da smo izgubili nad vse požrtvovalnega dušnega pastirja, kakor tudi našega dobrega jugoslovanskega zastopnika in varuha, poštenega, nepristranskega uradnika in velikega Jugoslovana.

Zato podpisani protestiramo proti odstranitvi g. Goričarja kot izseljenskega komisarja, ter zahtevamo, da se odstrani g. B. iz državne službe, ker sicer bodo po njem okuženi in pokvarjeni naši najboljši mladeniči. (Vsa pojasnila in dokazi so na željo v velikem obsegu na razpolago.)

2. Resolucija opisuje na široko žalosten gmotni položaj mnogih izseljenskih družin, zlasti onih, ki imajo številne družine. Po sedANJI uredbi dobiva brezposelni oče samo za štiri otroke podporo. Resolucija prosi kongres, da posreduje, da se zadeva državnih podpor nemške države našim izseljencem uredi.

3. Resolucija popisuje velik razdor, ki je nastal med Jugoslovani v Nemčiji z ustanovitvijo Zveze Jugoslovanskih delavskih in podpornih društev.

Glede taks za potne liste pravi resolucija, da so previsoke. Po večini so naši rojaki že invalidi in brezposelni. Ti še dobe potne liste brezplačno. Mnogo je pa primerov, ko dela samo en član družine, iz tega pa se cela družina preživlja. Toda ker hodi le eden na delo, mu oblasti ne dajo ubožnega lista, brez tega mu pa konzul ne izda potnega lista zastonj. Enako je v primerih, kjer ima oče skromno pokojnino, s katero pa preživlja celo družino.

»Prosimo, da bi naša vlada proučila vsa ta vprašanja in nam pomagala.

Usmilite se nas! Čuvajte nas!

Čuvajmo Jugoslavijo!«

Za **Kat. društvo sv. Barbare za slovenske rudarje v Habinghorstu**: Predsednik **Brinšek Franc**, tajnik **Skoberne Franc**.

Za **Slovensko društvo sv. Barbare v Holt-hausenu**: Predsednik **Dolinšek A.**, tajnik **Hrovat Anton**.

Za **Kat. društvo sv. Barbare za slovenske rudarje v Suderwicku**: Predsednik **Tovornik Ivan**, tajnik **Korošec Avgust**.

Sudbury, Kanada. Potom našega časopisja iz Združenih držav smo bili obveščeni, da bo letos 1. julija prvi slovenski izseljenski kongres v Ljubljani.

Nam izseljencem je s tem dana prilika, da seznanimo našo domovino z našimi prošnjami, da bo kongres potem posredoval pri oblasteh, da dosežemo, kar prosimo.

Ker nas je premalo, da bi si vzdrževali slovenske šole, cerkve in duhovnike, se moramo pač zadovoljiti s tem, kar imamo, in tako, kakor je. Glede verskih potreb smo še precej dobro oskrbljeni, ker nam gredo Irci v vsakem oziru zelo na roko.

Slovenskega podpornega društva nimamo sedaj nobenega. Do leta 1932, so imele podporne Jednote iz Združenih držav svoja društva tudi v Kanadi ter so bili naši rojaki zvečine zavarovani tam. Za časa inflacije kanadskega dolarja pa so ljudje večinoma izstopili, ker so bili prispevki v naši valuti previsoki. Kolikor jih je pa ostalo, so jih Jednote suspendirale z društvi vred, ker so imele izgubo s kanadskimi društvi.

Naši ljudje so zaposleni zvečine v industriji nikla, v rudnikih in topilnicah. Večinoma so

vsi družinski gospodarji, ki imajo tukaj svoje družine in imajo tudi lastne domove.

Narodna zavest našega izseljenca je trdna in neomajna. Vsi z zaupanjem gledamo v bodočnost naše Jugoslavije. Po večini smo že vsi sprejeli kanadsko državljanstvo, pa ne radi tega, da ne mislimo priti nazaj ter se tam naseliti. Največ radi tega, ker kot državljani uživamo v mnogih ozirih različne ugodnosti.

Zadnje čase so se pa pripetili primeri, da je prosilec za kanadsko državljanstvo prejel od našega konzulata nalog, da mora plačati 10 dolarjev takse, sicer ne dobi državljanstva. Zakaj in kako more konzulat to zahtevati, nam ni jasno. Vendar pa vzbuja to veliko nejevoljo in jezo in vpliva porazno na narodno zavest, posebno na take, ki še ne vedo, kje se bodo za stalno nastanili, ali tu, ali v Jugoslaviji. Še več sitnosti imajo tisti, ki dobivajo sem svojce iz Evrope. Nekateri so oddaljeni po več ur od okrajnega načelstva in morajo biti tam celo po desetkrat, preden jim dajo vse papirje.

Mnogo je tu naših fantov, ki so prišli sem pred 18. letom starosti. Veliko je takih, ki ne vedo, kaj bi storili. To je jako kočljiva zadeva, ki bi se naj kako uredila na obojestransko zadovoljnost. Tisti, ki ni zadostil vojaški obveznosti, si ne upa domov, ker ne ve, kaj ga v domovini čaka, ali samo vojaška služba, ali tudi kazen. Moramo pomisliti, da ima s tem veliko škodo tudi naše narodno gospodarstvo. Taki si potem večinoma za stalno tu ustanove svoj dom in bodo do smrti ostali tu.

Glede konzularne službe naj omenim, da je silno težko za nas, ko so vsi Srbi, mi pa večinoma ne znamo srbohrvaščine, najmanj pa v pisavi. Ako pa ne pišemo v srbohrvaščini, se nam prošnja vrne s pripombo, da naj bo pisana v srbohrvaščini. Pri konzulatih naj bi

bili zaposleni samo taki uradniki, ki razumejo tudi slovensko.

Veliko je še stvari, o katerih ne morem pisati. Upamo pa, da boste za nas vse storili, da nam pomagate. Mi tukaj se bomo potrudili, da zaslužimo, da bomo, kolikor nam bo največ mogoče, podpirali svoje doma, ter s tem finančno pomagali Jugoslaviji, da bomo ostali dobri Slovenci in zavedni Jugoslovani.

Za morebitna vprašanja in informacije smo vedno na razpolago.

V imenu vseh tukajšnjih Slovencev se vam že vnaprej zahvaljujemo za vsako uslugo ter vas vse pozdravljamo!

Albin Žaren.

Slovensko delavsko društvo Aumetz, Moselle. Glede konzularne službe se je sklenilo, naj bi se po možnosti tam, kjer je večina slovenskih družin in delavcev, nastavili slovenski konzuli ali vsaj slovenski konzularni tajniki.

Za Slovensko delavsko društvo v Aumetzu:

Tajnik Peternel Jožef.

Departement Moselle. — Za I. izseljenski kongres, ki bo v Ljubljani, in ki bo velike važnosti za nas izseljence, predlagam sledeče:

1. Jugoslavija mora izgnati toliko tujcev, kolikor Jugoslovani izženo druge države.

2. Ob zasilnem povratku v domovino, naj se nam zasigura delo.

3. Energično zahtevamo, da se kr. konzulat v Metz tako ukine, ker za nas slovenske izseljence nima nobenega pomena. Če se pa to ne da, da se nam pošlje za konzula Slovenca, ki je prepričan katoličan.

4. Jugoslovani naj se v tujini naseljujejo skupno v eni koloniji, ker le tako bosta naš duhovnik in učitelj lahko vršila svojo službo med nami.

5. Tiste, katere vračajo domov, mora preiskati zdravnik, posebno take, ki so se pone-

srečili in se jim preskrbi zakonita invalidnina, starostno zavarovanje ali pokojnina, ki naj se mu pošilja v domovino.

6. Konzulom in vladnim zastopnikom naj se naroči, da podpirajo delovanje izseljenskih duhovnikov.

7. Bivšemu izseljenskemu duhovniku g. Skebetu naj se popravi krivica, ki se mu je storila od strani kr. konzulata v Metz, ker je g. Skebe storil mnogo, mnogo dobrega za nas izseljence.

8. Naši vladni zastopniki naj v tujini priznavajo vsa izseljenska društva enako, ne pa samo »Savez jugoslov. radnika«, ki je najmlajša in najšibkejša organizacija in kali mir med Jugoslovani in nam dela razne težave. Jugoslovanska društva delujejo tukaj dosti let, so mnogo, mnogo delala, veliko žrtvovala in člane vsestransko podpirala, torej imajo že lepo zgodovino dela za seboj.

9. Država naj pošlje še enega ali dva duhovnika v Moselle. Duhovnik stori v prid izseljenec, za njih versko, narodno in moralno vzgojo veliko več in ima veliko več vpliva pri francoskih merodajnih krogih kakor konzulat v Metz.

Jugoslovanski izseljenec.

Bruay. — Bruayski slovenski izseljenci so poslali daljše poročilo o vzornem in uspešnem delovanju g. msgr. Zupančiča med njimi in zahtevajo, da kongres krepko podpre njegove zahteve. Podpisani: Gregorič Martin, Gomilar Franc, Novak Alojzij, Ocepek Alojzij, Šeško Ludovik, Tovornik Anton, Potisek Ivan, Per Franc in Simončič Franc.

Opomba uredništva. Društvom in zasebnikom, ki so poslali na I. slovenski izseljenski kongres ta poročila, sporočamo, da smo iz teh poročil izpustili vse, kar bi nam znalo povzročiti težave, morda tožbe. To so stvari osebne značaja, obtožbe raznih oseb imenoma in njih delovanja. Oblastem bo pa Družba

sv. Rafaela poslala vsa poročila dobesedno. Tam bodo pa ta društva morala na zahtevo podati dokaze. Mi tu doma resničnosti teh obtožb ne moremo dokazati. Tudi smo v teh poročilih popravili slovnične napake. Priobčili smo ta poročila zato, ker so vse resolucije I. izseljenskega kongresa sestavljene samo v smislu teh pismenih poročil in ustnih poročil delegatov, katera so dali kongresu osebno in so krepki dokazi za resničnost in opravičenost vseh izvajanj in sklepov kongresa. Brez njih bi bilo poročilo o poteku kongresa nepopolno in bi se Družbi sv. Rafaela lahko očitalo, da pretirava.

Merlebach. Ker se izseljenskega kongresa v Ljubljani ne bom mogel osebno udeležiti, zato stavljam pismeno sledeče predloge: 1. da Jugoslavija odpusti toliko % inozemcev, zaposlenih v Jugoslaviji, kolikor so druge države odpustile naših delavcev; 2. da se kr. poslaništvo v Metz (morda mislite konzulat, ker tu ni poslaništva — op. ured.) ukine. Mesto tega se pa pošlje v Merlebach še enega slovenskega duhovnika, ker bo na ta način imela država več kot polovico manj stroškov. Ta duhovnik bi pa lahko vzgajal jugoslovanske izseljence versko, narodno, kulturno in moralno (in opravljal tudi posle konzula); 3. da se v slučaju vrnitve izseljencev v domovino na zahtevo takoj izplača ves denar, ki ga je iz tujine pošiljal v hranilnice v domovino, da si nakupi potrebnih stvari; 4. da se invalidnina, pokojnina in starostno zavarovanje redno pošilja domov onim izseljencem, ki so se že ali se bodo vrnili v domovino; 5. da se preskrbi jugoslovanskim izseljencem v Franciji vse one pravice, ki jih uživajo državljani drugih držav, n. pr. brezposelno podpora i. dr.; 6. da nam Francija omogoči šolanje tudi v višjih šolah, o čemer sem slišal, da je bilo ukinjeno; 7. delovanje Družbe sv. Rafaela v Ljubljani je

za nas izseljence tolike važnosti, da bi brez nje ne mogli več shajati. Zato naj jo država podpira denarno in moralno tako, da bo njen obstoj in njeno delovanje zasigurano. — Jug. izseljenec, Merlebach.

Za izseljenski kongres predlagam, da naj naša država pošilja v tujino za izseljenske »izaslanike« zlasti v kraje, kakršna je Francija, kjer tvorimo Slovenci pretežni del jugoslovanskega izseljenstva, samo duhovnike. Na ta način prihrani država ogromne vsote, katere sedaj izdaje po nepotrebnem, obenem bi pa dobile naše naselbine še svoje duhovnike. Izseljenci se v vseh zadevah, katere imajo na konzulatih ali pri državi, itak obračajo najprej na svoje izseljenške duhovnike. — A. K.

Zveza Jugoslovanskih društev v severni Franciji je sklenila na zvezni seji dne 3. marca 1935 za izseljenski kongres sledečo resolucijo: 1. V sedanji težki gospodarski krizi smo mi najbolj zanemarjeni. Poljska, Češka, Italija, vse te države so o pravem času poskrbele, da se njihovim izseljencem ne godi, kakor se nam. Obračali smo se s prošnjami za pomoč in zaščito na konzulat in na poslaništvo. Vse se nam je obljubilo, ničesar storilo. Na tisoče Jugoslovancev v Franciji bo izgubljenih, ako se jim ne priskoči na pomoč. Kje je naša reciprocitetna pogodba s Francijo, ki bi naj zaščitila naše izseljence za onemoglost? Kje je naš s krvavimi žulji zaščiteni denar, katerega plačujemo v francoske blagajne n. pr. v Caisse Autonome i. dr.? Ako se našemu človeku delo odpove, mu ostane samo eno: kot berač se vrniti v domovino. Vprašamo, kdo je zakrivil nad nami ta vnebovpijoči greh? So rojaki, ki so v te blagajne vplačali od 30 do 40.000 frankov. In vse je izgubljeno! Kdo je to zakrivil? 2. Kje je podpora izseljencem za rojstva otrok? Vsi drugi izseljenci dobijo o priliki rojstva otroka od svoje države pod-

poro. Edino mi Jugoslovani ne dobimo nič. Ali smo mi še del naše države Jugoslavije, del našega naroda doma? 3. Vprašamo domovino, zakaj se naši konzulati tako malo brigajo za nas? Če gremo v Lille na konzulat prosit podpore za našega bolnega rojaka, dobimo le odgovor: »Nema pare«! 4. Mnogi se pritožujejo, ko hodijo na konzulat, da ne razumejo, kaj se jim pove. Vprašamo, zakaj se med nas, ki smo vsi Slovenci, ne pošlje slovenskega konzula, ki bi imel srce za nas in nam pomagal? Saj vendar bi se tudi med Slovenci našel mož, ki bi bil sposoben za konzula. Ako se nam pa ne more poslati Slovenca, pa sploh konzulata v Lille ne potrebujemo. S tem bo vsaj vlada veliko prihranila. Zato prosimo za Lille slovenskega konzula. — Lievin, 12. junija 1935.

Društvo sv. Barbare v Herne-Holthausen. Prosimo, da se prečita na izseljeniškem kongresu sledeče pismo (vsebina v glavnih potezah): V prvem delu govori društvo o brezupnem stanju, katerega je ustvaril med Slovenci v Nemčiji g. B. — Društvo trdi, da se ga boji celo konzul g. Pantić, ki sprejema njegove diktate. Pritožuje se, da odkar se je ustanovilo takozvano jugoslovansko delavsko podporno društvo pod njegovim vodstvom, ni več edinosti med brati, temveč so na dnevnem redu prepiri, zabavljanje, denunciranje pri nemških oblasteh. — Na to točko poročila opozarjamo naše oblasti in prosimo, da zadevo takoj preiščejo in, če so te težke obtožbe resnične, takoj naredo konec tem razmeram. — Dalje pravijo: 2. Da se nam pošlje konzula, ki bo nepristranski ter zmožen slovenskega jezika, kajti dosti je rojakov, ki srbohrvatskega jezika ne razumejo ter ne morejo na konzulatu razložiti svojih zadev. — 3. Izseljenško izaslanstvo (komisarijat) naj bo samostojno, nepristransko ter ne pod komando

konzulov, kot je sedaj, ter neodvisno od vsake stranke. — 4. Da se nam pustita g. izselj. komisar g. Goričar in tajnik g. Samec, ker oba govorita slovensko, srbohrvatsko in nemško. — 5. Vlada naj pošlje nepristranskega zanesljivega uradnika, ki naj obišče vse naše naselbine in naj preišče naša društva, koliko imajo članov, da se dokažejo laži glede tega in da preišče naše razmere, da se naredi med nami red in mir. — 6. Da se posreduje pri nemških oblasteh, da se tudi naše ljudi uvrsti v delo, posebno tiste, katerim manjka samo še nekaj let do pokojnine, ker drugače ti rojaki tega nikdar ne bodo dosegli. — 7. Naj se taksa na potne liste zniža. L. 1927. in 1928. smo plačevali takso na leto 1'50 RM, sedaj pa stane taksa 3'75 RM, prošnje pa 40 pf, skupaj 4'15 RM brez poštnine, ta pa znaša še 60 pf. Pripomnimo naj, da smo ona leta vsi delali, danes nasprotno smo vsi brezposelni, ali pa imajo nekateri malenkostno pokojnino, iz katere se mora plačevati stanovanje, kurjava itd., za življenje ostane prav malo, posebno ker se je v zadnjem času živež zelo podražil. Pozdravljeni odbor IZSELJENSKEGA kongresa v Ljubljani. Herne-Holthausen, 28. junija 1935. Slovensko društvo sv. Barbare Holthausen, Hrovat Anton, tajnik.

Jugoslovansko podporno društvo sv. Barbare Freyning-Merlebach. IZSELJENSKEMU kongresu v Ljubljani! Zgoraj podpisano društvo pozdravlja izseljenski kongres v Ljubljani in prosi, da bi voditelji tega kongresa vzeli na znanje sledeče: 1. Sklenejo naj se potrebne konvencije in delavske pogodbe med Francijo in Jugoslavijo, ali, če so že sklenjene, da se o tem obvesti delavstvo. — 2. Da se jugoslovanskim delavcem v slučaju brezposelnosti pridobi pravica do brezposelne podpore dokler nimajo dela, in, ako se brezposelni žele izseliti v domovino, brezplačno vožnjo ne samo za dru-

žino, ampak tudi za pohoštvo. — 3. Da se invalidnina in starostna pokojnina izplačuje tudi v domovino v vsej celoti. — Da se delavcem, ki so v Franciji že 10 ali več let in so plačali že velike vsote v blagajno za starostno pokojnino, pri izselitvi iz Francije ta denar izplača, ako še ni dotičnik dosegel število let za upokojitev. Ako pa izseljenec tega ne želi, da se mu pa pokojnina zavaruje in jo pri zadostni starosti (55 let) tudi v Jugoslaviji lahko prejema. — 5. Da se vsakega izseljenca pri odhodu iz Francije zdravniško pregleda in se mu v slučaju kake vrste poškodbe, bodisi direktna ali posledica poškodbe, invalidnina pripozna. Zgodili so se slučajji, da se je invalidnina ukinila, čeravno je poškodba ostala in se bolezen ni izboljšala. — 6. Da v slučaju odslovitve naših ljudi brez razloga od dela iz Francije tudi Jugoslavija odslovi enako število inozemcev, da dobijo potem naši delavci v Jugoslaviji delo. — 7. Da se našim izseljencem na zahtevo takoj povrnejo hranilne vloge in posojeni denar. Izseljenci so pošiljali domov s krvavimi žulji prisluženi denar, da ga v potrebi lahko dobijo tudi nazaj. Kakor hitro bo to v redu, bodo izseljenci zopet začeli pošiljati denar v domovino. — 8. Da tudi tisti delavci, ki so delali v Nemčiji, pa so prišli po letu 1921. v Francijo, dobijo pokojnino iz Nemčije. Sedaj se nemški delodajalci, oziroma pokojninski zavodi izgovarjajo s tem, da Jugoslavija nima nobene tozadevne pogodbe z Nemčijo. — 9. Da nas domovina podpira z dobrimi duhovniki, katere naj, če treba, tudi gmotno vzdržuje za obstoj v Franciji. Ako pa ni mogoče dobiti duhovnika, da pošlje dobrega, nepristranskega učitelja. Uspehi tega naj se objavijo v Rafaelu!

Le Creusot. V svojem in v imenu ostalih tu zaposlenih Jugoslovanov prosim, da se Izseljenski kongres zavzame za to, da se delavska

pogodba med Jugoslavijo in Francijo takoj sklene in podpiše. Radi pomanjkanja te pogodbe smo jugoslovanski izseljenci v Franciji zelo težko udarjeni. Dalje naj se doseže podpora izseljencem ob rojstvu otroka, kakor jo imajo Italijani, Poljaki in drugi narodi. Samo mi smo zapuščene reve. Dobe prav lepe podpore. Pristrčne pozdrave kongresu. Ljubež Trojan.

Jugoslovansko društvo »Soča« v Moutiers M. et Melle v Franciji želi v vsako večjo slovensko naselbino slovenskega duhovnika in izseljenskega učitelja. Za Societé Yougoslave »Soča« Moutiers škofca Ivan, predsednik.

Rafaelovo društvo v Erkenschwille. Ker se mi podpisani izseljenskega kongresa radi pomanjkanja sredstev ne moremo udeležiti, stavljamo pismeno te-le predloge:

1. Zahtevamo, da bi se na naše konzulate pošiljali tudi slovenski uradniki.

2. Znižajo naj se takse na potne liste in podpišejo naj se za tri leta, ne da se nas muči vsako leto. Avstrija daje za pet let in stane 1'60 RM. Mi moramo pa samo za eno leto plačati 4'15 RM.

3. Zahtevamo, da smemo pošiljati svojcem v domovino darove (staro obleko itd.) carine prosto. Sedaj mora prejemnik plačati več carine, kakor je vreden dar, ki ga mu pošljemo.

4. Zahtevamo oprostitev trošarine od vina, grozdja, sadja sploh.

5. Prosimo, da izseljenski kongres poižve, ali je kr. ministrstvo že kdaj dalo kaj denarja za podporo revnim in bolnim izseljencem na Westfalskem in v Porenju. — Člani Rafaelovega društva.

Syndicat des Mines du Pas de Calais. Sekcija Jugoslovanska. — Peese 16 — Lievin. Razmere, v katerih se nahaja jugoslovansko delavstvo v Franciji, so ga prisilile, da je začelo premišlje-

vati, kako bi si samo odpomoglo. Na inicijativo strokovnih organizacij se je sklicala širša konferenca vseh tukaj obstoječih organizacij, ki so pripravljene sodelovati v prid celokupnega delavstva. Na konferenci se je izvolil poseben akcijski odbor, kateremu je delavstvo poverilo nalogo, da izdela tozadevne resolucije, ki naj se pošljejo na pristojna mesta.

Sprejeta je bila sledeča resolucija, ki zahteva:

1. ureditev in ratifikacijo konvencije, kakršna je bila sprejeta med našo državo in Nemčijo, ter med Poljsko in Francijo v svrhu zasiguranja starostnega zavarovanja in drugih takšnih ugodnosti;

2. ureditev starostnega zavarovanja tudi z drugimi državami, koder se nahajajo jugoslovanski delavci, da se jim na ta način rešijo prispevki, katere so plačali na račun starostnega zavarovanja, ter da se jim prištejejo vsa delavna leta, kadar stopijo v pokoj;

3. v primeru brezposelnosti zasigurano brezposelno podporo;

4. v primeru vrnitve jugoslovanskih izseljencev v domovino, naj se jim tam preskrbi delo ali pa da brezposelno podporo v taki višini, da se bodo preživljali.

Mnogo se piše in poudarja o raznih zvezah in o prijateljstvu med našo državo in Francijo. Mi, delavci iz Jugoslavije, pa že desetletja zaman čakamo ureditve za nas tako važnih življenjskih vprašanj.

Akcijski odbor naproša izseljenski kongres, da se naše zahteve vzamejo na znanje ter da se vpoštevajo. Za akcijski odbor: Čebul Justin, predsednik.

Slovenska naselbina v Kreutzwaldu in okolici v Franciji sporoča:

Mi Slovenci v Franciji se nahajamo v obupnem položaju. Smo kakor otroci, katerim je umrla mati in dobe mesto nje mačeho.

Vprašamo našo domovino, ali se je že podpisala kaka zaščitna pogodba s Francijo za varstvo nas slovenskih izseljencev in zakaj ne? Nezaščiteni smo in poženo nas čez mejo kadar hočejo. Večina naših ljudi so invalidi. 18 do 24 let so plačevali svoje prispevke za starost v Nemčiji. Sedaj je vse izgubljeno, ker se država ne briga za nas, da bi ščitila naše koristi. Ubogi ljudje so na stara leta izgubljeni. Francija pravi: iščite tam, kjer ste delali v mladih letih. Ako pišemo v Nemčijo, pa nam odgovarjajo, da za tiste Jugoslovane, ki prebivajo v Franciji, ni sprejela nobenih odgovornosti. Če se bomo morali vrniti v Jugoslavijo, nas pa tudi nihče ne bo hotel poznati. Naši brezposelni Slovenci v Franciji se potikajo okrog brez vsake podpore in pomoči, dasi delavci, ki niso državljani Franciji prijateljskih držav, kakršna je Jugoslavija, dobivajo od francoske države veliko podporo. Jugoslovani, prijatelji Francije, pa poginjamo.

In kdo je kriv vsega našega gorja tu v Franciji? Naši zastopniki nam pravijo: »Kdor ni v Savezu, zanj nimamo pomoči.« G. Glavnik je izjavil sam 7. aprila 1935, da se za tiste, ki niso v Savezu, ne bo popolnoma nič skrbelo. Vprašamo izseljenski kongres in zastopnike: ali je Savez res prisilno, ali mora res biti vsakdo član tega Saveza? Konzul g. Mišič in g. Grujičić, izseljenski komisar, sta nam l. 1934., g. Glavnik pa letos 7. aprila, izjavila, da ni pripoznan za Jugoslovana, kdor ni v Savezu. To lahko dokažemo s pričami. Zato vprašamo izseljenski kongres v imenu vseh Slovencev v Franciji v Kreutzwaldu in okolici, kam naj se obrnemo, ako slučajno delo izgubimo, in nam naši državni zastopniki odpovedujejo (jugoslovansko) državljanstvo?

Slovenci v Kreutzwaldu in okolici prosimo izseljenski kongres, da nam preskrbi slovenskega duhovnika in učitelja, da bo poučeval naše otroke v materinem jeziku in nam po-

magal v naših uradnih poslih. Vsi Slovenci smo v Kreutzwald in okolici, konzulat je pa v Metzu, kjer sploh naših ljudi ni. Da pridemo tja, nas stane vožnja 20 fr.; na zaslužku izgubimo 40 fr., potrošimo pa najmanj 20 fr. Zgodi se pa, da kdo pride tja, pa ne najde nikogar v uradu in mora dvakrat nositi te stroške. Naj bi se to uredilo po zgledu drugih držav tako, da bi prišel kdo iz konzulata vsak teden k nam, in tu uredil vse zadeve.

In kaj pa tujci v Jugoslaviji? Prosimo izseljenski kongres, da nastopi pri naši vladi v Beogradu odločno proti Franciji radi naših delavcev prav tako, kakor nastopajo tukaj proti nam. Zato naj bi se uredilo tako, da gre toliko tujcev iz naše države, kolikor pride naših domov.

Poleg tega oni, ki morajo zapustiti Francijo, ne dobe nobene rente ali pokojnine, dasi so jo plačevali leta in leta. Naj bi se zahtevalo od Francije, da se onemu, ki mora domov, izplača renta v celoti, ali se ga pa upokoji za ona leta, ko je delal tam in se mu pošilja prispevke v domovino. Mnogo naših ljudi je prišlo zadnje čase iz Nemčije. Tam so delali in plačevali več let, sedaj so delali v Franciji 10—15 let. Dobijo pa sedaj samo za ona leta, ko so bili v Franciji, za leta v Nemčiji ne dobe ničesar, ker Francija z Nemčijo še ni podpisala tozadevne pogodbe. Tega so krivi vse naši zastopniki v Westfaliji, ker niso tega pravočasno uredili. Zato naj se sedaj to uredi vsaj s Francijo za one, ki morajo prisilno iz Francije.

Dalje prosimo izseljenski kongres tole: večkrat beremo, koliko naša država prispeva za sport in telesno vzgojo. Naj bi se nekoliko žrtvovalo tudi za izseljenske nacionalne namene. Druge države prispevajo za svoje državljane na tujem, da imajo njih otroci brezplačno vožnjo v domovino svojih staršev. Tako bi se izseljenska mladina vzgajala v narodnem oziru in v domovinski ljubezni. Ako pripove-

dujemo svojim otrokom o lepotah naše domovine, saj nam ne verjamejo, ker je še niso videli.

Prosimo izseljenski kongres, da se pri vladi uredi glede naših prihrankov. Naši izseljenci imajo naložene v Jugoslaviji svoje prihranke, katerih pa ne morejo dvigniti. Vsak bi si rad kaj kupil v domovini, da bi vedel naša stara leta kam domov.

Prosimo izseljenski kongres, da se te naše zahteve objavijo v Rafaelu in sicer z rešitvijo.

Na kongresu nas bo zastopal naš zaupnik g. Šimenc Janez iz Kreutzwalda.

Z bratskim pozdravom.

Dalje prosimo izseljenski kongres, da se te naše zahteve objavijo v Rafaelu in sicer z rešitvijo. Na kongresu nas bo zastopal naš zaupnik g. Šimenc Janez iz Kreutzwalda. Z bratskim pozdravom.

Dalje prosimo izseljenski kongres, da se te naše zahteve objavijo v Rafaelu in sicer z rešitvijo. Na kongresu nas bo zastopal naš zaupnik g. Šimenc Janez iz Kreutzwalda. Z bratskim pozdravom.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000077348

